

118256

Rolf Jørgen Fuglesang
Bokmanuskript

A2459

~~Bestilling~~

Jeg berstikke berstikke den
Herr ^{Pof} ~~Loch~~ ^{FUGLEANG} Generalidentis
^(Narjand Samling)
^{den} norske NS-Bewegung, ist
und

Reisepass nr. 1335-29. Ausstellende

Ordnung: Polizeidirektion Oslo.

Oslo, 2. 9. 1938.

Norwegian Kriegsminister a. D.
Führer der Norwegischen NS Bewegung
(Narjand Samling)...

NSF.

Gymnaslæreren R. J. Fingerson
oppnevnt som leder av NS
delega for den gruppe av NS tillit-
smenn som brukte NSDAPs riksparti-
dag i Nürnberg 1938.

Oslo, 2.2.1978

Følgende spørsmål er blitt stillet meg:

1. Hvilken utenrikspolitisk holdning inntok Nasjonal Samling fra grunnleggelsen av bevegelsen i 1933 og til okkupasjonen i 1940 ?
2. Hva var Norges holdning til et Europa etter en tysk seir og hvilken stilling ville Norge få i et sådant Europa ?

Mine svar:

Til spørsmål 1: Partiets utenrikspolitiske standpunkt var betinget av følgende faktorer:

1. Bolsjevismen. Frykten for stden Moskva-dirigerte kommunismen skulle vinne frem med sine bestrebelser på å gjennomføre den kommunistiske revolusjonen i de vest-europeiske land, opprette proletariats diktatur i disse land - eller riktigere uttrykt: bringe Europa inn under Sovjetisk herredømme. Vi så det slik, at dette ville bety slutten på vår europeiske sivilisasjon og kultur, på alt hva vi ut fra vårt europeiske livssyn satte høyt og trodde på.
2. Faren for en ny storkrig mellom de europeiske stormaktene, særlig mellom Tyskland og Frankrike/England.
3. Den overhengende faren for at vårt land ved en ny europeisk innbyrdeskrig ville bli trukket inn i stormaktsoppgjøret, bli krigsskueplass.
4. Det faktum, at Folkeforbundet - etter at Italia og Tyskland trådte ut - forandret karakter fra et folkenes forbund til en allianse for den ene part i stormaktskonflikten. Videre det faktum at ethvert medlem av forbundet ~~x~~ var traktatforpliktet til å delta i sanksjoner like til krig, forpliktet til å tåle gjennommarsj og besettelse, på Folkeforbundets side, med andre ord, bli trukket inn på den ene siden i Stormaktsoppgjøret, uten mulighet for å stille seg neutralt til konflikten.

Vårt standpunkt ut fra disse faktorer:

1. Samarbeid med alle makter og bevegelser i Europa som inntok et klart antikommunistisk standpunkt.
2. Hevde en absolutt neutralitet i stormaktskonflikten, om mulig få en sådan neutralitet uttrykkelig anerkjent og garantert av stormaktene.
3. Sette vårt forsvar istand til å verge vår neutralitet.
4. Tre ut av Folkeforbundet som et ledd i våre bestrebelser på å hevde vår neutralitet.
5. Aktivt gå inn for å hindre utbruddet av en ny storkrig ved å søke å skape en avspenning og forsoning mellom stormaktene, særlig mellom England og Tyskland.
6. Gå inn for opprettelsen av en europeisk samarbeidsordning. Et sådant samarbeid måtte bygges organisk opp på frie og selvstendige nasjoner som frivillig gikk inn for et nært europeisk samarbeid og oppga bare så meget av sin suverenitet og selvstendighet som var nødvendig for løsningen av de felles oppgaver.

I og med 9. april 1940, da Tyskland vant kappløpet mellom stormaktene om besettelsen av Norge, skjedde nettopp det som vi hadde fryktet. Norge ble krigsskueplass og ble et hårtatt land tyngt av de svære omkostninger okkupasjonene førte med seg.

Vårt mål som norske patrioter måtte i denne situasjon bli å søke så snart som mulig å gjenvinne vår stilling som en fri og selvstendig nasjon. For å få opphevet vår status som et erobret land okkupert ved krig, måtte vi søke å få sluttet en foreløbig fred med okkupanten og oppnå en full anerkjennelse som en fri og suveren stat, som midlertidig måtte tåle en tysk besettelse så lenge storkrigen varte.

Med henblikk på en tysk seir - som i de første krigsår måtte fortone seg som en meget sterk mulighet, gjaldt det for Norge å oppnå en så sterk utgangsposisjon som mulig for å sikre Norges stilling i den europeiske nyordning som fra tysk side ble proklamert som et av de tyske krigsmål.

Vi næret en viss frykt for hva man fra tysk side la i formuleringer som "Grossgermanisches Reich", "En europeisk nyordning under tysk førerskap" o.s.v. Tyskland var en stormakt, og til alle tider når det gjelder stormaktspolitikken, var vi klar over at "appetitten øker mens man spiser".

Vår politiske linje måtte derfor bli, så sterkt som mulig å understreke nødvendigheten av at en europeisk samarbeidsordning, som vi i henhold til vårt program gjennom alle år hadde gått inn for, ikke ville kunne bestå om den ble søkt etablert ved vold og makt og undertrykkelse - den ville allene ha livets mulighet om den ble bygget opp av fri og suverene nasjoner i frivillig samarbeid.

Samtidig så vi på Tyskland som bollverket mot Sovjetsanveldet og bolsjevismen. Som et ledd i bestrebelsene på å styrke vår stilling overfor et seirrikt Tyskland mente vi det var riktig gjennom en frivillig innsats på østfronten å gjøre en aktiv innsats for å værne Europa ~~xxx~~ mot "faren fra øst".

På bakgrunn av denne faren, ønsket vi ikke et tysk nederlag, vi ønsket en tysk seir - men fryktet en total tysk seir. Det vi helst så som utgangen på krigen var en forhandlingsfred mellom Tyskland og Vestmaktene, som kunne hindre at Europa ble oversvømmet fra øst. Da Vestmaktene proklamerte sitt krav om betingelsesløs overgivelse, så vi dette som et klart politisk feilgrep fra Vestmaktenes side, som ville bringe store deler av vest- og sydøst-europa inn under sovjetisk herredømme. Vi så det slik, at Vestmaktene derved medvirket til å utlevere store deler av Vest-Europa til bolsjevismen, uten at dette var noen militær nødvendighet, tvevtimot.

Dette var vårt standpunkt under hele sluttfasen av krigen.

Oslo, 18. mars 1972.

Hagelin-Scheidt.

1. Brev fra Hagelin til Scheidt hvor Hagelin takker for nyttårshilsene (1940/42 ?) et år siden de kom her opp, påpeker Scheidts historiske innsats - deres felles innsats osv. Quislings navn overhodet ikke nevnt i denne forbindelse. *"... etter tidligere i en annen forbindelse"*

2. Hagelins brev til Hermann Göring om økonomisk støtte til NS. I brevet detaljert finansieringsopplegg for NS virksomhet i Norge Quislings navn overhodet ikke nevnt eller trukket inn

3. Scheidts promemoria til Schickedantz for å understreke og fremheve sin egen innsats i Norge-aksjonen. Henviser her til oberst Sundlo. *"... klar til å slå til"* etc. Åpenbart hentet fra en nyttårshilsen fra Sundlo til Quisling, hvori Sundlo erklarer at han er klar til å innsats i partiarbeidet. Typisk for de fantasifulle fremstillingene som preget H/S' fremstilling over de tyske inter-, essegrupper. Oberst Sundlos nyttårshilsen til VQ uten grunnlag for Sch's tolkning.

4. Fru Hagelins brev til Hartmann hvor hun fremholder at Hagelin ble skuffet og forferdet over det sviktende grunnlag for hans vurderinger av styrken til NS.

5. Hagelin som "VQ's representant i Tyskland" i notatene overfor Rosenberg og Böhme m.fl. Hagelin aldri oppnevnt som noen "Representant For VQ" i Tyskland.

Konklusjon: Hagelin og Scheidt bygget opp et fantasibillede, en luftboble - som grunnlag for sine forslag om økonomisk og annen bistand til NS under henvisning til VQ, men i virkeligheten helt over hodet på ham og uten at Q selv hadde hatt anledning til å foreta de nødvendige beriktigelser og korrigeringer. Hans interesse i kontaktforholdet som ble etablert med tyske personligheter: Størnordiske Samband, et samarbeid for freden mellom de to stormaktene T.land og E.land & peke på den utsatte og farlige stilling Norge var i - og hvilke farer dette innebar også for T.land. Hans ønske og håp var at T.land og Hitler skulle bli seg disse kjennsgjerninger bevisst og handle ut fra dem og derved redde freden i Europa..

Tidsskriftartikkel Skodvin/ Look.

Med tydelig tilfretshet fastslåes at de ledende tyske

*Scheidts referat
i...
13/6-52
Brevet Hagelins
her til Göring
inn i...
som...*

kretser opp til Hitler selv hevdet det "Storgermanske" synet på utviklingen etter en ^eirik krig - deres negative syn på VQ's vurderinger og forslag og planer. Ikke noe nytt i dette. Frykten for den holdning i de avgjørende tyske kretser var jo nettopp drivkraften hos Q. gjennom alle årene før krigen og betinget hans ~~hans~~ konsekvente ~~xxx~~ standpunkt og bakgrunnen for hans bestrebelser under hele okkupasjonstiden - man kan si til stor-krigens siste dag. Han motstandere begrep lite. De inntok det kortsynte ~~skamde~~ og negative standpunktet: heller tapet av Norges ~~xxxx~~ stilling som fri og suveren stat - enn VQ.

Det var nettopp denne faren fra et seirikt Tyskland VQ forutså og hele tiden fryktet og konskvent kjempet mot til krigens siste dag. de tyske ledende kretser Dette standpunktet hos motstanderne/vitner bare om den totalt manglende forståelse for VQ og hva han står for Det avslører mere motstanderne enn det avslører VQ. Den vitner om fullstendig manglende forståelse av den situasjon og utvikling de var ~~var~~ utsett til å mestre og styre. Blinde maktmennesker som intet forsto - intet hadde lært - egoistisk stormaktshovmod - ~~ignoranter~~ som sviktet sitt ansvar, sviktet sin historiske oppgave.

*K.A. stiller i nov. 1939. tysk tryk i England
- herse bekreftes av W. Neithaus i den tyske
tidningen mens av Skovström (Johann) av-
tinningsen 2.56 (nov 56?)*

Quisling var rolig som vanlig denne 8. mai. Han var ikke opphisset, tross de alarmerende meldingene som strømmet inn om tyske flåteenheters ~~forsering~~ av de danske beltene. Igjen og igjen hadde han på det sterkeste fremholdt hvilken farlig situasjon landet ble ledet inn i. Nå ~~avventet han tingenes gang~~ ~~gang~~. Nå ~~ventet han for å se hvilken retning begivenhetenes strøm ville ta~~. Var han rede til å gripe inn? Jeg tror ikke at han ~~til å begynne med~~ hadde noen konkrete planer om å gripe inn, selv om det var enkelte i hans omgivelser disse dagene som presset på for å få ham til å handle. ~~Men~~ Overilet handling var ikke Quislings natur. Men da han etter hvert den 9. april så hvilken retning tingene tok - da Konge og regjering var flyktet og ingen ~~ix~~ visste hvor de var - da landet ble liggende uten styring i selve skjebnetimen, og i dagene som fulgte, da regjeringen besluttet å mobilisere det vil si å ofre vår beste ungdom for en tapt sak på grunn av egne forsømmelser, da det syntes åpenbart at ~~regjering~~ Kongen og regjeringen og kretsen omkring dem, fremdeles stolte på ^{en} britisk bistand - en bistand allerede fortonte seg som mindre enn lite verdt - da alt dette syntes å føre til en ting: at ~~krigen~~ stormaktskrigen ble sluppet løs over norsk jord - følte han seg vel tvunget til å foreta seg noe for å avverge katastrofen, for å redde hva reddes kunne. Slik han vurderte situasjonen ville sluttresultatet bli et krigsherjet land, et land undertvunget i krig, et erobret land, med alt hva dette førte med seg av nasjonale og internasjonale konsekvenser, av folkerettslige konsekvenser. Ut fra hans grunnsyn var det det helt avgjørende at landet kom i ~~en militært nedkjempet og erobret situasjon~~ - et erobret lands stilling med de konsekvenser dette førte med seg. Da valgte han å handle ut fra "reddes hva reddes kunne". Dette var for ham ingen frase. Det inneholdt den bitreste realitet! Ved å gi landet et styre igjen, en regjeringsmakt, som besettestroppene kunne komme i forhandling med - som kanskje kunne bringe den legale regjering til besinnelse - som ville kunne hevde det som fortonte seg for ham som den viktigste i denne situasjonen, en fri og suverren stat - en selvstendig stat som kunne komme til en ~~avtale med okkupanten~~ - en nødsordning, som nesten uansett betingelsene ellers betød denne realitet. For at den tyske okkupasjonsmakten ubønnhørlig ville rulle fra landsende til landsende ~~med~~ ^{til} enhver med vurderingsevnen og gangsynet i behold begripe.

Så opplevet vi da også at Quisling forsøkte å nå kongen med ~~benne~~ henstilling om å medvirke til å opprette en sådan ~~ordning~~ ordning. Han stillet ikke sin person i veien for noen ordning. Han var for sin del rede til å tre til side for der ved å åpne veien for en realisering av det som han så som en uavviselig nødvendighet - at en regjeringsmakt tok opp øyeblikkelige forhandlinger med okkupanten før landet ble drevet ut i en håpløs krigssituasjon. Men i Elverum vurderte man Quisling ut fra propagandafrasene i de siste valgkampene. Det var makt han var ute etter. Det var "nazistisk" maktordning på tyske bajonetter han sto for. Medvirkende til dette vrangsynet var også minister Bråten's tåpelige ultimatum til Kongen og regjeringen - kanskje taktisk formet som et uantagelig ultimatum for å oppnå et tilsiktet avslag? - - Nei! Ikke Quisling for noen pris. "We trust in England"! Driv djevelen ut med Belsbub". "Skitt i Norge, leve Tøten"! Kongen stillet ultimatum på dette grunnlag. Man innlot seg overhodet ikke i noen overlegninger med Quisling. Irgens måtte reise tilbake med uforrettet sak. Så brøt det løs for alvor.

I Oslo, også. Kretser som ved kontakter med tyske militære myndigheter og med den tyske gesandt, hadde oppdaget at det kunne la seg gjøre å komme til en ordning med okkupanten på et lavere plan enn det Quisling hadde stillet seg på - å oppgi suverenitet og selvstendighet for å oppnå passifisering av de områder okkupanten holdt besatt - kapitulere uten å ta stilling til målet. Krig - ikkekrig - kapitulere i det små uten å oppgi Kongen og den flyktede regjeringen. Det ville sikkert Kongen gå med på. Det gjorde han da også. Det gjorde tyskerne på sin side også, med von Falkenhorst og minister Bråten i spissen. For dem fortonet det seg som den mest fornuftige ordning sett fra tysk synspunkt - en hurtigst mulig passifisering av landet - en total innordning av den okkuperte del av Norge under den tyske krigsmakt - en utnyttelse ~~xx~~ med norsk bistand av landets økonomiske resurser i den videre tyske kriganstrengelser. Begrep som suverenitet og frihet var for dem helt underordnet interesse. Tvertimot, kunne de med nordmenns hjelp kvitte seg med disse besværlige begrep, så meget desto bedre.

Så opplevet vi da den besynderlige konstellasjon, at nettopp de kretser som kalte seg antinazistiske inngikk i et blindt og kortsiktig samarbeid med okkupanten, kastet

seg i armene på v. Falkenhorst og minister Brüer for å oppnå fred og ro til å drive ~~xxx~~ sitt kjøpmannskap og fortsette sin fredelige tilværelse, mens den mann som ut fra sitt ~~klarsyn~~ klarsyn så hvor det hele bar hen og som av de andre ble utskjelt som "nazist" - var den som med alle krefter og midler forsøkte å redde landet som fri og suveren stat ut ~~av~~ av krigens ragnarok - han som forsøkte å hevde overfor okkupasjonsmakten landets stilling som en fri og selvstendig ~~nasjon~~ nasjon. Vi så hvordan han fra begge sider - fra jøssing-siden og fra tysk side ble presset til å trekke seg tilbake fra sitt redningsforsøk - ble tvunget til, ved selv å trekke seg tilbake, å ~~medvirke~~ å medvirke til å etablere en låghaltet kvasiløsning, som nok kunne bringe tilsynelatende ro for den økonomiske virksomheten i de besatte deler av riket, men som ~~xxxxxxx~~ satte landets fremtid ~~ixfxxx~~ som fri og suveren nasjon i den største far.

Men "Hilse og godnatt" da han ble by forelagt de samme låghalte ordene

For de fleste av oss i NS var det jo ikke akkurat slik vi hadde tenkt oss NS program skulle virkeliggjøres. I likhet med alle andre i dette ~~k~~ landet så vi på den tyske okkupasjonen som en nasjonal skam og en nedverdiggelse, som det gjaldt snarest mulig å få opphevet. Men når det gjaldt hvorledes dette skulle skje, når det gjaldt veier og midler var vi ikke enig med de av våre landsmenn som mente vi måtte bkjempe ~~de~~ tyske okkupasjonen med våpen i hånd og alliert med den andre parten i storkrigen. Vi så på en tysk seier som den sannsynligste utgang på krigen. men uansett hvorledes dette utviklet seg mente vi det var vår oppgave å sikre og trygge det norske folkets livsinteresser så lenge krigen varte og gjenopprettelsen av vår frihet og selvstendighet som folk om Tyskland seiret. Skulle den annen part seire, så vi det som den sannsynligste utgang på krigen at Norge ble trukket ~~ø~~ inn i den sovjetrussiske interessesfæren, med en russisk besettelse av vårt land som den sannsynlige utgang med alt hva dette ville føre med seg. Vi fryktet denne utgang mere enn vi fryktet tyskerne.

Imidlertid: ut fra Terbovens erklæring og Hitlers forsikring til Quisling, mente vi at det også var vår oppgave allerede mens krigen varte. å ~~treffe~~ ^{gjøre} ivhertfall de tiltak til gjennomføring av en norsk nyordning ut fra NS program, som kunne sikre oss at landet ved en tysk seir ble betraktet som en samarbeidspartner og ikke som en fiende og at vårt land fikk sin frihet og selvstendighet tilbake. at det i og med Quislings overtagelse som ministerpresident også ble skapt en sterk regjering, kan formodentlige ikke sees som en virkeliggjøring av NS program, men mere som en nødvendighet i bestrebelsen på å hevde det vi så som norsk selvstendighet overfor okkupasjonsmakten.

På samme måten må en vel også se den ensretting^{av} administrasjonsapparatet med en styrkelse av myndighet og ansvar fra fylkesmennene og ned til de kommunale tjenestemenn som ble gjennomført. Dette var vel også en situasjonsbetinget nødvendighet ~~XXXXXXXXXX~~ og en midlertidig ordning ~~XXXXXX~~ så lenge okkupasjonssituasjonen varte.

De forsøk som blw gjort på å skape en nasjonal ungdomstjeneste - og å bygge ut nærings- og kulturorganisasjonene kjenner vi alle resultatet av. De strandet på den økende motsæandsviljen inspirert av den voksende motstandsbevegelsen som etterhvert manifesterte seg - og ble skrin-

lagt for ~~KK~~ okkupasjonens varighet. Jeg anerkjenner gjerne ~~denne~~ dette resultat som en seir for våre motsatndere den-
~~ne~~ gang - om dette forhold betø en styrkelse av Norges
situasjon overfor okkupasjonsmakten betviler jeg. At
hensikten med disse tiltak fra vår side klart var å
styrke nyordningen innrømmer jeg også, selv om hensikten
nok ikke var så skremmende som våre motstandere hevdet.
Forøvrig tror jeg vi må si at virkeliggjøringen av NS pro-
gram stort sett ble stillet i bero - etterhvert som okkupa-
sjons- og krigssituasjonen utviklet seg.

Men generelt må jeg nok si at dette programmet hadde
sin store betydning for NS-bevegelsen så lenge storkrigen
varte. Programmet bidro til å styrke og utdype den norske
innstilling innefor partiet som bevirket at det store fler-
tall av partiets medlemmer og tillitsmenn i sitt forhold
til okkupasjonsmakten i alle de enkelte reaksjoner var seg
sin norske innstilling klart bevisst.

For partiets målsetting og arbeid tok under okkupasjonstiden
mer og mer sikte på å finne løsninger ~~å~~ på alle de tusen
dagliglivets spørsmål og problemer som okkupasjonen med-
førte enn å realisere et program, som var utformet med
ganske andre mål for øye enn de okkupasjonen betinget.
Ellers må jag nok si at vi ikke kan benekte at partiets
~~terminologi~~ terminologi og formuleringer i ikke liten ut-
strekning ble influert av tyskernes nærvær og vi vel også
inntok standpunkter influert av hele situasjonen, som vi
i årene før krigen - og også nu etterpå sikkert nødvendig vil
være bekjent av. Men det kan vel gjelde både oss og
våre motstandere: man gjennomlever ikke en slik radikali-
sering som en krigs- og okkupasjonssituasjon medfører uten
at det setter sine spor. Man skal huske, at en bevegelse
som NS ikke besto av en homogen masse medlemmer. Mode-
rate og radikale fraksjoner eksisterte - moderate og ek-
streme standpunkter kom til uttrykk, uten at jeg synes det
det vil være rimelig og rettferdig å bedømme ethvert medlem
av NS ut fra alt som fra de forskjelligste hold måtte være
skrevet eller sagt. Likesålidt når det gjelder NS som når
det gjelder alt som ble sagt og skrevet fra våre motstan-
deres side.

Jeg tror det er riktig å formulere det slik - at vårt program
var det hovedgrunnlag vi sto på og ~~ut~~ ut fra det får man
bedømme hva vi trodde på og gikk inn for - rett eller galt.

For meg personlig betød dette programmet og den nasjonale idealisme det var tuftet på noe vesentlig for min grunninnstilling under hele okkupasjonstiden. Ut fra dette programmet gikk jeg i alle kontroversielle spørsmål med okkupasjonsmakten inn for det jeg etter ~~min~~^{min} beste overbevisning mente var Norges interesser - uten hensyn til eventuelle konsekvenser. Ut fra dette programmet gikk jeg overalt hvor det ble gitt høve til det, inn ~~for~~^{til} ~~for~~^{for} arresterte landsmenn, frigitt dømte, benådning i dødsdomsaker uten hensyn til politiske motsetninger og meninger, bare ut fra det faktum at det her dreiet seg om ~~med~~^{med} mennesker, om landsmenn.

Jeg var en ung mann da jeg selv ble gitt anledning til å medvirke ved utformingen av ~~det~~^{programmet}. Jeg ble grepet av det. Jeg har aldri skammet meg over det, hverken i okkupasjonstiden eller de årene som fulgte opp til denne dag.

~~i hele samfundsmaskineriet også etter - ja spesielt etter 2. verdenskrigen.~~

Ehrengäst - selvfølgelig jakt - Råbokkjakten. Riflen til Mac Schmeling - "druckpunkt" - dobbeltfiasko. To ganger stilte råbokken seg opp med bredsiden til som ~~2~~ på en skytebane - to ganger smalt skuddet i bakken før jeg overhodet fikk riflen opp i anlegg. Ut på morgensiden i bil gjennom revieret. Hva skulle man si til der o.gr.f.?

Gemsejakt. Rehabiliterte meg. Tirol - inn på østerriksk side av den tidligere grensen - helt oppe i den øverste fjelldalen - en liten Tirolerlandsby Kiken med minnetavlene fra alle krigene. "Kaiserliche und Königliche". Lotsene - de tre bartene - Han med Frantz Josef bartene tildelt A.S. - Der ~~me~~ Herr Gutsbesitzer aus Norwegen - Han med Kaiser Wilhelmbarten tildelt meg der Parteiminister - Han med Hitlerbarten tildelt vår ledsager SS-mannen. Min Kaiser Wilhelm Lots var dyktig nok. "Ein Kapitaler Bock" stillte seg opp høyt oppe i en bervegg på omlag 150 meters hold. Skutt gjennom hjertet. "Weidmanns Heil" med gravkivist presentert på tirolerhatten. Geviret fikk jeg med meg. Kosten skulle jeg siden få. Bussten langs ryggen på bukken ble rykket ut umiddelbart etter ~~slaktingen~~ fellingen og omhyggelig tatt ~~xxxxx~~ vare på.

V's syn på Russlandsfelttoget.

Q mente at Hitler gjorde Napoleons feil omigjen. Istedetfor å trenge frem mot Moskva og Svartehavet/Kaspiske havet over de enorme russiske sletter, burde tyskerne ha utnyttet den store fordelene for "nachschub" som lå i sjøtransport. Tyskerne burde trengt opp gjennom Østersjøen til Leningrad-erobret Leningrad og trengt frem langs jernbanen Leningrad-Moskva. Var denne strategien blitt ~~valgt~~ valgt, mente Q at tyskerne hadde muligheten for å avgjøre krigen på noen få uker. Som det nu ble, frøs tyskerne fast på de russiske slottene ved en overraskende tidlig og streng vinter uten bekledning og utstyr for et vinterfelttog.

En ting til: tyskernes "Ostraumpolitikk" var sterkt medvirkende til forhalingen av krigen i øst og sluttelig til Tysklands nederlag. Tyskerne proklamerte seg som erobrere overfor den russiske befolkningen. Russland skulle omdannes til tyskledede provinser og innordnes i det nye tyske politiske system og "wirtschafts"program som deler av "grossgermanisches Raum".

Gjennom denne politikken fra tysk side ble den russiske befolkningens nasjonalstolthet og fedrelandskjærlighet utløst. Resultatet ble en geriljavirksomhet bak de tyske linjer som i sterkere og sterkere grad ble til et uhyre vanskelig problem for den tyske hørladelsen ettervært som krigen skred frem. Hos tyskerne utløste den motterror og brutale aksjoner som i sin tur umuliggjorde den tyske målsettingen i øst om passifisering og innordning. Dengang tyskerne veltet inn over Russland i 1941 ble de i stor utstrekning hilst som befriere av befolkningen. Hvorfor? De ble hilst som befriere ikke bare fra bolsjevismens terror og redsler - nei, som befriere og utløsere av de nasjonale minoritetsgruppene trang til nasjonal selvhevdelse, ~~og~~ frigjøring fra den russiske undertrykkelsen av de nasjonale grupper som Russland består av.

Hadde tyskerne kommet de nasjonale gruppene imøte, erklært som østfelttogets viktigste målsetting å befri de enkelte nasjonale landområdene fra russisk dominans og undertrykkelse og gi dem full anledning til å opprette sine selvstendige nasjonalstater befridd fra Moskvadirigert kommunistisk velde, ville tyskerne ha gjort de sterke nasjonale bevegelser i Russland - delvis med sine fullt utbygde organisasjoner til sine forbundsfeller.

Men forutsetningene måtte selvsagt være at Tyskland oppga alle tanker om erobring og undertrykkelse og slo inn på en politikk som kunne føre til vennskaps- og samarbeidsavtaler med selvstendige nye nasjonalstater i Russland. En slik politikk mente Q ville ha ført til en seirrik bekjempelse av det bolsjevikiske terrorstyret i Russland og en avslutning av krigen i øst.

Det er selvsagt naivt å tro at ikke slike tanker og vurderinger gjorde seg gjellende i Tyskland selv. De var representert av enkelt/smågrupper både på den politiske siden og helt opp i hørladelsen i øst. Men det ble med spredte tilløp og oppfatninger som ikke evnet å slå igjennom likeoverfor den kategoriske ensidigheter som preget oppfatningen både hos Hitler selv og hos flere av hans mektigste vasaller.

Q fremholdt også sine tanker der det var mulig for ham, men bare med sporadisk resonnement. (se dokumentet:

(Vlassov-armeen uten v. ver. Ingen våpen til norske forma-

Her faller det naturlig å gi uttrykk for min vurdering av Terboven og hans politiske bestrebelser i Norge. At Terboven ~~xxxxxxxxxxxxxxxx~~ når det gjelder de snevre tyske krigsinteresser - sikkert var en meget effektiv og farlig dyktig mann, er det ingen tvil om. Han evnet i løpet av kort tid å knytte kontaktene med den norske administrasjonen, med de norske partipolitikerne og med næringslivets menn og å få dem til å samarbeide om løsningen av de tyske krigsinteressene. Jo, han var utvilsomt dyktig nok! Men samtidig representerte han den hardkokte nasjonalsocialistiske partilinj. Han var ingen europeer. Han var tysker til margin. Han så nok, og aksepterte fullt ut det tyske partiets målsetting om et ~~x~~ europeisk samarbeid som resultat av krigen og en tysk seir, men det var et samarbeid hvor linjen var: Deutschland, Grossdeutschland, Grossgermanisches Reich, og i det siste begrepet så han nok for seg et Europa under det snevreste tyske hegemoni og førerskap. Et tysk hegemoni etter en tysk seir ville vel kanskje ikke være så merkelig, men hvor - og det var etter min vurdering et helt avgjørende poeng - hvor de europeiske nasjoner og okkuperte områder ville utgjøre innordnede provinser under tysk overadministrasjon. Hans politiske bestrebelser i Norge hadde 2 klare målsetninger: 1. Å vinne administrasjonen, ~~xxxx~~partipolitikerne og representantene for næringslivet og kulturlivet for et intimt samarbeid for angivelig felles interesser - interesser som hos Terboven betød Tysklands umiddelbare krigsinteresser under ordnede og fredelige innre forhold i Norge. De norske interessegruppene syntes fullt ut å slutte opp om disse bestrebelsene - selv om det sikkert var ut fra den reservasjon at kommer tid kommer råd og uansett at situasjonen i øyeblikket ser temmelig håpløs ut så vil vestmaktene seire. Men om nå Tyskland kom til å seire, hva da? !

Og her kommer Terbovens annen målsetning inn: Etter en tysk seir vil et nytt Europa opstå under tysk førerskap. De enkelte nasjoner - og ikke minst de nordiske - vil måtte finne seg i å innordne seg dette tyske førerskap og alle de innskrenkninger i selvstendighet og suverenitet som Tysklands interesser måtte kreve. Følgelig ~~xxxxxxxx~~ ble hans oppgave som Tysklands okkupasjonsrepresentant i Norge å dra omsorg for at forholdene allerede under okkupasjonen på alle områder ble lagt tilrette for at Norge etter krigen

skulle avfinne seg med sin beskjedne plass innenfor det tyskdominerte og tysklede Grossgermanisches Reich.

Terboven mente at forholdene lå godt til rette for en sådan utvikling. Samarbeidet hadde de beste forutsetninger ~~for~~ til å lykkes. De ~~betreffende~~ ^{berørte} norskegrupper og enkeltpersoner føyet seg lydig inn i skjemaet.

Bare på ett punkt møtte Terboven den sterkeste motbør - Vidkun Quisling og NS. Fra første stund registrerte han at denne faktor representerte den farligste motstander. Den Terbovenske linje hadde de solideste støtter i Berlin. Den var fullt i tråd med Göring og hans Vierjahresplan. Den var helt i overensstemmelse med den tyske storindustriens interesser - og politisk falt den helt sammen med Goebbels tysksjåvinistiske Grossdeutschlandspolitik. Terboven syns således å ha de aller beste utsikter til å vinne frem med sin linje i Norge.

Men utover alt dette, kom også Terbovens personlig planer og hans sterke ergjerrighet sterkt inn i bildet. Han var personlig en meget ergjerrig mann. Som den Gauleiter som var sterkest knyttet til den tyske storindustrien i og med sin funksjon i Essen Rheinland hadde han tatt mål av seg til å spille en avgjørende rolle når den tyske landgang i England fant ~~st~~ sted. Han regnet med å bli den tyske reichsbevollmächteter i det okkuperte England. Utvilsomt en ganske annen og gloriøs oppgave enn Reichskommissar i avkroket Norge, selv om Norge spillte en vesentlig rolle i Tysklands strategiske planer. Det var i realiteten en skuffelse for Terboven, da han så å si over natten av Der Führer ble beordret til å overta den plutselig vakante plassen som Reichskommissar i Norge. Han regnet med at invasjonen av England var meget nær forestående. Da ville han helst være på plass i Essen. Hvordan så han så - ut fra sine egoistiske personlige interesser på den umiddelbare oppgaven i Norge da han hals over hode kom hit opp? Han så det slik, at her gjaldt det så raskt som overhode mulig å stable et norsk sivilt styre på bena som var rede til et intimt samarbeid med okkupasenten - for ~~deretter~~ å melde seg igjen i Berlin, slå hula sammen og si: "Mein Führer. Die Aufgabe in Norwegen ist erledigt. Ich melde mich zurück!" Slik håpet han saken skulle løses. Men det gikk ikke slik. Hans Riksrådeforhandlinger sommeren 1940 sto umiddelbart foran å skulle lykkes, da vanskeligheter meldte seg. Og disse vanskelighetene het Vidkun Quisling og NS.

Allerede ved sitt første møte med Quisling følte Terboven at her hadde han nok sin farligste motstander. Han kom vel forberedt til dette møtet. Han var blitt vel informert om dette lille NS-partiets innflytelse - eller mangel på sådan - i det norske folk - om den til dels hateulle avvisning av Quisling og partiet NS som gjorde seg gjellende i store kretser av det norske folk. Han var blitt informert fra motstandere av Quisling og NS - også fra tidligere utbrytere fra partiet - at Quisling var en upraktisk og livsfjern fantast og filosofisk drømmer (livet på stjernene) - at han manglet evnen til å vinne folk for seg - osv. osv. Kort sagt, hele registret av oppsamlet agitatorisk sjablonmateriale som forlån fra den partipolitiske agitasjonsfloraen. Alt sammen ting som vi som var Quislings medarbeidere og som kjente ham, visste var politisk agitasjon og svært lite annet.

Jeg er slett ikke sikker på at disse "opplysningene" veiet så tungt hos Terboven. De kunne nok danne brukbare argumenter haer og i Berlin når det gjaldt å oppnå en avvisning av Quisling, men Terboven hadde gjennomlevet en vesentlig del av det nasjonalsocialistiske partiets "kamptid" i Tyskland - han kjente alle argumentene igjen fra dengang. Når det gjaldt personvurderingen kjente han også avvisningen og nedvurdereingen av sin egen Rikskansler og Fører i europeisk og vestlig propaganda. "Denne ubetydelige østrikske malersvennen og fantasten", "Denne arbeidssky lasaronen fra Wiener-slummen". Som sagt, argumentene kunne nok brukes for hans egne formål, men med mitt kjennskap til han intelligens tror jeg ikke han la virkelig vekt på dem.

På det punkt hvor han virkelig var et fare, var når det gjaldt hans 2nen målsetning, den tyske politikken han representerte overfor Norge. Hans bestrebelser på å bringe Norge inn i det Stortyske rike som en samordnet ~~xx~~ lydige og villige provins. Etter at han måtte erkjenne at invasjonen av England ble skjævet ut i en uviss fremtid, tok hans ergjerrige personlige planer en annen retning som også måtte spille inn ved disse hans overlegninger: han ~~xx~~ ønsket å bli sittende som Hitlers satrapp i Norge nå når England ikke lenger var aktuell. Han ønsket å fortsette denne fyrstetilverelsen videre ~~x~~ etter krigens slutt, som en slags generalguvernør i likhet med det birtiske ^{britiske} systemet.

Når det gjaldt disse bestrebelsene så han den reelle faren som Quisling og NS representerte. Quisling ville jo en fredsslutning mellom Norge og Tyskland - en gjenopprettelse i videste utstrekning av den norske suvereniteten mens krigen endnu pågikk, en gjenopprettelse av den norske krigsmakten som det ytre tegn på nasjonal suverenitet og selvstendighet.

"Ville planer og fantastier" hevder etterkrigstidens historieforskere og forståere. "Fantasier uten hold i virkeligheten". "Bevis på Vidkun Quislings manglende fotfeste i realitetenes verden".

Men Terboven var seg bevisst på bakgrunn av krigens gang i de første årene ingenlunde var så ville som etterkrigstidens vurderinger med røtter i krigspropagandaen og oppgjørspropagandaen søker å stemple dem. Han visste at disse planer ingenlunde var så urealiserbare som han overfor Berlin ville gi det inntrykk av. Han visste at Hiler ut fra ~~sin~~ sin positive vurdering av Vidkun Quislings person nok kunne strekke seg langt for å imøtekomme dem. Enkelte muntlige forsikringer avgitt i høytidelige former overfor Quisling var tydelig bevis på det. Terboven visste at ^{om}partiet NS i øyeblikket ~~av~~ stort eller lite ikke gjorde noe avgjørende inntrykk på Hitler, som selv hadde opplevet å være det 7de innskrevne medlem i tyveårenes nasjonalsocialistiske parti. Han visste at utskjellingen av Quisling for allverdens ubegripelighet ikke gjorde synderlig inntrykk på "Der Führer" som selv var seg bevisst å være den mest utskjellte person i verden for øyeblikket. Og Terboven var seg bevisst at Quisling hadde sterke støtter i Berlin med direkte adgang til Hitler, personligheter som var sterkt positivt innstillet til de norske bestrebelsene som Vidkun Quisling representerte og som hadde et ganske annet syn på ^{hvorledes} verdens Europa burde ordnes enn Terboven og hans bakkrefter i Berlin hadde. Kort ~~sag~~ sagt: Terboven var seg bevisst at Quislings planer meget vel kunne tenkes å bli imøtekommet i Berlin, og dermed kullkaste de planer han selv hadde i Norge.

Dette er ut fra mitt kjennskap til situasjonen på nært hold årsaken til Terbovens sterke misliking av Vidkun Quisling alt fra ~~sin~~ første møte med ham. Dette er grunnen

Ullmanns intense avvisning av Quislings forslag og planer. Dette er årsaken til den taktiske og innbitte kamp han siden førte gjennom okkupasjonsrådene mot Quislings planer - den forhalingstaktikk han førte mot alle Hitlers tiltak og avgjørelser som synes å bety en imøtekommenhet av Quislings ønsker - hans bevisste forsøk på i alle aktuelle situasjoner å kompromittere Quisling og NS, å søke å fremstille det slik at Vidkun Quisling selv gjennom sine disposisjoner gjorde det umulig å gjennomføre de direktiver vedrørende Quisling og NS som Førerene la på ham. "Mein Führer - ich habe ehrlich versucht - aber Quisling hatt alles umsonst gemacht."

Hele Terbovens linje syntes meg dengang - og synes meg fortsatt idag - så klar som om jeg personlig skulle ha overhørt denne Terbovens tenkte erklæring til "Der Führer".

Og i dette taktiske spillet må det innrømmes at Terboven hadde alle fordeler. Han var maktapparatet personlig i Norge. Han hadde de sterkeste parti- og statsfraksjoner i Tyskland bakom seg. Så lenge "Deutschland siegt an allen Fronten" måtte han regne med at ~~at~~ "Der Führer" var åpen for generøse løsninger. Men etterhvert som krigen hardnet på alle fronter, etterhvert som tilbakeslagene begynte å melde seg kunne han regne med en stadig mere negativ holdning hos Hitler mot å treffe vidtrekkende avgjørelser mens krigen endnu varte. Nå måtte alle krefter konsentreres om det å vinne krigen. Norges-spørsmålet fikk vente - sammen med hele rekken av andre uløste spørsmål. En økende irritasjon kunne endog merkes hos Hitler over å bli plaget med disse spørsmålene nå, når det var briste eller bare på alle avgjørende ~~xxx~~ frontet. Etter Stalingrad skjedde det nesten uavvendelige at Quislings siste utredning og henvendelse ble på det groveste avvist. Nu ville han ikke lenger plages med denne saken. Terboven hadde seiret.

Det hele er forståelig. Det hele kan så innlysende klart forstås. Terboven hadde seiret, men Norge hadde tapt, Norge ~~xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx~~ sto overfor store problemer.

Unge etterkrigs-historikeres triumferende skadefryd i vurderingen av dette hendelsesforløpet imponerer meg lite. Så nær storkrigens overveldende hendelser og med opprettholdelsen av krigens propagandasvartmaling i

ut av motstandsmiljøet å hevde en ihvertfall tilnærmet grad av den objektivitet forskningen bør strebe mot.

Men la oss vende tilbake til sommeren 1940. Riksrådsforhandlingene gikk sin gang og tok etterhånden mere konkret form. Fra norsk side var man beredt til å vise stadig større imøtekommenhet overfor Terbovens ønsker og krav. Forhandlingene synes etterhånden å stå umiddelbart foran sitt gjennombrudd og realisering i praksis. I denne perioden utstrakte Terboven også sine bestrebelser til partiet NS. (Quisling var nærmest tvungssendt til Berling.) En stab med "Beratere" var tilsatt med det offisielle mandat å bistå - men så åpenbart også fra Terbovens side ment som "overvåkere" og rapportører. Det skal imidlertid ikke stikkos under stol, at enkelte av dem var ærlige og redelige mennesker som etterhånden som de fikk innblikk, oppdragets utforming, mislikte sin rolle. I ~~noen~~ noen tilfeller ba de seg regelrett entlediget fra sine oppdrag og reiste tilbake til Tyskland. De var idealistiske "kjempere" fra "kamptiden". De hadde ikke sansen for intriger og taktikk. Mange som ble igjen var også utmerkede mennesker som det i stor utstrekning lyktes å påvirke til et riktigere syn på norske interesser og norske bestrebelser.

Etterhånden følte Terboven trang til å få Quisling bragt ut av bildet så lenge forhandlingene om den framtidige ordening pågikk. Han foranlediget en invitasjon til Quisling til å besøke Tyskland for der å sette seg inn i tyske problemer, ~~ix~~ I mellomtiden kjørte Terboven opp med planer om en oerorganisering av partiet for å bringe det ~~xxxx~~ under sin kontroll. En ny leder - Jonas Lie - skulle innsettes. Hagelin, som i sterk grad var hør i suppen for Terboven - ~~han~~ ^{han} ~~gjorde~~ nærmest rolt når han hørte navnet - skulle skjæltas ut fra enhver befattning med partiet. Planene ble jo snart kjent i partiet og møtte forbitret motstand hos alle aktive medlemmer og tillitsmenn - fra generalsekretæren til "grasrota". For oss var partiet Quisling. Uten Quisling, intet parti. I sin selvsikkerhet kunne kanskje Terboven ha tenkt å prøve allikevel, men den ytre utviklingen medførte at spørsmålet i løpet av kort tid ikke lenger var aktuelt.

Hva jeg i det foregående har talt om Terboven og hans virksomhet så langt, vil vel lett skape inntrykket av at jeg så på ham ensidig negativt. Jeg føler jeg må ta en reservasjon her. At Terboven var en fremragende - ja jeg kan trygt si en farlig dyktig mann er det ingen grunn til å benekte. Hans IQ lå utvilsomt meget høyt. Han var en skarp analytiker, en dyktig debatant, energisk og arbeidseffektiv. Han var kald, hard og kynisk. Men sett ut fra tyske sjøvinistiske og militaristiske synspunkter måtte han uten tvil fortone seg som en meget effektiv og dyktig mann - men samtidig fryktet og - megetdærlig likt. Når det gjaldt umiddelbare tyske krigsinteresser gjorde han en serdeles effektiv innsats her oppe. Hans umiddelbare siktemålt var selvsagt å innordne alle krefter og resurser under den målsetting å vinne krigen.

Han var ikke uten evner til å tenke langs de store linjer. Det var bare det, at disse store linjer konsekvent var fettet mot å gjøre det nasjonalsosialistiske Tyskland stort og mektig og å sikre det den avgjørende maktposisjonen i den verden som skulle virkeliggjøres etter Tyrklands seir. I den europeiske nyordning han så for seg, synes det ikke å være noen plass for frihet og selvstendighet nasjonene imellom og likeverdig samarbeid om felles oppgaver og interesser. Hans tankebaner lå helt innenfor rammen av en videre utvikling av Grossdeutschland til et Grossgermanisches Reich. I alle sine handlinger her oppe - på næringslivets, på kulturlivets og på politikens områder forfulgte han konsekvent denne imperialistiske målsettingen. Jeg erkjente fullt ut hans dyktighet i denne relasjon, det var bare det at jeg helt til ^{grunn} grunn var uenig i den. Jeg så på denne politikken som livsfarlig for mitt eget land - det ville bety slutten på det vi kjempet for: et fritt og selvstendig Norge som frivillig sluttet seg til et stor-nordisk samarbeidssystem - et europeisk samarbeid med oppgivelsen av bare akkurat så meget av vår suverenitet som var nødvendig for å nå det felles mål, løse de felles oppgaver. Og disse målene var: ikke mere innbyrdeskrig i Europa, sølningen av Europa i et ~~stærkt~~ sterkt fellesskap som kunne hevde sine interesser mellom stormaktene i øst og vest.

Reich. Så enkelt var det

Vi kunne nok tenke oss å ofre livet for et slikt mål - men vi kunne ikke tenke oss å ofre livet for Grossdeutshes

Nasjonal Samlings program og okkupasjonstidens virkelighet.

La meg innledningsvis få si, at det ikke er lett å behandle det omfattende emne som ligger i tittelen på min utredning i aften, innenfor den meget snevre rammen av et femten-minutters innledningsforedrag.

Fremstillingen må, på grunn av den knappe tiden, nødvendigvis bli noe summarisk og overfladisk. Det er en umulighet på så kort tid tilnærmerlesvis å gå slik i bredden og dybden som dette omfattende emnet burde tilsi.

Skal man idag, ^{nesten} et halvt århundre etter, forstå hva dette programmet representerte, er det nødvendig å gi et kort riss av bakgrunnen for den bevegelsen og det programmet det her dreier seg om, nemlig situasjonen slik den var og slik den utviklet seg etter den første verdenskrigen. Vi så det slik, at verden var inne i et voldsomt og dyptgripende tidsskifte. En mekanistisk-materialistisk livsanskulelse dominerte både den filosofiske, den økonomiske og den politiske oppfatning av tiden og utviklingen, en livsanskulelse som var representert både ved den marxistiske revolusjonære bevegelsen og den liberalistiske pengemakten, hadde hittil preget både tenkning og forskning. Økonomisk og politisk var tiden preget av etter- og bivirkningene av den industrielle ekspansjonen som hadde funnet sted i det nittende og det tyvende århundre. En av hovedvirkningene var industriarbeidernes kamp for levelige og trygge ^{livs-} vilkår og en rettferdig andel i overskuddet av produksjonsprosessen, som førte til organiseringen av den sosialistiske arbeiderbevegelsen i alle land verden over.

I sin tur ble denne bevegelsen erobret av den kommunistiske revolusjonære bevegelsen som etter den russiske revolusjonen hadde det mektige Russlands resurser i rygge, og systematisk utnyttet til virkeliggjøringen av det klart uttalte mål: den kommunistiske verdensrevolusjonen og organiseringen av en verdensomfattende sammenslutning av kommunistiske sovjetrepublikker.

*Ena hovedtema
i programmet
var kampen
mot kapitalismen
og for sosialisme
og sosialisme
i Norge, men*

Denne kampen

*og sosialisme i Norge
denne kampen*

Et stort flertall i de europeiske land fryktet denne utviklingen og så disse krefter som en dødelig trussel mot sin eksistens, både som individer og som nasjoner.

Forholdene innad i vårt eget land var - i likhet med hva forholdene var i alle land verden over - preget av ~~depress~~ den depresjon og krise som fulgte den første verdenskrigen, og i vårt land ble denne krisen forsterket ved den pengepolitikken som ble ført.. Det hersket en trykkende arbeidsløshet, et gjeldsredent landbruk med tvangsauksjoner og utkastelser i sitt kjølvann, en fiskeribefolkning presset økonomisk av lavpriser og avsetningsvansker, en anstrengt økonomi i landets kommuner som bl.a. førte til et minimum av sosiale tiltak. En industri og handel også tyngt av avsetningsproblemer og depresjon.

Samtidig syntes det som om landets ledelse manglet den handlekraft som skulle til for å kunne løse disse problemene. Vi mente å se årsaken til denne evneløsheten i selve systemet, i partisplittelsen og partikjeglet på den ene siden, på den andre siden folkets splittelse i klassekamp og voldsomme motsetninger med trusler om anvendelse av vold og terror og framprovoseringen av en kommunistisk revolusjonær omveltning som skulle lede til opprettelsen av et proletariats diktatur.

Situasjonen avfødte hos svært mange av oss en sterk følelse av at det som det fremforalt gjaldt i denne kritiske tiden var å oppnå en samling av kreftene om det å løse oppgavene, det var å gjenskape det nasjonale fellesskapet. Det var nødvendig at solidaritetsfølelsen ble utvidet til ikke bare å gjelle den enkelte gruppen eller klassen, det enkelte parti, men til å omfatte hele folket. Det måtte skapes et nasjonalt samlingsgrunnlag innad.

~~Det måtte skapes et samarbeidsgrunnlag utad i fredens interesse, et samarbeidsgrunnlag som bygget på de felles verdier og de felles interesser som bandt først og fremst de europeiske nasjonene sammen.~~

Altså: en nasjonal samling innad og en europeisk samling utad, et stornordisk fredssamband.

Ut fra dette synet sprang så det som vi så som målsettingen både innenrikspolitisk og i utenrikspolitikken.

Det måtte skapes en sterk og handlekraftig nasjonal regjering som sto over partier og klasser.

Det måtte skapes et effektivt og handlekraftig administrasjonsapparat, ^{med delegasjon av myndighet} hvor de enkelt ledd turde ta ansvaret for sine tiltak.

Man måtte komme bort fra klassekampinnstillingen og over til et samarbeid for felles mål og interesser samtidig som arbeidernes interesser og rettigheter måtte sikres.

Man måtte komme bort fra partipolitikken og over til et organisert samvirke på kulturelt og yrkesmessig grunnlag.

Landets forsvar måtte styrkes ~~og~~ som et ledd i opprettholdelsen av ~~en~~ vår nøytralitet. ^{et fredsbudsjett -}
Det måtte ^{arbeides} ~~skapes~~ arbeides for dannelsen av et stornordisk fredssamband, for å hindre flere innbyrdeskriger i Europa. ^{Landets forsvar styrkes}

Ut fra disse generelle vurderinger og synsmåttet ble så NS program utformet.

Jeg ber at man vil bære over med meg, ^{her} at jeg nu siterer fra ~~N~~ dette programmet de konkrete tiltak som vi ut fra dette synet på forholdene dengang fant var riktige for å skape den nyordning vi tilstrebet.

30-årene. Vi mente det var åpnebart at faren for en ny storkrig etterhånden ble overhengende. Hvor ville vårt land stå i en slik situasjon?

Vi mente at det fremfor noe måtte være myndighetenes oppgave å hindre at Norge ble trukket med inn i det stormaktsoppgjøret vi så komme, å hindre at Norge ble krigsskueplass. Folkeforbundet var etterhånden blitt en stormaktsallianse reiset mot den ene part. Vi måtte ut av Folkeforbundet, hvor vi etter vedtektene var forpliktet til å støtte den ene parten. Vi måtte hevde en absolutt nøytralitet, og vi måtte sette vårt forsvar istand til å hevde en nøytralitet, om vi skulle klare å holde landet vårt utenfor den kommende krigen. Men samtidig måtte vi positivt arbeide for at det ble dannet en fredsordning i Europa, gå inn for en europeisk samling, som kunne avværge krigsfaren og sikre freden i vår verdensdel. Men først og fremst så vi Sovjetsamveldet og den internasjonale kommunistiske revolusjonsbevegelsen som den dødeligste trussel mot vår verdensdel, vår kultur og vår sivilisasjon.

Popagandamytene.

Krigsmytene:

Myten om at Quisling og NS var ansvarlig for og medvirkende ved den tyske aksjon mot Norge.

Myten om at den tyske besettelsen var et "brutalt overfall" på en liten fredselskende og forsvarsløs nasjon", uprovosert av Vestmaktene og av Norge selv.

Myten om at Quislings aksjon den 9. april skjedde på tysk initiativ, etter avtale med dem og for å bistå tyskerne med besettelsen av landet.

Myten om at krigen fortsatte etter den norske kapitulasjonen juni 1940.

Førkrigsmytene:

NS et diktaturparti.

NS understøttet fra Tyskland.

NS en avlegger av det tyske "nazi"-partiet.

Hirden som de "brutale horder".

I det hele tatt, en frodig og bevisst villedende mytedannelse.

Propagandatriksene:

Slå NS i hartkorn med de tyske nasjonalsosialistene.

Belaste NS med alle ^{handlinger} begått av det tyske nasjonalsosialistiske partiet som kunne danne grunnlag for avskyagitasjon. Blande NS' og okkupasjonsmaktens ~~virke~~ virksomhet sammen til en grå, ugjennomsiktig suppe og gi NS skylden og ansvaret for okkupasjonsmaktens handlinger i de fem årene.

Løsrive 9. april fra sin årsakssammenheng - helt sjalte ut og benekte vestmaktprovokasjonene som førte til den tyske okkupasjonen. - Benekte vår regjerings og våre hjemlige politikkeres ansvar for den situasjon som førte til 9. april og som måtte føre til den.

Diktatur - vold - tortur - ondskap.

"Still Edø ikke så hellig deran"!

/Fascisme - "Nazisme" - Marxisme.

Når utgangspunktet er som galest
blir resultatet titt originalest.

Skodvins avhandling (i Hist. Tidsskr. - Samtiden ?)
hvor han fører hele motsetningen V.Q.(NS)/Terboven tilbake på rivaliseringen mellom dem om hvem ~~xxx~~ skulle ha størst makt - og hevder dette som den eneste og grunnleggende årsak til VQ's bestrebelser i forholdet til okkupasjonsmakten. Dette Skodvins syn dannet skole - og går igjen hos samtlige forskere og skribenter - & fra inn- og utland som har beskjeftiget seg med VQ og NS i okkupasjonstiden.

Svigermor, som nygift kapteinsfrue, besøkte Kapstaden i Sør-Afrika under Boerkrigen. Britisk konsentrasjonsleir for boernes kvinner og barn. Britenes klare målsetting gjennom terror mot boernes kvinner og barn å forsøke å få boerne til å kapitulere. Et dypt og rystende inntrykk på den unge kapteinsfruen som hun gjennom hele livet ofte kom tilbake til.

Gisler og konsentrasjonsleire.

Sætergård i Tolga.

Ivar Sæter. Foredragsstevne på Sætergård. Holdt tale fra Stabburs-svalen - hvor Bjørnson og andre store menn hadde talt før meg.

Roros-jubileet 1944 - Kobberverket anlagt 1644. 300 års-jubileet.

Nordlyset over Atnasjøen påsken 1940.
Møtet i Østerdalsstuen i Rendalen? på vei opp til Atna påsken 1940.

Når førti års oppsamlet sund forbitrelse over løgn og bakvaskelser og forvrengninger, over utskjelling, hån og farisæisme brister, da får en tåle at resultatet blir kraftig tale.

Liktorene - tjenestemennene som gikk foran romas høyeste embetsmenn utrustet med risknipper, "fasces" som tegn på sin myndighet.

Kapellmester og komponisten Per Winge.

Ekko fra Napoleonstiden i Europas historie.

"Tantene i Neuberggaten" Stereoskopet - så inn i Napoleon III's verden - ballsenene fra Tulleriene - de første jernbanetog - Verdensutstillingen i Paris 187?. To verdenskriger har jeg gjennomlevet - to verdener har jeg sett styrte sammen i revolusjoner og vold og flyktninger og elendighet. På terskelen til en tredje? ~~Her xxxxxxxxxx~~rog denne gang med hvilket resultat? Her jeg sitter nå kommer nyheten gjennom radioen at USA har besluttet å ~~sette~~ sette hydrogenbomben i produksjon. Sovjet har den vel allerede - utryddelsesvåpenet mot selve livet.

7-årskrigen for 1814 - på realisasjon - sjåvinisme og kraftpatriotisme ikke lenger i overensstemmelse med tidens syn og tanker. Hovrøan kunne beretningen om et folks kamp for å overleve - kamp for frihet - i en omveltningenes ulvetid bli karakterisert om sjåvinisme og kraftpatriotisme? Burde ikke beretningen om våre fedres kamp som dengang førte til vårt folks frihet og selvstendighet i 1814 og 1905 være en kraftkilde å søke tilbake til i alle harde tider?

Da min bestefar ble født lå denne krigen bare 20-30 år tilbake i tiden. Selv opplevet jeg hundreårsjubileet til minne om denne kampen. Er det merkelig at følelser og erfaringer fra slike begivenheter endnu forplanter seg i sinnene? - I våre sinn i vår tid?

Ymse:

Sept. 34 - Propagandahjemmet avviklet i nov/des. (gr. økonomiske og andre vanskeligheter).

Lompepenger var ikke oppfunnet dengang.

Den lille familiesellens håpløse kamp mot de dominerende maktsentrene i storoppgjøret.

Den lille mannen som kulturbæreren. (Episode "Stortingsgaten").

Den stillfarne beskjedne protesten mot de store ordene - de svulmende propagandafrasene. "Helt av fedrelandet"

"Kvinner og barn først". Arven fra sjømannsmiljøet. Arven fra generasjoner av skipskapteiner - fra "skipshovedsmenn" Respekten for flagget - stoltheten over det å være nordmann - også det en arv fra sjøens menn i fart på de syv hav.

Kommer ikke utenom å analysere jødeproblemet. Var det et problem i det hele tatt - eller var det bare noe en konstruerte opp - et tankespinn?

Eksisterte det en organisert sionisme i verden? Eksister-, te det en internasjonal storfinans ledet av jøder - eksisterte det en internasjonal opprørsbevegelse ledet av jøder?

Ved ett høve ble jeg personlig direkte konfrontert med det dypt menneskelige tragiske problemet som jødeaksjonen innebar - Finn.

Hva kunne jeg gjøre? Jeg kunne ha søkt å stoppe den stupide aksjonen mot de enkelte små jøder. Søkt å lette den enkeltes situasjon i den utstrekning dette var mulig - men det forutsatte at jeg hadde noen kunnskap om det som kom til å skje med dem. Visste jeg det? - vel jeg gjorde ~~ikkexdxx~~ det ikke. Jeg kapitulerte overfor kjennsgjeringene - deri ligger det et ansvar - en grad av "skyld". Konfrontasjonen med tragedien i enkeltperson fikk mobilisert min menneskelige følelse. Så reddet jeg da ett menneske fra fornedrelsen, fra lidelsen, fra undergangen.

"Nicht deutschfeindlichkeit sondern Vaterlandsliebe"

Dass müssten Sie versuchen zu verstehen - Sie mehr als anderen die in ihre Nationalhymne sangen: "Deutschland deutschland Über alles - Überalles in der Welt!"

Wirtschaftsimperialismus. Møtet i den gamle offisersklubben med representantene for Resort Oekonomie u. Wirtschaft i SD. Professor Frankenberg spurte om jeg hadde noe imot å treffe den nye gruppen. De var interessert i å høre mitt syn på den tyske Wirtschaftspolitikken i Norge - og om Terbovens virksomhet. De takket meg ved avskjeden for min åpne og likefremme fremstilling av mine synspunkter.

Ingen tvil om at positiv vurdering av min person på dette hold nådde tilbake til Terboven og influerte ham til forsiktighet når det gjaldt å gå løs på min person. Han hadde følelsen av at jeg hadde en viss ryggdekning hos Reichsführer SS.

Mine samtaler med v. Løw og Frankenberg, med professor Six - med dr.dr.dr. Dräger - aften med v.Løw hjemme i g.løvsgt..

Samtalen med Fr.berg og prof. Six. (Land-Reich). Jeg

velger å snakke om betydningen av begrepet "Rike" i norsk historie. Dette begrepet gikk som en rød tråd gjennom hele vår oldtids- og middelalderhistorie frem til vår egen tid. Å fornekte begrepet "Rike" i norsk historie var å fornekte vårt fedrelands historie overhodet.

"Hin riki" - den mektige. Rike: maktområde - velde. Disse betydningene lå nær selv for alle nålevende nordmenn. Å klusse med dette begrepet fra tysk side ville bety et alvorlig feilgrep.

Samarbeid er alltid tosidig. Man samarbeider for felles interesser - når begge parter hadde interesse av det og ble brakt fordeler ved samarbeidet. Det motsatte er er diktat, ~~kyrxxx~~ tvang, undertrykkelse. Av det fulgte ingen fordel, bare skade.

Den interne oppgaven: aktivisere, videre utbygge, klarlegge, videre utvikle våre tanker og ideer. Dette arbeid ble hemmet av situasjonen - en måtte avpasse uttalelsene etter tingenes tilstand. Men mann og mann imellom kunne ting sies uten omsvøp. Og deri lå den store betydningen av min posisjon og ~~x~~ innsats. Derneft den forvaltningsmessige oppgaven - gikk i videste utstrekning ut på å beskytte - å avbøte - å oppnå lempninger og fordeler for de norske interessene. Også rik anledning til å komme på kollisjonskurs med okkupasjonsmakten.

Men kanskje den viktigste oppgaven var og ble å fremme overfor tyskerne her og i Berlin forståelse og imøtekommenhet for Norges interesser. På dette punkt et seigt og ufortrødent arbeid med VQ i spissen. Målet, som vi aldri gikk på akkord med: gjevindelsen av frihet og selvstendighet for Norge - for dette vesle landet i europeisk og verdensmålestokk - som våre fedre hadde kjempet frem fra generasjon til generasjon, fra århundre til århundre. På det punkt følte jeg at jeg mere enn de fleste kunne gjøre min daglige innsats overfor alle jeg kom i kontakt med her oppe og i Tyskland.

Min største styrke i denne sammenheng lå i de stillinger ~~x~~ jeg innehadde og i den posisjon og tillit jeg nød blang massen av medlemmer og tillitsmenn i partiet.

I den forbindelse medvirket også det inntrykk som etterhånden opparbeidet seg på tysk side - at jeg nok var en anstøtssten i deres bestrebelser og en hindring for å nå deres mål - men at jeg var ærlig og åpen i mine stanspunkter og talte like ut om mitt syn på situasjonen og hva den krevet.

Dette syntes å komme som en overraskelse på både påtalemyndighet og dommere. De kunne ikke riktig tro dette. De forsto det ikke. Påtalemyndigheten valgt å bagatellisere det hele - å fordreie kjensgjerningene dithen at det bare dreiet seg om en maktkamp mellom tyskerne og NS om hvem som skulle ha størst makt heroppe. XDommerne godtok - utfra øyeblikkets hele hetzbetonteatmosfære i stor utstrekning påtalemyndighetens ensidig reduseringsprosedyre - men dog, uten fullt og helt å vurdere den juridiske betydningen av disse kjensgjerningene valgte de å la dem telle i formildende retning uten å si noe avgjørende om fakta. De var vel medvirkende til at de ikke dømte meg fra livet - og det taler jo til deres betingede heder.

De som forsto å vurdere disse kjensgjerningene var etterforskni gens folk. Der lbe jeg etterhånden møtt med adskillig forståelse og sympati, hvilket var til stor hjelp i en vanskelig periode. X Det kan vel best utkrystalliseres i den uttalelse en av dem kom med etter en fortrolig samtsle om mange ting umiddelbart før rettsaken mot meg tok til: "er det noen som bør benådes etter en rettssak, så er det Dem". En slik bemerkning ga meg også mot og en viss fortrosthing. Men jeg var samtidig fullt klar over hvor på nippen saken sto i kraft av de stillinger jeg hadde innehatt. Jeg svarte derfor: "Ja vel - kan være. Men én ting er sikkert - blir det dødsdom i retten er partiets generalsekretær ikke den som blir benådet."

Men tross alt, jeg sov godt om nettene. Jeg hadde utviklet en høy grad av evne til å skjalte ut alle ubehagelige ting når selledøren ble lukket bak meg etter en hard påkjenningens dag i retten. Jeg utviklet bevisst "ønskedrømmen" som innsovningsteknikk. Jeg skjaltet alt det vonde ut og tenkte bevisst på på hyggelige ting - på positive fremtidsvyer, når engang-----.

Jeg tror dette var en sterkt medvirkende årsak til at overlege Leikvam i mitt nærvær kunne svare på bekymret spørsmål fra min hustru om hvordan det sto psykisk til med meg: "Puss, han da----! Han blir ikke gal!"

"Konfessiones" - javel, men jeg sitter ikke avsondret i en stille munkeelle og erinner - "mimrer" ville vel tidens respektløse ungdom si. Jeg sitter midt i livet - midt i den pulserende virkelighet omkring meg - familie, arbeid - politikk - . Jeg taler ut fra et liv som har

gjett meg de største nederlag og de hardeste slag - men jeg er kommet igjennom - jeg har overlevet! Er det derfor min innstilling alltid har vært så sterkt livsbejaende? At jeg alltid har elsket livet - med alt det har innebåret på godt og på vondt.

Så ble aktoratet og forsvarer enig om at man "for å forenkle saken" bare skulle føre bevis for enkelte ^{eksempler} på de gode gjerninger. Dermed forhindret man det overveldende inntrykket av "gode gjerninger" som ellers ville ~~preget~~ saken, om lange rekker av vitner og dokumentasjoner skulle "belastet rettens tid og krefter".

Man vil kanskje spørre: men ble ikke alle disse forhold som talte til gunst og forsvar for tiltalte anført i retten? Nei, i og med begrensningen av vitneførselen om "de gode gjerninger" ble alle disse evidente beviser mot påstanden om "bistand til fienden", kokt ned til et par linjer i domspremissene om at tiltalte i sin gjerning - - - etc. Aktoratet hevdet i sin prosedyre at "de gode gjerninger" ikke engang kunne legges vekt på i formildende retning. Det var bare tiltaltes plikt som nordmann han her hadde utført. Noen avgjørende vekt på disse forhold som bevismidler mot anklagen om bistand til fienden, kunne disse kjensgjerninger ikke representere! Stikk den!! Her bevises det at tiltalte i smått og stort har gått inn for å hevde de norske interesser imot okkupasjonsmaktens bestrebelser! Her bevises det i rikelig omfang at han har gått inn for å redde sine landsmenn fra okkupasjonsmaktens vrede og forfølgelse! Her bevises det med uigjen-drivelige vitnemål og ~~og~~ dokumentasjoner at okkupasjonsmakten betraktet ham som "deutschfeind" og gikk så langt som til å sysle med konkrete planer om å rydde ~~kam~~ denne anstøtsstenen av veien - og så erakter retten at alt dette ikke har noen betydning for bedømmelsen av ~~hans~~ tiltalepunktet om "bistand til fienden". Dette virket på meg dengang som en himmelropende urimelighet, og har virslik på meg til denne dag! Det virker på meg som det endelige og avgjørende beviset på at hele det såkalte "retts"-oppgjøret var og ble et betent politisk hevn- og hatsoppgjør.

• Jeg har aldri forstått denne småskårne ~~og~~ ~~ridderlige~~ nektelse av å innrømme en motstander positive og ridderlige egenskaper hvor de beviselig forelå. De holdt meg innesperret til siste slutt - elleve lange år, da den siste lille gruppen på seks fanger slapp ut. På ett eneste helt åpenbert grunnlag - det politiske - ble de holdt innesperret - i elleve lange år - lenger enn en vanlig rovmorder med dom ~~få~~ på livsvarig - og halstarrig uten overhodet å ville vurdere alle de momenter i saken

ble det temmelig omgående truffet omgående sensurbe-
 sstemmelser. En uadskillelig følgesvenn til all krig er
 sensur og innskrenkninger av ytringsfriheten. Dette
 gjelder alle krigførende parter. Således også i vårt land,
 under den tyske okkupasjonen. Temmelig omgående gjennom-
 førte okkupasjonsmakten ganske omfattende sensurtiltak også
 i vårt land. Hva ble så vår oppgave i denne situasjonen?
 På den ene side å dra omsorg for at norsk presse, norske
 publisistvirksomhet og norske kulturelle aktiviteter
 ellers ble holdt innenfor en viss grense som hindret inngrep
 fra okkupasjonsmaktens side. På den andre siden å søke
 å beskytte - å avbøte - å hindre rigorøse inngrep i vårt
 kulturliv, å få arresterte kulturpersonligheter frigitt
 - hindre aksjoner fra okkupasjonsmaktens side. Dette ble
 en av mine vesentligste oppgaver under okkupasjonen.

Foruten rent generelt arbeid etter disse linjer

Francis Bull - Sejersted Bødtjær - skuespillerne på Natio-
 nal osv. Universitetsaksjonen.

Papirasjoneringen kom også inn i dette bildet som en sterkt
 medvirkende årsak til de innskrenkninger vi ble nødt til
 å foreta for å redde norsk publisistvirksomhet gjennom
 krig og krise. De tyske krav om levering av papir for
 tyske formål var så rigorøse at de uten videre ville bety
 lamleggelsen av alt som heter blader og tidsskrifter og
 en innskrenkning av bokframstillingen til et absolutt mini-
 mum. Min oppgave var derfor, under hele den tiden jeg ledet
 departementet, i en stadig stillingskrig med okkupasjonsmakten
 å søke å sikre vår publisistvirksomhet noenlunde levelige
 vilkår, hvilket jeg nok må si også lyktes.

I 2 tilfeller må jeg bekjenne at jeg personlig har gre-
 pet inn med sensurtiltak. Jeg lot boken "Forfedrenes
 stemme" av et pseudonym ved navn Ulf Sørensen beslaglegge
 fordi den etter min mening presenterte seg som direkte
 kristendomsfientlig. Dette vakte ganske sterke reaksjoner
 på tysk side, fordi det viste seg at pseudonymet Ulf Søren-
 sen visstnok stod for Heinrich Himmler.

i det annet tilfelle dreiet det seg om en bok oversatt fra
 tysk som het "Norsjølandene" av en forfatter ved navn
 Wilhelm Zeck, fordi den etter min mening på en feil-
 aktig måte forherliget den tyske Hansaens virksomhet i
 Norden. Dette var ikke i overenstemmelse med mitt syn på
 norsk historie. Man kan vel tenke seg at også dette skritt
 vakte endel misnøye i Rikskommisariatets Hauptabteilung für
 Volkserziehung und Propaganda.

som helt åpenbert skulle tale for en tidlig løslatelse.
"Xxxxxxxx er det noen som bør benådes er det dem" sa engang en av etterforskerne til meg, da aktoratet kjempet innbitt for å få meg dødsdømt.

Magne Skodvin kan vurdere, kombinere og konkludere,
Men jeg vet.

Emile Zola - Jacquse!

Jeg kunne ikke viske ut av min erindring mannen som jamrende ble ført nedover Roald Amundsensgate natten til 10. april - han ynket seg selv som aldri skulle få se sin hustru og sine barn igjen. Formodentlig var det en av disse norske barskinger som har det med å bli sterke i rusen - osm kanskje hadde opptrått dumt ~~ikk~~overfor en ~~kykkxxx~~ eller annen tysker som var kommet i hans vei. Det var okkupasjonens første natt. Hadde noe alvorlig ~~skj~~ skjedd med ham ville jeg ha hørt det i dagene som fulgte. Jeg hørte ingenting.

Men episoden ble sittende uttslettelig i sinnet - og ble meg sikkert en inspirasjon i tiden som fulgte til å arbeide for å hjelpe når landsmenn kom i alvorlige vanskeligheter eller i konflikt med okkupasjonsmakten - med særlig tanke på deres nærmeste som ble sittende igjen i fortvilelse.

Og det skulle bli mange i årene som fulgte. Jeg kom aldri til å se kollektivistisk på dette problemet. For meg var det de enkelte individer det dreiet seg om - hustruene, barne, foreldrene.

Den første dukket opp allerede på forsommeren - fenrik Stadskleiv - den første dødsdom over noen nordmann fra okkupasjonsmaktens side. Det var familie og naboer i hjembygda hans i Telemark som hadde tatt saken opp og som hadde forsøkt flere veier, men forgjeves, ~~xxx~~^{før} NS-folk i bygda fant ut at de fikk som siste utvei forsøke NS - d.v.s. generalsekretæren i partiet. Og så kom de da til meg. Riktignok evnet jeg til en viss grad å se nøkternt på en slik sak. I grunnen dreiet det seg jo om okkupantens ret - erobrerens rett. Igrunnen måtte ansvaret føres tilbake på dem som gjennom sin feilslagne politikk hadde ført landet opp i situasjonen som erobret og undertrykket land. At erobrerene tok seg tilrette var krigens lov. Men det skulle og måtte ikke skje uten motstand. Hardnakket og systematisk motstand. Og her ~~kxxx~~ kom vi i NS inn. Vår oppgave - vår utakknemlige oppgave - ble å demme opp - å avbøte - å forhindre - kort sagt å se vår oppgave i å hevde Norges sak og interesser overfor en overmektig erobrerens planer og krav.

Temmelig snart ble det forbi med min blåøyde idealisme, om jeg hadde hatt noen. Temmelig snart ble vi fra begeistrede håpefulle og fortrøstningsfulle omdannet til det som VQ engang betegnet som "skuffede idealister". Det var de farligste av alle motstandere, hevdet han.

Temmelig snart mente jeg å konstatere tendenser på tysk side - bestrebelser, eksjoner, planer, som ikke falt i tråd med okkupasjonsmaktens selvuttalte rolle som beskytter og kameratslig samarbeidspartner, tiltak og planer som syntes å sikte på fremtiden, som syntes å sikte på å etablere noe varig - noe i tysk interesse - noe som ville etablere et okkupasjonsforhold (tilstand) også utover krigens varighet - noe som betød varetagelsen av tyske interesser, men i klar strid med norske interesser.

Og her kommer vi til et punkt, som det alltid har støtt på vanskeligheter å få Skodvin og andre gode nordmenn til å forstå - dette bivalente synet fra vår side på Tyskland og tyskerne. På den ene siden Tyskland "som bollverket mot øst" - på den ene siden at tyskernes kamp i øst var Europas skjebnekamp, og derfor også vår kamp. På den andre siden Tyskland som okkupasjonsmakt i mitt fedreland. Disse to tingene måtte en søke å holde klarr fra hinannen. Og jeg holdt dem også ~~klart~~ fra hinannen i hele min virksomhet under okkupasjonen. At nordmenns krigsinnsats i øst betød en innsats mot en dødelig fare som truet - til syvende og sist var også vårt lands forsvarskamp, var jeg fullt og fast overbevist om. Men den innsatsen betød også noe mer. Den betød de første skritt til gjenopprettelsen av Norges militærvesen som det ytre tegn på gjenopprettelsen ^{av riket} av vår fulle suverenitet som en fri og ^{selvsøkjende} ~~suveræn~~ stat, noe som VQ med sitt politiske klarsyn gikk systematisk og konsekvent inn for å hevde overfor okkupasjonsmakten. Til å begynne med med hell - senere de krigens forløp skapte hardere klima, med skuffelse og bitterhet. Men tidlig mente jeg å konstatere hos okkupasjonsmakten tydeligere og tydeligere tegn på en innsats i retning av å befste posisjoner med sikte ikke bar på krigens ~~xxxxxxx~~ som sådan, men med henblikk på tiden etter fredens frembrudd. Jeg mente etterhånden å få tak i konturene av en hel plan for systematisk utbygging av støttepunkter innenfor alle sider av norsk samfunnsliv - innenfor økonomi - industri - kulturliv og politikk. Og etterhvert som disse

bestrebelser gikk opp for meg ble jeg nokså forbannet. Dette var stikk i strid med det jeg oppfattet og mente var germansk samarbeid i Europa og europeisk fellesskap. Dette betød et forederi mot det nasjonalsocialismen hevdet å stå for. Dette var jeg rede til å kjempe imot, forbitret og med elle midler. Og jeg gjorde det. Jeg var blitt den skuffede idealist.

I 1941 opprettet VQ etter tysk forslag et Norges SS. Jeg var imot tanken - ikke i og for seg fordi jeg hadde noe særlig å innvende mot en en sådan institusjon som SS var. Det kunne sies mye godt om en slik eliteorganisasjon - men fordi jeg klart innså hvilken tysk maktfaktor dette kunne utvikle seg til å bli i spillet om et fritt Norge etter krigens slutt. Jeg gikk fra første dag inn for å nøytralisere denne muligheten. Jeg satte overfor Leib og RK igjennom at formasjonen skulle være direkte underlagt VQ's kommando - at den skulle ha et begrenset antall medlemmer og at medlemmene skulle granskes og godkjennes av NS-generalsekretær.

Det var ved denne tid at jeg begynte å merke en tydelig interesse for min person fra SS-hold. Jeg var også kommet borti dette med Soldaten-betreungen. Det falt etter hvert i min lodd å måtte ta meg av alle de tilfeller av manglende oppfyllelse av de tyske løfter og forpliktelser på dette punkt. Rett og slett fordi ingen andre tok seg av dem, hverken på tysk eller norsk side fant jeg å måtte gå inn for å ordne opp i denne ~~xxx~~ saken også. Så gjennomførte jeg da en landsomfattende registrering av frontkjemperne gjennom partiapparatet, med særlig henblikk på deres pårørende - hustruer, barn, foreldre. Det måtte sørges for at de fikk den understøttelse de hadde krav på. Det hadde forekommet en rekke tilfeller hvor de regelrett hadde måtte henvende seg til den kommunale sosialforsorgen for å få eksistensmidler.

Likeledes dukket spørsmålet opp om omsorgen for frontkjemperne som vendte hjem og soldater på permisjon. Jeg erinner det første opptaket til denne virksomheten. En av kvinnehirdens idealistiske unge fruer kom til meg og gjorde oppmerksom på at en gruppe frivillige var ventet hjem på permisjon i løpet av de aller nærmeste dager. Intet var gjort fra noe hold for å ta imot dem og vise dem til rette - ikke noe sted å bo på gjennomreisen i Oslo - ~~intet~~ ordnet av forpleining etc.

Vil dere hjelpe meg, så går vi igang"- var mitt selvfølgelig svar. Og jeg skal si det kom fart i sakene. Med så dyktige, praktiske og pågående hjelpere som disse kvinnehirdjentene måtte all motstand falle. I løpet av få dager var det gamle sommerpensjonatet "Signalen" på Nesoddtangen stillet til disposisjon. Sengklær og utstyr av alle slag skaffet tilveie, matrasjo er sikret og kjøkkenpersonale og hjelpere av alle slag mobilisert. Min beundring for kvinnelig dyktighet, administrasjonsevne praktisk sans og fremfor alt uforferdet pågangsmot steg til en høyde der den alltid siden har befunnet seg. Gang på gang har jeg fått den beundringen bekreftet senere i livet.

Det første "Frontkjemperhjemmet" var dermed bragt istand. Det ga støtet til den senere velferdsinnsatsen fra norsk side når det gjaldt våre frontkjemper. "Frontkjemperkontoret" ble opprettet. Frontkjemperhjemmet på Riis kom istand og en rekke funksjoner og oppgaver ble etterhånden tatt opp og løst. Og hele tiden fortsatt med assistanse av den kvinnelige idealismen og innsatsviljen - og senere også med assistanse fra dimmiterte frontkjemper.

Frontkjemperforbundet ble stiftet med henblikk på å holde båndene mellom Føreren og frontkjemperne og mellom partiet og frontkjemperne fast knyttet.

På denne tiden begynte jeg å merke en påtagelig økende interesse for min person på tysk SS-hold. På det hold så man med liten velvilje på mine bestrebelser for å holde frontkjemperne nær knyttet til Førerens person og til partiet. Det var da man på tysk hold øyensynlig begynte å bli interessert i å få "generalsekretæren knyttet til SS-vognen". Jeg begynte å merke det på så mange ting - Leibs økende høflighet og interesse for partiets funksjoner - hans imøtekommenhet overfor partiets ønsker - han forsikringer om støtte og samarbeid overfor partiet. Ved denne tiden begynte også ønskene fra tysk hold om å stimulere frontkjempervervingen påny å bli påtagelig. Det gikk noen måneder på denne måten - så ble jeg plutselig i høytidelige former ved Leibs fremmøte på mitt kontor overbragt en invitasjon til som "Ehrengäst des Reichsführer SS" til å besøke Tyskland og fronten, spesielt Legionens avsnitt på Leningradfronten. Jeg konfererte med Quisling og tokk med takk

Med Leib som attasjert meg ankom jeg den til Tempel-
 hofer flyplass. Derfra ble vi kjørt direkte til Gruppen-
 führer Bergers kontor.

Her tror jeg det kan være praktisk å presentere for mine
 lesere Gruppenführer - kort tid senere Obergruppenführer
 Gotlob Berger - sjefen for SS Hauptamt. Den mann i Waffen-
 SS staben som alle germanske og andre ~~SS~~frivillie i
 Waffen-SS sorterte under - den mann som insinerte ver-
 vingen av frivillige til Waffen-SS over hele Europe og
 endnu videre. Av fødsel var han Westpfäler, og som West-
 pfälere flest av natur omgjengelige og godlynte - en ten-
 dens kanskje til å opptre med en viss "faderlig autoritet"
 og rolig tyngde. "Kinder, Kinder - - - es wird schon
 alles gut gehen - -" Det ble servert kaffe og smørbrød
 og en schnaps. Vi ble til å begynne med ikke allene med
 gruppeførereren. En rekke stabspersonell og høyere offi-
 serer kom og gikk. Plutselig ble stabssjefen til Rommel
 meldt og ~~køxxinn~~ ble hjertelig mottatt - direkte fra Adrik
 kas sand og sol hvor ~~AFrikakorps~~et var under seirik frem-
 rykning. Stabsjefen var på lynbesøk i Berlin - for å av-
 gi situasjonsrapporter, for å ordne med en rekke presse-
 rende oppdrag for Rommel.

Da trafikken en stund stilnet vendte Berger seg mer person-
 lig og direkte til ~~xxx~~ gjesten fra Norge. Han innledet
 samtalem med en erklæring - etter at de innledende fraser
 var utvekslet - en erklæring som han fremførte med en viss
 tyngde og en understrekende pekefiner: "Ja, ja, - - Ihr ~~N~~
 Norweger seid schwere Leute - aber eins müssen Sie ver-
 stehen, Herrn Minister: es wird wie wihr es wollen." Jeg
 ble, som svensken sier; forbannat inn i sjelen over denne
 uttalelsen. Jeg så ham inn i øynene og erklærte med samme
 tyngde: "Herr Gruppenführer, die Norweger können Sie aus-
 rotten, aber nie zwingen!" ~~Denne bombastiske~~ erklæringen
 fikk ham til et øyeblikk å rykke til - men jeg tror han
 respekterte og faktisk likte denne freidige motsigelsen fra
 den unge norske gjesten. Ja, jeg tror faktisk at dette
 svaret betinget hans holdning overfor min person i tiden
 og årene som fulgte. Jeg hadde ihvertfall følelsen av å
 ha en personlig og forståelsesfull støtte i Berger ved flere
 anledninger siden hvor det gjaldt innsats for norske inter-
 esser i forskjellige sammenheng overfor okkupasjonsmakten.
 Jeg fikk etterhvert også følelsen av i Berger å ha en viss
 ryggdekning når det gjaldt det stormløpet mot min person
 som fra ~~Marhavens~~ side...

" - - - en provins i det storgermanske rike - - - -".
 Ikke vi nei! Tvertom de andre! Hadde de nådd frem med sin motstand mot NS og fått skjaltet Quisling og NS ut under krigen, ville de overfor et seirikt Tyskland ha oppnådd virkeliggjøringen av nettopp dette, en provins i det storgermanske rike. Vi sloss mot denne utviklingen, konsekvent og utrettelig under hele okkupasjonstiden. Vi kjempet for å ~~øxxxå~~ hevde de norske interessene overalt hvor de kom i fare. Vi kjempet for gjenopprettelsen av vår fulle frihet og suverenitet allerede under okkupasjonen og sikring av disse mål etter en tysk seir. De andre ville oppnådd at landet vårt ble oppslukt av det "storgermanske rike" som et tysk Gau.

Vårt land ble et offer for krigen. Hvem som har ansvaret for det blir etterhvert mere og mere klart. NS gikk inn for å redde landet fra konsekvensene av den situasjon landet var bragt opp i. Dette er ikke "å gå fienden tilhånd". Det er tvertom det motsatte. Dette er å forsøke å "redde hva reddes kunne" for et motvillig folk, som lite forsto av dets egen situasjon og som ensidig belastet NS for alle de konsekvenser krigen og okkupasjonen førte med seg. Så enkel er i realiteten saken - selv om mange, fra Bergen og andre steder fortsatt vil skrike opp om foræderi og vold.

Under innflydelse av og med etterpåkunnskap om de foreferdeligheter krigen førte med seg i Tyskland og i alle de okkuperte områder vurderes og bedømmes idag Quisling og NS og deres standpunkter under okkupasjonen. Er dette rettferdighet? er dette objektiv Jus? Denne sammenblanding av kortene NS/Tyskland, er en form for bevisst taktisk forvrengning av kjensgjerninger i den klare hensikt å gjøre hvert enkelt NS-medlem ansvarlig for alle de foreferdeligheter krigen førte med seg. Og mot dem ble det gått frem med en uhørt streng straffereaksjon på grunnlag av tilbakevirkende lover - en summarisk rettergang og den finurlige nyskapning i norsk rett ~~å~~ postulater om kollektivt ansvar. Dermed fikk ~~xx~~ hele oppgjøret i utpreget grad karakteren av et rent hevnoppgjør.

For meg har karakteren av dette oppgjøret som hevn, gjennomsyret av et utøylet ~~k~~ hat kommet klarest til uttrykk gjennom følgende karakteristiske episoder: Da Quislings sak ble fremmet for Høyesterett og Quisling selv sto ansikt til ansikt med "Rikets Høyeste Rett" hvis formann

var "Heimefrontens leder" Paal Berg, tok en "herværende dagsavis" frem sine feteste typer i følgende overskrift på første side: "De to dødsfiender ansikt til ansikt"! Jeg x tviler på at vedkommende journalist som formet denne overskriften selv var klar over hvorledes han dermed karakteriserte ikke bare dommen over Vidkun Quisling, men hele rettsoppgjøret. Fedre kunne det ikke gjøres!

En fullggransking av arrestasjonen og deporteringen av de norske jødene. Hvem hadde ansvaret for dette tiltaket? Kunne det vært hindret ved inngripen x fra norsk side? Ville Quisling kunne oppnådd og forhindret arrestasjonen og deporteringen av dem? Hadde man kjennskap til hva ~~xxx~~ deres skjebne ville bli? Hvilken skjebne mente man de ville gå til?

Og "Eilifsen-saken". Hva ville skjedd om ikke Eilifsen-saken var blitt løst på den tragiske måten den ble? Var Eilifsens skjebne under alle omstendigheter blitt den samme? Var han allerde en dømt mann under skyggen av ~~xxxxxxx~~ krigens harde og ubønnhørlige lover? Den tyske okkupasjonsmakten var skjaltet inn. Der gas bare én utgang, og med Eilifsen et titals andre og ~~xxxxxxx~~ samtidig vidtrekkende konsekvenser for landets stilling og nordmenns liv ellers. Kunne Quisling ha undratt seg dette ansvaret? Og dermed pådratt seg ansvaret for de mest omfattende og drastiske konsekvenser av denne insubordinasjonssaken? Dette er spørsmålet.

En insubordinasjon er noe helt annet og livsfarlig under en okkupasjon med bakgrunn i en storkrig på liv og død enn under mere rolige forhold. Selv en insubordinasjon som under andre forhold gjelder en forholdsvis uskyldig sak, vil under krigsforhold kunne medføre de mest omfattende og grusomme konsekvenser.

Årsak og virkning. Aksjon-reaksjon. Loven om aksjon og reaksjon.

Våre motstanderes voldelige overgrep mot våre møter, mot grupper og enkeltpersoner i årene før krigen. Trondheim, Birkelunden, "Arendalsslaget" Gjøvik "slaget", tallrike møter og sammenkomster. Reaksjon: hirden.

Under 3 måneders krigen i Norge: grunnløs arrestering av våre medlemmer og tillitsmenn - trusler og overgrep ~~og mobbing~~ ~~og xxxxxxxxxx~~ Våre ble forbitret.

~~og under 3 måneders krigen? Arrestering av medlemmer og tillitsmenn, trusler~~

Under okkupasjonen: i begynnelsen overfall på enkelt-medlemmer og grupper. Senere mobbing av alle slag - likkister i posten, anonyme telefoner og brev, sjikanøse demonstrasjoner i dagliglivet, senere overfall og likvidasjoner, "Silent Killing".

Etter kapitulasjonen: mishandlinger, sjikaneringer, utsul-ting, forfølgelser i dagliglivet, frarøving av stillinger og eksistensgrunnlag, meningsløse straffereaksjoner, og hele oppgjøret med tilbakevirkende lover - kort sagt summarisk hevnjustis.

knapt
"Still eder ikke så hallig deran" ~~Ikke~~ én av de ting deres beskylder NS folk for som dere ikke har begått selv.

Elifsen-saken! ja vel - kan ikke forsvares. Men det var krig i Europa som også hadde rammet vårt land med en hard okkupasjon. Kan det undgås, at det i en krig skjer ting på begge sider som ikke kan forsvares? Derfor vil jeg heller ikke i minste måte forvare uhyrligheter som blir begått. Men still eder ikke så hellig deran.

På den andre siden: drapet på sykepleiersken som ble droppet død fra Nesøybrua i A sker, tilfelliene av silent killing, drapet på Knut Knutsen Fiane og mange, mange andre uhyrligheter. Gulosten. Schancke. Dødsdommer uten barmhjertighet etterpå, massearrestasjonene, hele oppgjøret med dets mindre ærerike sider.

Hold tyskernes handlinger utenfor. De var okkupasjonsmakten. Det var krig. De nordmenn som ble brukt som hjelpere er ikke NS' ansvar. ~~Ikke~~ De fleste var heller ikke NS. NS innsats ble mere preget av å hjelpe, å avbøte, å hindre.

Det vi krever - og som vi ikke vil innrømme noen avkortning i - er erkjennelsen av våre hederlige motiver en erkjennelse av at vi var almindelige bra mennesker - ikke banditter og foredere - anerkjennelse av vår innsats for å hjelpe - å avbøte - å beskytte - både norske interesser og norske liv, - tross utskjelling - nedrakking - mobbing imot oss - tross overgrep og likvideringer.

La meg si dere én ting til slutt: Vi blir aldri ferdig med dette problemet før begge parter er innstillet på å erkjenne - på å fire - på å forsøke å forstå den annen part. Innstillet på å skrive på krigens konto de handlinger på begge sider som fulgte av den totale krigens situasjon og som alltid følger med krigen og krigens ubarmhjertige redsler.

Hvem hadde ansvaret for at tyskerne gikk til angrer på

eneansvaret for ble nådd.

Hvorvidt dette Bræuers negative standpunkt til Quisling og NS og hans uenighet i Hitlers avgjørelse av spørsmålet om standpunktet til Quislings regjering har influert på den måten han senere gjennomførte oppdraget på under samtalen med kongen på Riveum, er selvfølgelig, vanskelig å uttale seg om. Det er formodentlig bare Bræuer selv som ville kunnet gi svaret på dette spørsmålet. Men det er ting som tyder på at den måten han gjennomførte sitt oppdrag på har vært influert av hans ønske om ikke å se en regjering Quisling virkelig gjort, uten allikevel å komme i direkte strid med Hitlers uttrykkelige ordre. Det er en kjensgjerning at den form og den måten han fremla saken for kongen på var egnet til å utløse et avslag. En rekke senere hendinger viser at dette kategoriske nei fra kongen på ingen måte kom å uanset for Bræuer. Det var ham sikkert ikke skjært å forelegge dette bestemte nei for Hitler. Bræuer anså ikke dette avslaget på løsningen Quisling som det endelige avslaget på tiltaket om en "fredelig" okkupasjon. Avslaget har han bare oppfattet som en nødvendig utsjuling av et alternativ han selv anså som uheldig og sansynligvis ugjennomførbart. Nå måtte vel også Hitler bli overbevist om dette. Nå lå veien åpen for nye alternativer som kunne føre til målet. Bræuers virksomhet i dagene som fulgte viser tydelig at det er slik han har sett på saken.

Med alle midler gikk Bræuer nå inn for å oppnå Hitlers godkjenning av at regjeringen Quisling skulle sjultes ut og oppnådde tilslutt dennes betingede sanksjon av dette skritt. I dagene som fulgte søkte så Bræuer under personlige forhandlinger med Quisling å fremtvinge at denne tråtte tilbake. Han nyttet i denne forbindelse både knep og fusk - som f.eks. referering av angivelig telegram fra Hitler som senere viste seg overhodet ikke å eksistere. Parallelt løp forhandlingene med Berggrav, Høyesterett og andre personer på norsk side, som førte til dannelsen av Administrasjonsrådet.

3. Administrasjonsrådet.

Opptakten til forhandlingene om administrasjonsrådet var "universitetsmøtet", som var kommet istand på Quislings foranledning for å hindre represalietiltak som følge av det i og for seg nok så uskyldige sprengningsattentatet mot Lyngkerbroen og som resulterte i oppropet til befolkningen; undertegnet av et stort antall kjente Oslo-borgere, om å avholde seg fra detslignende handlinger. Som følge av dette møtet var kontakten blitt etablert mellom norske kretser i Oslo utenom Quisling og de tyske militære og diplomatiske representanter. (Politimester Weinaven hadde forøvrig allerede kontakt med de tyske militære myndighetene fra okkupasjonsens første dag).

Bræuers tanker med administrasjonsrådet må formodentlig ha bygget på to hovedsynspunkter.

For det første nødvendigheten av øyeblikkelig å skape en eller annen form for ledelse av den norske administrasjonen i de områder som allerede ble horat besatt av de tyske stridskreftene, til avvísning av Quisling-regjeringen. Oppgavene og de dagsaktuelle problemene i de besatte områdene var utallige og presset på hver eneste dag. De krevet en eller annen norsk instans som kunne treffe avgjørelsene og opptre med den nødvendige autoritet og handlekraft innenfor den rammen okkupanten trakk opp.

Dermed nødvendigheten av å gi dette styret en så-

dan form at det ikke hindret det som var det prinsipale målet, nemlig å få konge og regjering til å venne tilbake til Oslo og avfinne sig med en "fredelig" okkupasjon, ja tvertimot helst virke som en oppfordring til dette.

Bræuer var av den oppfatning, at det eneste som stillet sig hindrende iveien for en fredelig ordning med kongen og de norske styresmakters eneråd, var Quisling og hans regjering. Ble Quisling fjernet, ville dette medføre en omgående ordning med kongen og regjeringen. I dette synet var han blitt styrket av de norske kretsene i Oslo han hadde kontakt med, blant annet også kretsene bak forhandlingene om dannelsen av administrasjonsrådet. Med den stemning og innstilling som rådet blant folk flest i Oslo i disse bevegde dagene, er det ingen tvil om at den overveiende stemningen var for en sådan løsning, forutsatt at Quisling trådte tilbake. På overbevisning var Bræuer om at disse forespeilinger ville gå i oppfyllelse, at han bandt sig meget sterkt overfor Berlin og Hitler med uttalelser om at administrasjonsrådet ville bety en løsning av det politiske spørsmålet i overensstemmelse med de tyske ønsker og planer. Bare Quisling ble fjernet og administrasjonsrådet trante til, ville det politiske målet bli nådd. I motsatt fall var kamphandlinger uundgåelig. Da ville krigen, som hittil var blitt holdt tilbake og endå ikke offisielt erklært, bli et faktum. Han nyttet dette som hovedargument overfor der Führer. På dette grunnlaget oppnådde han dennes betingede sanksjon på ordningen med avløsningen av Quislingregjeringen med administrasjonsrådet. (Hitler hadde til og med fått det inntrykket, at det her ikke dreiet sig om en meget begrenset administrasjonsordning, men om en faktisk ordning av regjeringsspørsmålet. Invertfall ga han uttrykk for dette etterpå og lot sig forlyde med at han nærmest var ført bak lyset av Bræuer.)

Han nyttet dette som hovedargument også overfor Quisling, som ~~ikkek~~ var overbevist om at Bræuer tok feil, men som ikke ville ta ansvaret for muligheten av at hans person skulle hindre en fredelig løsning, ja, mer enn det, bli den direkte foranledningen til yderligere blodutgytelser.

- - -

Bræuers håp og forespeilinger slo som kjent ikke til. Kongen godtok, med en rekke presiseringer og forbehold, administrasjonsrådet som et forvaltningsorgan for de besatte områdene, men avslo forøvrig noen ordning. Muligheten for å oppnå en ordning med kongen og regjeringen som måtte ha vært tilstede de første dagene, var forøvrig nå helt utelukket, etter at meldingene om de britisk-franske unnsetningsstyrkene forelå, og til og med i en slik form, at man innenfor den norske ledelsen for alvor trodde på muligheten av i løpet av kort tid ved vestmaktene hjelp å kaste tyskerne ut igjen.

Bræuers misjon var endt med nederlag. Hans bestrebelser på å nå den tyske aksjonens politiske mål, nemlig en ordning med konge og regjering som sikret en fredelig besettelse av landet, var totalt mislykket.

Da dette faktum gikk opp for der Führer i sin hele bredde og han etterhvert fikk tak i alle detaljer, ble han meget oppbragt. Hva skulle han med et "administrasjonsråd"? Det var en regjering som det kunne treffes en avtale med han forlangte. Og på toppen av det hele, så skulle Han, det tyske rikets fører, gjennom sin befullmektigede representant innhente den norske kongens santtykke til å opprette et administra-

sjonestyre for de områder som hans egen krigsmakt hadde erobret og nylig besatt.

Hans ergrelse gikk i første rekke ut over minister Brumer, som han hevdet hadde demonstrert sin komplette udyktighet. Dette ble som kjent skjeenesvært for Brumer. Han falt under sin innsats i vest som soldat.

- - -

Nå vel, Administrasjonsrådet var tross alt et faktum, og foresto den norske administrasjonen i de besatte områdene som et organ for okkupasjonsmakten og under dennes ledelse. Men den politiske aksjonen i Norge var dermed kjort inn i en blindgate. Den politiske spesialstabten som opprinnelig skulle medvirke ved gjennomføringen av den politiske aksjonen, var gått ned med "Blucher". Det tyske rikets befullmektigede, minister Brumer, var blitt frabeordnet. Tomrommet måtte fylles. Og nå trengtes det en sterk hånd, en dyktig og pålitelig partimann, en mann som Hitler visste at han fullt ut kunne stole på, til å lyse den politiske floken som var skapt i Norge. Vallet falt altså på Terboven, som øyeblikkelig ble dirigert til Norge, med de muntlige fullmakter og de foreløpige instruksjoner Hitler ga ham med på veien under sin samtale med ham den 19. april. Hans fullmakt var sikkert innen den samme rammen som det senere Fuhrer-Erlass. Hans instruksjoner gikk sikkert bare ut på at han fikk orientere sig & se hva der kunne gjøres for å bringe saken ut av det uønskede den var kommet inn i, og på bakgrunn av den nye situasjonen som var oppstått i og med at krigen i Norge gikk sin gang og måtte gjennomføres til den norske motstanden var nekkjempet og de vest-allierte ekspedisjonskorpsene var kastet ut igjen. Han er nok også blitt pålagt å konfererere direkte med Hitler om alle avgjørelser av betydning, og i praksis ser vi at han også gjør det.

Dette er bakgrunnen i Norge for beslutningen om å oppnevne Terboven til Rikskommissar for de besatte norske områdene.

4. Terboven.

Betø Terbovens oppnevning et avgjort brudd med den opprinnelige politiske planen i Norge? Og skjedde den for nettopp å markere et slikt?

At generalstabsjefen Jodl den 19. april kan si så fast i dagboken sin: "den politiske aksjonen mislykket", er som nevnt naturlig nok. Den opprinnelige planen om å sikre sig kongens og regjeringens og stortingets personer ved et kup allerede 9. april sviktet. Den videre forfølgelse av planen under Brumers ledelse mislyktes også. Nå var krigen, som inntil da endu ikke for alvor var sluppet løs, et faktum. Men derfor betyr ikke de videre politiske bestrebelser fra tysk side under Terbovens eide, bety noe brudd i og for sig med kjernen i den opprinnelige planen og de opprinnelige hensikter. Og Hitler har sikkert ikke gitt Terboven noen instruksjoner om det.

Terbovens utnevning kunne riktig nok ha ført til hva som helst - protektoratsordning - også en fullstendig opphevelse av Norges status som et selvstendig rike. Det er sikkert riktig at han hadde fått pålegg om å bruke artistiske midler om det skulle vise sig nødvendig. Og om dette viste sig å være i det tyske rikets interesser ville nok ikke Hitler veket tilbake for en hvilken som helst ordning Terboven måtte

foreslå i den retning. Men bestrebelserne kunne også gå i retning av en videre forfølging av den opprinnelige planen, riktignok endret og avpasset etter de nye forhold. Og det var dette som faktisk skjedde.

Å oppnå den tilsiaktede ordning med kongen og hans regjering var riktignok for øyeblikket utelukket. Krigen måtte nå først gå sin gang og bringes til en seirik slutt. Dette ville medføre at okkupasjonen ble påført på erobring, istedetfor en fredelig avtale, men når de norske styrkene var tvunget til å kapitulere og krigen dermed avsluttet i Norge, ville den muligheten foreligge for å få i stand en - eventuelt diktet - ordning, slik at de legale styresmakterne igjen trådte i funksjon innenfor rammen av en okkupasjonsordning. Vi ser hvorledes Terboven, så lenge krigen varte, avventet utfallet, sikkert med det mål for øye å utnytte de muligheter som den seirrike avslutning av felttoget i Norge ville by på i nettopp denne henseende.

Da så muligheten for en ordning med kongen og hans regjering definitivt ble utelukket i og med ~~terbovens~~ vil England, måtte den tanken naturlig dukke opp, ved hjelp av Stortinget å få oppnå en formell avsettelse av kongen og hans regjering og få oppnevnt en ny legal regjering utgått av Stortinget, som kunne bli partneren i okkupasjonsforholdet. Det var i tilfelle de siste rester av den opprinnelige plan som således ville bli søkt gjennomført. Det går en klar og konsekvent linje fra den opprinnelige planen og til riksrådsforhandlingene sommeren 1940. Hensikten var hele tiden å oppnå en medvirkning fra legale norske statsmyndigheter og politikere til gjennomføringen av okkupasjonsordningen, få en norsk partner som det kunne forhandles med.

— — —

Terbovens hensikt med riksrådsforhandlingene var reelt ment. Det er helt uriktig å se det slik at hans hensikt var "å kompromittere" Stortinget og de norske partipolitikkerne. At han tilslutt fremstilte saken slik, har rent faktiske årsaker, og skyldes det forhold med den opprinnelige planen som oppsto i det øyeblikk Hitler besluttet at riksrådsforhandlingene skulle avbrytes og ordningen med de kommissariske (konstituerte) statsråder skulle avløse administrasjonsrådet som overgangen til et styre under Quislings direkte ledelse. Dette skjedde stikk i strid med Terbovens råd og henstillinger, stikk i strid med hans syn og planer, og ble oppfattet av ham som et personlig nederlag overfor Quisling, hvilket skulle få mange konsekvenser.

— — —

De nærmere detaljer om de begivenhetene som er nevnt i det foregående vil vedet ført for vidt å gå inn på her. Jeg har innskrenket meg til å forsøke å trekke opp de store linjene og bare kort omtalt de viktigste hendelsene, som et bidrag til å klargjøre enkelte av de forhold som lå bak oppnevningen av Terboven til rikskommissar i Norge og til det Führer-Erlasse Hitler utstedte i den forbindelse.

Mange forhold av interesse og betydning har jeg foreløpig latt ligge. De får bli behandlet i andre forbindelser.

Redegjørelsen er satt opp uten adgang til materiale i noen form, hvorfor jeg må ta et visst forbehold m.h.t. erindringssvekkelse. Jeg har forøvrig av den grunn søkt å undgå eksakte dateringer o.l.

Bjørkelangen, den 14. april 1941

Om å erkjenne sin skyld.

Bevis at vi har tatt feil! Kom med de redelige og stillferdige argumenter og la de voldsomme skjeldsord ligge! Sannheten krever ikke det sterke stemmebruk og de store ord. Vi overbevises ikke av det buldrende mobbebrøl fra en bergensk professor!

Om å skrike.

I selvtilfretshet har de funnet seg til rette i det skjeve virkelighetsbillede de selv har skapt seg. Er det da egentlig så rart at de skriker opp i raseri når noen kommer og vil rive dem ut av deres selvgoode selvtilfretshet?

Voltaire: " Om De vil føre en samtale med meg, må De definere Deres begreper."

Rasisme.

Rasisme er ikke noe entydig fenomen. Rasisme kan være et spørsmål om xde få mot de mange. Det kan også være et spørsmål om de mange mot de få. Rasisme innebærer i seg to aspekter,, Et negativt aspekt - diskriminering, nedvurdering, motvilje, hat, alt sammen klare negative utslag som ikke kan aksepteres. Et positivt aspekt - nasjonalstolthet, rasebevissthet, rasebetinget historiesyn - positive utslag som kan aksepteres.

Jeg erinner fra brosjyrene om Nordisk folkereising som Quisling skrev i 1931! (Redegjørelse for Nordiske Folkereisings Retningslinjer. Begynnelsen av 1931)

"Retningslinjenes annet punkt fremsetter sammenfattet det positive grunnlag for den nye politiske orientering, overensstemmende med det som er fremholdt foran, nemlig: vårt nordiske avstamning og egenart, og en åndelig og moralsk oppfatning av tilværelsen. Da de fleste mennesker også i vårt land er legemlig eller åndelige blandinger, er det i rasespørsmålet først og fremst spørsmålet om en innstilling og da den nordiske. Det gjelder å få vårt folk til å forstå at rasen, menneskenes nedarvede typiske og åndelige konstitusjon, er den avgjørende og muligens den viktigste faktor i den historiske utvikling, samt at det for vårt folks vedkommende dreier seg om en av jordens eliteraser, med derav flytende opgaver og ansvar."

Er dette rasisme? "Ja," svarer man meg. "Det å forherlige sin egen rase på bekostning av andre raser - det er rasisme. "Det å se ned på andre raser - det er rasisme. Det å hate andre raser, - det er rasisme." Jeg blir latt i stor forvirring. For Quisling sier jo ikke ett ord her om nevurdering av andre raser, om det å forherlige x egen rase på bekostning av andre raser. Han taler jo ikke ett ord om "rasehat". Og hva sier ikke Quisling videre i det "farlige" lille skriftet sitt fra 1931?

"Betongingen av det rasemessige må haller ikke utarte til overvurdering av ens eget, og til undervurdering av andre og det felles menneskelige. Ved de ømtålelige forhold som det her gjelder, må man i tide være oppmerksom på dette, om enn feilen foreløpig består i at man ikke har tilstrekkelig øie for rasens betydning og verdi."

Men etter deres egen definisjon kan vel ikke dette være rasisme?

Jeg er fortsatt forvirret. Det å være stolt av min egen nasjon - min egen folkeett - det å erkjenne mitt folks

og min folkeætts innsats i historien - å erkjenne de kulturelle og materielle verdier den har tilført mennesket og utviklingen - det å erkjenne at den representerer visse verdifulle egenskaper - kanskje til og med fremfor andre nasjoner og raser som har bidratt til fremgang og utvikling i historiens gang - kan det karakteriseres som rasisme? "Ja", sier min hjemmelsmann og er øyensynlig indignert: "Det å betrakte seg selv som noe mere ~~verdifullt~~ ~~verdifullt~~ enn andre: "Jeg blir igjen forvirret - for menneskene er da forskjellige - folkene også. Noen er utstyrt med egenskaper som andre ikke har, mens andre har egenskaper forskjellige fra våre - men ikke derfor mindre verdifulle sett i relasjon til livet og utviklingen. Er det da så galt å være stolt av de verdifulle egenskaper ens eget folk er født med? Er ikke dette noe som alle folk føler? Er ikke alle folk stolte av sitt eget folks verdifulle egenskaper? Er det noen grunn for oss til å undertrykke våre følelser på det punkt - å betrakte det som noe nær kriminelt å huse dem - "rasisme!" Jeg blir forvirret, når jeg samtidig må erkjenne det faktum at alle andre folk - alle raser rundt om på den ganske jord huser de samme følelser, ja sogar så langt som til den negative og forkastelige siden av nasjonalstolthet og rasestolthet - til hat - rasehat. Dessverre er det for eksempel en kjensgjerning at nær sagt alle raser rundt om på kloden idag nærer et intenst hat mot den hvite rasen - ligger under for en intens rasistisk innstilling, likesom mange grupper innenfor vår egen rase ligger under for en lignende rasistisk innstilling rettet mot mennesker av andre raser. Dette er selvfølgelig galt - ~~forferdelig galt~~. Slike primitive følelser og innstillinger fortjener å bli motvirket overalt hvor de forekommer. Men viser disse ~~ne~~ ~~ne~~ kjensgjerninger kanskje at de negative sider ved nasjonal- og rasebevissthet er fenomener som eksisterer overalt, i alle nasjoner og raser, - og likelig fordelt, uavhengig av politikk og ideologier? Men altså - eiendommelig nok er det dem som mener at enhver stolthet og positiv følelse overfor egen nasjon og rase er "rasisme" - et fenomen de ser på med den største affektbetonte forbitrelse og avsky.

Javel - jeg har alltid vært besjelet av en meget bevisst og meget sterk nasjonalfølelse og en sterk stolthet når det gjelder den folkeætten jeg tilhører - men dette skal altså forkjetres i en grad som kan så tvil i sinnet hos noen

hver. Det skal altså være utslag av rasisme - og som sådan dømmes nord og ned.

Det dukker frem i min erindring så mange ting, så mange oppfatninger og ytringer fra min barndom og ungdom, som dengang medvirket til å forme, å bygge opp - å styrke det unge menneskes nasjonalfølelse og stolthet over å tilhøre en folkeætt som har satt spor etter seg på så mange slags vis i menneskenes historie - i liket med så mange andre nasjoner og folkegrupper. Men tanker søker bakover, til tider da patriotismen var sterk i det norske folket - og måtte være det - alene som det sto i kampen for sitt liv og sin eksistens som nasjon og folk.

"For Norge, kjempers fødeland - - -" De fleste har vel glemt at dette ble på et vis ~~et~~ vårt folks "Første nasjonalsang" i en tid da folkets nasjonalfølelse brøt igjennom med revolusjonsårhundredets frihetskrev og utløste de krefter som skulle lede frem til vårt folks 1814 og 1905 - et folks tusenårige frihets-saga - et vårbrudd som også førte til vårt folks bevisstgjøring som selvstendig nasjon - også bevisstgjøringen av stoltheten over vår folkeætt og dens mange store egenskaper - slik de tusener sløyfebehengte 17.mai-talere har forkynt det fra de tusener talerstoler gjennom årtiene siden dengang.

"Norønnafolket det vil fare -
Det vil bringe kraft til andre .'"

Jeg behøver vel knapt sitere dem alle sammen - alle våre mest kjente diktere, Garborg, Aukrust, Ibsen, Bjørnson - ja alle sammen! „Kraftpatrioter" var de dengangen! Er det rart at unge mennesker kunne smittes av begeistringens ild? Og vår eiegode, stilfarne sanglærer ^{den gamle} kamponisten og kapellmesteren Per Winge. Under hans inspirerende taktstokk sang vi unisont: "Härlig er døden, när motigt i kampen du dignar - dör för din stad og ditt hem - - -" - Eller "Sønner av et folk - - -" Mine eldre lesere har kanskje glemt den bølgen av nasjonal- og rasestolthet som dengang gjennomstrømmet oss alle sammen? "Rasisme?". ^{Det kan man sammenligne med infert -}
„Men arven fra de norrøne folks fortid kan nok få verd side om side med den klassiske, så visst som den avspeiler oldtidslivet hos en stamme, som hverken i egen adel eller i fremragende stilling innen menneskeslekten står tilbake for Grekenland eller Roma. For det er hele den store germanske stammen, som i disse skrifter finner det opp-

imot det ~~det~~, som finnes hos oss. Vil denne stammen kjenne seg selv som den var, uavhengig av kristendommens om-dannende makt, vil den forstå seg selv fra grunnen av, så må å den fremforalt ty til de norrøne folks gamle skrifter, til det ~~xxx~~ vi har tatt i arv som våre fedres etterladenskaper. Og denne germanske stamme er det jo, som nu står fremst innen menneskeheten. Den innehar foruten våre fattige nordiske land, Tyrkland, Holland, England og Nord-Amerika. Og halveis eier den Frankrike med, for Frankerne er germaner av blod. Italia og Spania har folk av ~~germansk~~ ^{germansk} ætt. Men også de fikk en sterk innsprængning av germansk blod. Uten den skulle vel neppe disse folkeslag ha hevet seg opp av den slappelse de var sunket ned i ved oldtidens slutt og fått krefter til igjen å gripe virksomt inn i verdenshistorien. Selv rekken av de romerske ^{haver} har rimeligvis fått sin mest storslagne skikkelse, G regor den 7de, fra den germanske stamme. Hans døpenavn Hildebrand tyder sterkt på det. Og meget av Italias og Spanias storhet i middelalderen er uten tvil flydt fra den samme kilde. Siden oldtidens slutning er det så, at alle andre europeiske folkeslag trer rent i skyggen for dem, som er av germansk ætt eller forynget ved germansk blod. Denne stammen har åpnebart like fra middelalderens første århundrer og til den dag idag sitte inne med menneskeslektens sterkeste og beste krefter. I hele verdens historie finnes det ikke et folk, som den kan innrømme forrang, undtagen allene Israels utvalgte folk. For det blotter den i ærbødighet sitt hode, idet den velsigner Abraham og hans ætt. Men dette er da forferdelig!! Jeg føler leserens indignasjon og avsky. Det er vel hentet fra en av Quislings taler dette! Man tar feil. Den som skrev dette var en av våre åndshovdinge fra de siste årtiene av det nittende århundret. Den som har skrevet det er Christoffer Bruun. Men la oss i rettferdighetens interesse også ta med de par siste setningene hvormed han avslutter dette avsnittet:

Dette vil kanskje mildne reaksjonen noe.

Når jeg har tatt med dette provoserende sitatet, er det ikke for å underbygge mitt eget ~~xx~~ standpunkt når det gjelder dette emnet. Jeg er tvertimot ikke enig i alt som den gode gode Cristopher fremholder. Fremforalt syns jeg nok at han ut fra tidens sterkt patriotiske tankegang ender ut i det ekstreme. Men jeg syns det han her fremholder

Norge var da et faktum. Men den opprinnelige årsaken til dette faktum var senkningen av ~~xxx~~ "Blücher" i prebøksundet.

2. Quislings aksjon den 9. april.

Quislings aksjon den 9. om ettenen, med proklameringen av hans nasjonale regjering og tilbakeskillingen av mobiliseringsordren, kom like overraskende på de tyske militære myndighetene og den tyske diplomatiske ansvarsnavende heroppe, minister Bræuer, som på den norske befolkningen. Den tyske militære ledelsen lot seg ikke influere av begivenheten i første omgang. Operasjonene gikk sin gang, og den politisk-diplomatiske siden av saken var ikke dens oppgave. Den var andre instanser ansvarlig for. Men hos minister Bræuer bevirket hendelsen atskillig uklarhet og forvirring i første omgang. Jeg skal ikke i denne sammenheng komme nærmere inn på motivene og detaljene i forbindelse med Quislings aksjon, men innskrenke meg til å behandle reaksjonen på tysk side.

At aksjonen virket sterkt irriterende på Bræuer i den meget delikate og vanskelige situasjonen han sto oppi, er på det rene. Men samtidig var han nok vært i villrede med hva som lå bakom Quislings aksjon. Var det mulig at denne var skjedd i forståelse med Berlin? Scheidt hadde på det daværende tidspunkt etablert kontakt med Quisling og medvirket ved å få åpnet adgangen til Kringkastingen for ham. Han informerte også Bræuer om aksjonen og etablerte seg som kontaktmann mellom Quislings regjering og den tyske legasjonen og søkte å etablere personlig kontakt mellom Quisling og Bræuer.

Bræuers første tanke og handling har derfor vært å få denne nye og overraskende vending forelagt for Berlin snarest mulig, for å bli klar over hvilket standpunkt han skulle ta til Quisling og hans nyoppstrettede regjering.

Også på Hitler kom meddelelsen om Quislings aksjon helt overraskende. Han hadde ikke gitt Quisling noen som helst lofter i forbindelse med den tyske aksjonen mot Norge. Likevel resulterte Bræuers henvendelse i instruksjonen fra Hitler om at Quislings regjering skulle godkjennes fra tysk side som forhandlingspartner og at Bræuer skulle søke å få kongen til å akseptere en regjering Quisling som grunnlag for en fredelig ordning, at m.v.o. regjeringen Quisling skulle innpasse i den opprinnelige planen.

Dette Hitlers standpunkt var stikk i strid med Bræuers bedømmelse av situasjonen og den utvikling Bræuer ønsket, hvilket han sikkert ikke har forbeholdt å gi uttrykk for overfor utenriksdepartementet i Berlin. Han har nok argumentert for at man fra tysk side skulle ta avstand fra regjeringen Quisling. Sikkert meget gjerne har han bøyet seg for Hitlers bestemmelse. Den første dagens uklarhet og forvirring har vel også virket inn på ham. Man visste f. eks. ikke i hvilken utstrekning de norske styrke/maktene faktisk endnu var i funksjon og hva deres hensikter var. Dette kan ha medvirket til at han de første par dagene ikke gikk så ~~xxxx~~ sterkt imot godkjenningen av regjeringen Quisling som han noen dager senere ville gjort det.

Bræuers standpunkt var basert på hans negative bedømmelse av Quisling og det parti Quisling ledet. Bræuer så på en løsning med en regjering Quisling som uheldig for de tyske interessene og for egnet til å forskjertse muligheten for det resultat som ~~x~~ "den politiske aksjonen" tilsiktet og som han på grunn av tingenes utvikling var overlatt

Mobbegrølet fra Bergen.

Og hin professor fra Bergen har jeg lyst til å stille et spørsmål. Hvor meget kjente De til, alle de overgrep og mishandlinger som fant sted rundt om i leire og fengsler etter krigen - etter at freden og kapitulasjonen var et faktum - etter at deres sto som de totale seierherrer? Kjent De til det? Grep De inn? eller tok De på Dem medansvaret for alt som skjedde? Var det uten Deres vitende?

Et objektivt oppgjør ville med nødvendighet ha medført en full gransking omfattende begge parter. Hvem hadde ansvaret for landets elendige forsvarsmessige forfatning? Hvem ~~xxx~~ hadde ansvaret for nedbrytingen av vår nøytralitet?

Riksrett for regjeringen. Rettsoppgjør for alle, som under krigens gang gikk firenden tilhånde med anlegg av flyplasser og andre nødvendige krigsinnretninger som skulle brukes og ble brukt mot stridende nordmenn nordover osv. osv. Men anklagene ble reist ensidig mot bar den ene parten.

NB. Kongens opprop bak på løpeseddelen med meddelelsen til landsmenn om Eisenhowers landgang i Normandi.

"De andre" var mentalt innstilt på å nytte okkupasjonsmakten til å hindre Quisling i å nå sitt mål: full gjenopprettelset allerede under krigens varighet av Norges suverenitet og selvstendighet i videste utstrekning. De gledet seg hver gang Terboven la hindringer i veien for Q's tiltak. Q var klar over at tiden var knapp. Han var klar over at det gjaldt for hans styre å sette seg igjennom overfor den hjemmelige motstand for å kunne handle med styrke og autoritet overfor et seirikt Tyskland. Derfor grep han kanskje feil i enkelte tiltak - derfor utesket han kanskje motstandsviljen unødig (lærerstreiken, kirken - ungdomstjenesten) - men hensikten var å styrke Norgesx posisjon overfor et seirende Tyskland, og for å oppnå det, å styrke Nasjonal Samling. Men for de andre synes målet å være dette snevre, med alle midler - først og fremst med bistand fra okkupasjonsmakten - å få knekket Q og NS. De allierte seg med Terboven og rikskommisariatets folk ~~xxxxxx~~ med innstillingen: "Skitt i Norge, leve Toten". De sto jo i en posisjon hvor de rolig kunne avvente vestmaktens seier - da ville jo Q og NS allikevel bli radert ut. Vi var kalr over at ved en tysk seir var Q og NS den eneste muligheten Norge hadde for å hindre at Norge gle inn i en provinsstatus under en tysk utforming av "det nye Europa".

"De andre" hadde ikke overhodet bemøyet seg med å ~~xxxx~~ sette seg inn i hva Quisling og NS virkelig ville - Quisling og NS var dem så moabydelig (mesvirkende den dårlige samvittighet over allex deres feilgrep og manglende politisk evne som hadde ført landet inn i 9.april-katastrofen) at de helst ikke ville høre og se Quisling og hans parti. De ble ofre for sin egen propaganda - som igjen var et skjebnesvangert feilgrep i tilfelle en tysk seir. De spillet va banque med Norges mest livsviktige interesser idet de klynget seg til sin ønskedrøm om en vestmaktseir. Nei, still eder ikke så hellig deran.

Kulturdepartementet.

Kontroll med bokutgivelsen på gr.a. pairmangel en.

Jeg sa: allrigg~~xx~~! Povoserer de til sensur skal de få den.
Jeg besluttet å sette inn en "rådgiver" som kunne kontrollere papirkvote-anvendelsen - som kunne forhindre på forhånd at den knappe papirkvoten ble kastet bort å uvesentlig bokutgivelse.

Om fascisme.

~~Men det hjelper lite.~~ De har selv medvirket til å lage en tåkedott av hele begrepet - et skjellsord som sier alt og ~~x~~ ingenting - et skjellsord som er gått i folk som ribbeflesk på julekvellen. Alt som er imot kommunismen - les Moskva-kommunismen - er ~~x~~"fascisme"

Men Moskva undgår ikke selv sin skjebne. Nå har skjellsordet vandret ~~hele~~ kompassrosen rundt og blir slengt tilbake fra de frafallne Moskvaproselytter. Nå står Moskva selv for "rød fascisme" - slik nyfilosofen

Bernhard-Henry Lé²⁴vis~~er~~ uttrykk for det.

Kravet om en sterk regjeringsmakt som evner og har vilje til å opprettholde ro og orden og å sikre de enkelte borgeres liv og frihet er da et generelt krav som ikke nødvendigvis er identisk med Musolinis fascistiske bevegelse? Det er et krav som naturlig og med rette reises i alle situasjoner hvor opprørske grupper undergraver og truer statens sikkerhet. Det er slett ikke ensbetydende med diktatur, selv om det også kan manifistere seg i kravet om diktatorisk myndighet. Og det er entilsmåning å knytte betegnelsen ~~xx~~ "fascisme" til dette krav selv om risknippet med stokken eller øksen var det gamle romerske symbolet for samfundets krav om opprettholdelsen av ro og orden. Mussolini tok det opp som symbol for sitt parti. Kravet om en effektiv regjeringsmakt er reist et mangfold av ganger under historiens gang uten at det av den grunn er berettiget å kalle dette kravet "Fascistisk" ~~xx~~ etter Mussolinis bevegelse, eller benevne alle slike krav diktatoriske.

Kravet om en korporativ nyordning av samfundet, d.v.s. at organisasjonene - fortrinsvis næringslivets - skulle gis en sterkere innflytelse på samfundets organisering og beslutningsgang, er reist en rekke ganger før i forskjellige land og helt uavhengig av det italienske fascistpartiets program og uten at det ~~berettiget~~ er berettiget å benevne dette kravet fascistisk, selv om også mussolini tok dette ~~kravet~~ opp som programpost.

Jeg tillater meg altså å slå fast at en kan ønske og arbeide for en styrkelse av regjeringsmakten uten derfor å gå inn for diktatur - at en kan ønske en rimeligere innflytelse fra nærings- og kulturlivet på statens strukturering og styre uten derfor å gå inn for et diktatur.

Jeg tillater meg å fastslå at det å formulere et skjellsord av begrepet fascisme - å legge et innhold i dette skjellsordet som passer de politiske interesser til dem som preger skjellsordet og å hefte dette skjellsordet ved alt som oppfattes som motstand mot disse politiske interessene, ^{er} ~~er~~ inn for en manipulering med ord - en politisk svindel, en hjernevasking som alle vettuge mennesker forlengstburde ha gjennomskuet. Burde ikke det faktum at begrepet er nyttet av Moskva til å stemple alt som gjennom årenes løp, av Moskva, er blitt oppfattet som motstandere, med begrepet "fascisme" - burde ikke allerede dette faktum ha vekket til ettertanke? Den borgerlige politikken er "fascistisk", den privatkapitalistiske ordning av samfundet er "fascistisk" - de sosialdemokratiske partiene er "fascistiske" - de sosialistiske ~~partiene~~ bevegelsene utenom Moskva er "fascistiske" - og nå er altså Moskvakommunismen selv "fascistisk" - og med rette - et hardere og blodigere diktatur, vold og undertrykkelse enn det bolsjevismen representerer har ikke forekommet i Europeisk sammenheng, så hvis diktatur er fascisme er Moskva den fremste representanten for denne formen for fascisme.

La meg sluttelig slå fast: NS ville etter sitt program intet diktatur. NS er derfor ikke fascistisk - alle som vil "proletariatets diktatur" og kjemper for den politiske svindel som ligger i dette begrepet, er fascister. Så enkelt er det. Utskjellingen av NS-folk som "fascister" er et bevisst bedrag og det har alltid forbauset meg hvordan også borgerlige mennesker har svelget dette skjellsordet uten motforestillinger og med iver har sluttet opp om utskjellingen. Det vitner etter min mening om en høy grad av naivitet. Lenins formulering: "--nyttige idioter -" faller meg naturlig i pennen også i denne sammenhengen.

Selvsagt kan jeg ikke forvente at naive sjeler, som f.eks. den meget og høytalende professor fra Bergen, denne Jacob von Tybo, skal begripe dette og gjennomskue den propaganda-manipulering han på denne måten er blitt offer for.

Jeg vet at Vidkun Quisling intensjoner ikke var de som Skodvin tillegger ham. Jeg vet at Quislings klare og uttallige ganger uttalte mål var å redde sitt fedreland fra den skjebne det syntes å gå imøte - å gjenvinne frihet og selvstendighet for sitt fedreland. Jeg ~~vet~~ Norges sak var det som lå ham sterkest på sinne og som han med ubøye-
lig konsekvens kjempet for. Magne Skodvin kan vurdere, kombinere og konkludere, men jeg vet. Må jeg ikke føle meg ~~xx~~ stolt over å ha vært Vidkun Quislings våpendrager i landets skjebneår!!?

= = = = =

Rikspartidagen i Nürnberg i 1938, den siste før skjebnekri-
gen. For en maktutfoldelse! For en presisjon, for en ut-
foldelse av teknisk og militær presisjon! Måtte man ikke bli imponert? Selvfølgelig ble jeg imponert! Først og fremst imponert over den makt og styrke Tyskland og det tyske folk representerte.

= = = = =

" Den hellige almindelige mening " fyller meg oftest med forakt.

=====

Noen foreløpige bemerkninger til artikkel av Magne Skodvin:
"Om bakgrunnen for Fviter-Friest av 24. april 1940", i ~~xxxx~~
Hist. Tidsskr. b. 35, s. 97 ff.

-000-

1. "Den politiske aksjonen".

Som det er fremholdt i artikkelen, bygget den tyske planen for aksjonen mot Norge på - som den primære forutsetningen - at det skulle være mulig å gjennomføre en "fredelig" okkupasjon. Man håpet at konge, regjering og styremaktene ellers skulle avfinne seg med det fait accompli som var skapt allerede på aksjonens første dag, i og med den tyske besetelsen av de fleste byer og viktigere punkter langs kysten, forbli i sine funksjoner og gå med på en tysk militær besettelse. Hensikten var ikke å sikre et "quasilegalt" styre som et utgangspunkt for en "nazifisering" av landet, men om mulig oppnå at det eksisterende styre ble sittende og, riktignok nødt og tvungent, avfant seg med situasjonen. Man håpet med andre ord på et liknende resultat som i Danmark. Det er all mulig grunn til å tro at dette styret isåfall, i likhet med i Danmark, var blitt sittende så lenge den innre ro og orden ble opprettholdt, og befolkningen ikke gikk over til illegal motstandsvirksomhet av mer eller mindre militær natur mot okkupasjonsmakten.

Dette var det tyske ønskemålet, som den tyske ledelsen satte meget inn på å nå. Med dette målet for øye ble planen for aksjonen utformet.

Når den tyske ledelsen kunne forestille seg dette målet som ikke bare mulig, men endog sannsynlig, var årsaken sikkert kjennskapet til den militære uforberedtheten som hersket i Norge, og det inntrykket man hadde fått på tysk hold etter hendinger de foregående måneder - særlig Altmark-affæren - at Norge hverken evnet eller, når det kom til stykket, for alvor aktet å verge sin nøytralitet med våpenmakt.

(Det er i denne sammenheng ganske interessant å legge merke til hvorledes både den britisk-franske og den tyske aksjonen stillet opp det samme ønskemålet, og hvorledes de - om enn ut fra forskjellige forutsetninger - bedømte situasjonen likt og planla sine tiltak i overensstemmelse med denne bedømmelse. Se f.eks. dokumentene vedr. den britisk-franske aksjonen som tyskerne fant hos de britiske styrkene under krigen i Norge og som de offentliggjorde under okkupasjonen, Reynauds dagbok og Berry's seneste publikasjon, "Krigen i Norge". Se videre de tyske instruksjonene til befal og mannskaper om forholdet til den norske sivilbefolkning ved gjennomføringen av okkupasjonen.)

Et punkt i denne forbindelse som etter min mening er av ganske stor betydning når det gjelder å kaste lys over de senere hendelsene på den politiske sektoren, er ikke behandlet i artikkelen. Jeg sikter til den politiske aksjonen som skulle vært gjennomført i forbindelse med den militære om morgenen den 9. april, og som klikket i og med at "Blücher" ble senket i Drøbakskundet natten til denne dagen.

Tyske sjøstriidskrefter med "Blücher" i spissen skulle som kjent forsere Oslofjorden natten til 9. april, gå like opp til Oslo, hvor R "Blücher" etter planen skulle legge

til kaien i pralysningen den 9.. De militæravdelinger som befant sig ombord i "Blücher" og ledsakerskipene skulle omgående settes iland i Oslo, og skulle med utnyttelse av overraskelsesmomentet, sikre sig kongen, regjering og Storting "på sengen", for disse hadde noen mulighet for å forlate byen. De skulle videre besette samtlige offentlige administrasjonsbygninger og militært viktige innretninger i byen og nærmeste omegn, deriblant Fornebu, og under henvisning til at okkupasjonen allerede var et faktum, skulle kongens, regjeringens og Stortingets tvungne godkjenning av en fredelig militær besettelse av landet oppnås.

Først når muligheten for kampanjering gjennom denne lynaksjon ved Krigsmarinens hjelp var avverget, skulle Gørings flyvåpen lande på Fornebu, og den videre utvikling av besettelsesoperasjonene i Oslo-området og det øvrige Østland gå sin gang etter planen. De tyske flyenes ankomst til Fornebu var derfor fastsatt til et tidspunkt som skulle gi styrkene ombord i marinefartøyene den nødvendige tid til å gjennomføre sitt oppdrag. I og med senkingen av "Blücher" i Drøbakundet klikket den tyske planen allerede i starten på dette avgjørende punktet.

- - -

Ombord i "Blücher" befant sig deler av den militære ledelsen for aksjonen mot Norge og den spesialstaben som skulle ta sig av den politisk-administrative oppgaven heroppe som en forsterkning av den regulære diplomatiske representasjonen. Denne siste staben interesserte i denne forbindelse. Som ledd i den tyske okkupasjonsplanen var det satt opp en politisk-administrativ stab bestående av høytt kvalifiserte folk med spesiell kjennskap til Norge og norske forhold. Gjennom de siste månedene før operasjon "Weserübung" ble satt iverk, hadde medlemmene av denne staben yderligere dyktiggjort sig for sin oppgave. (Det ble forøvrig flere ganger under okkupasjonen fra eestemte tysk hold gitt uttrykk for at det var en ulykke for de norske interessene at det ble Terboven og hans stab av medarbeidere og ikke den opprinnelige spesialstaben som fikk med de norske forholdene å gjøre.)

Ved senkingen av "Blücher" forsvant denne staben ut av bildet. Det oppsto et tomrom, som det ble den tyske minister, dr. Brüners oppgave foreløpig å fylle opp, og som senere ble årsaken til at Terboven i det hele tatt dukket frem på scenen i Norge, med alt hva dette førte med sig.

Den tyske politiske planen hadde således i første omgang sviktet på det avgjørende punkt. Men den ble ikke oppløst. Den ble fortsatt forsøkt gjennomført under den nye og ulike vanskeligere situasjon som var oppstått i og med at kongen, regjeringen og Stortinget brukte sig i sikkerhet ut av det umiddelbart truede område. Eksempelvis kan nevnes som ledd i disse bestræbelserne den tyske avdelingen som omgående trengte helt frem til Miatskogen i sitt forsøk på å innhente og sikre sig de norske styresmaktene, videre forsøket på gjennom minister Brüners forhandlinger med Kongen på Elverum å oppnå en fredelig løsning. Jeg mener det er riktig å se også riksrådsforhandlingene sommeren 1940 som en direkte fortsettelse av kjernen i denne opprinnelige planen, med de endringer som det ytre hendingsforløpet etterhvert førte med sig.

Men likevel kan en si - som altså generalstabsjefen Joal gir uttrykk for i dagboken sin - at den politiske planen i sin opprinnelige form ble oppgitt den 19. april. Krigen i

er et godt eksempel på det syn og de oppfatninger som sprang ut av "tidsånden" dengang. Er det rart at store deler av min egen ungdom var påvirket av disse synsmåter og standpunkter da de selv skulle ta standpunkt til tidens problemer. La gå med at man vel idag vil karakterisere den gode Christopher Brunns synsmåter som noe ekstreme. Men i sitt grunnsyn var de i overensstemmelse med mine egne grunnleggende oppfatninger, og er det endnu idag.

*Skrevet i minnetid
Pangermundsmoen.*

Valgnederlaget 1933.

Jeg ble forskrekket over pressens og nyhetsmedienes systematiske forvrenging av kjennsgjæringer. Jeg trodde på sannhet og ærlighet. Jeg trodde enhver journalist ville fremholde sannheten når han opplevde den. Istedet erfarte jeg hvorledes sannheten b evisst ble undertrykket eller i minste fall f ordreiet, når det dreiet seg om partipolitikkens interesser.

Hva får en til å forsette i innsats for noe som de fleste mennesker vil betegne som en tapt sak? En positiv overbevisning om at det en går innfor er det rette i tidens situasjon, er nødvendig^{for} å bringe landet ut av krise og problemer, for å bringe det videre frem og opp og inn i en lysere fremtid. Men dernest også forbitrelsen over den usaklige og forbrente fremstilling ~~xxx~~ av både personer og sak som en er rede til å ofre arbeid og innsats for - bitrelse over all den løgn og alle de skjellsord, over all d en mobbing som har ~~skjedd~~ skyttet over en. Overfor alt dette vil en ikke kapitulere - overfor dette reagerer ens rettferdighetssans, ens sannhetskrav, ens krav til anstendighet og hederlighet. Kampen må fortsette!

Jeg ble begeistret for Quisling. Jeg trodde på hans klarsyn, hans evner til å stake ut den nye vei landet måtte følge til frelse. Men dermed ikke sagt at jeg blindt fulgte hans lederskap. Jeg var allerede fra begynnelsen av klar over både svake sider og mangler hos ham. Jeg fulgte ham utfra mine egne meninger og min egen overbevisning. Jeg fulgte ham for å hjelpe til å utforme disse nye tanker og ideer - utforme dette nye som var i emning - for å sette mitt preg på dem - for gjennom brytningene i partiet, som meldte seg fra første stund, å øve min innflydelse på de som skulle bli partiets linje.

Et ~~for~~hold som fra første stund kom til å prege bedømmelsen av NS og våre handlinger hos våre motstandere og folk ellers er det faktum at det vi har gått inn for og ~~se~~ forsøkt å realisere, at bedømmelsen av dette aldri har bygget på hva vi selv har uttalt om våre handlinger og målene for dem, om grunnlaget for våre vurderinger~~er~~ og oppfatning og den målsetting vi satte opp for våre handlinger. Man har ikke bemøyet seg med å registrere hva

program og i våre tallrike redegjørelser og erklæringer. Man har uten videre tillagt oss oppfatninger og hensikter som overhodet intet har hatt å gjøre med kjensgjerningene. Det mest nedslående er at man bevisst, systematisk og planmessig har gjort dette - med det klare mål for øye å bekjempe og å knekke NS og det vi har gått inn for. en svindel har denne hetsen vært - uærlig, og falsk. Og på dette grunnlag har man dømt oss. Jeg har vanskelig for å finne en mildere betegnelse på ~~denne~~ denne agitasjonen enn uredelig.

Nå kan man jo spørre seg selv om det i det hele tatt har noen hensikt å forsøke å klarlegge kjensgjerningene i denne saken. Overfor den kompakte ignorante majoritet nytter visst ingen "klarlegging". Noen fornuftig dialog med utveksling av vurderinger og argumenter er en debattform som ligger denne majoriteten fjern. Og allikevel, kjensgjerningene bør klarlegges. argumentene bør amføres, så ligger de der til det øyeblikk da et fornuftsvesen passerer forbi og oppmerksomheten fanges inn av kjensgjerningene.

Synet på revolusjon som middel til reformering av samfundet.

Evolusjon eller revolusjon? Reformert eller omveltning? demagogenes marked blant de misfornøyde. Misundelsen. Revolusjonen utløses gjerne når reformene allerede er besluttet. Det gamle regimets vaktstyrker er skjaltet ut - i tomrommet skyller revolusjonens horder inn. Deres higen rent destruktiv. Bryte ned, knuse, ødelegge - fri utløsning av de sterke og primitive drifter - åpen vei for den umiddelbare selvberikelse. Plyndring er revolusjonens drivkraft. Ingen fornyelse, ingen nyskapninger, ingen byggende innsats overhodet. Symbiose mellom demagogene og de blåøyde idealistene. Men under revolusjonenes gang skjaltet idealistene ut - "nyttige ideotene nøytraliseres. Tilbake blir demagogene, som vil måtte gjennomføre det mest jernharde og brutale tyranni for å overleve og for å bringe hordene under kontroll igjen. I motsatt fall anarkiet og sammenbruddet. Jeg har alltid avskydd revolusjonen. Den representerer ingen løsning - den bygger intet opp. Kun destruksjon. Den representerer hykleriet, hyklende moralsk indignasjon

og vilje til nyskapning har den bare én ting i sitt hode, å bryte ned og legge øde.

Jeg tror på utviklingens lov - på de rolige reformer - på den gyllende midtens vei -. Jeg tror på de byggende og skapende krefter. Er nasjonens byggende krefter råtnet bort - er de skapende krefter i folket dødd hen - da kommer sammenbruddet. Da trengs ingen revolusjon. Da kommer de brutale erobrerers innfall - barbarismen ~~xxx~~ kommer med sin "nyordning" - nye former - nye tanker. Ildprøven som vil brenne fri og herde det som måtte være igjen av livskraftene i ~~x~~ nasjonen - og tvinge den til å kjempe - eller gå til grunne. Selve prøven på om viljen til liv er tilstede - eller om oppløsningsprosessen er kommet så langt at nasjonen ikke lenger er liv laga. Da ~~xx~~ må den gå til grunne. Det er livets og utviklingens ubønnhørlige lov.

"Oppover på ~~xxxx~~ tresko, nedover på lakksko".

Rasesynet - rasehygiene. Christoffer Bruun - skandinavismen, germanismen - rasehygiene - Evang, Mendels arveløver osv. osv.

Omlegging av samfundet på grunnlag av kultur og yrkesorganisasjonen~~x~~. AH HA ! Korporative stat. Italiensk fascisme. Men alt dette var jo tanker og ideer som mange hadde hatt før Mussolinis bevegelse brøt igjennom i Italia. Probleme var forlengst dukke opp. Parlammentismens ineffektivitet - klassekamp - lockaouter~~f~~ og streiker - som truet med å rive samfundet istykker. Det var da ikke bare her oppe disse problemene presset på for en~~x~~ løsning - i alle landene i vår kulturkrets presset disse problemene på for å finne sin løsning. Krise, gjeld, arbeidsløsh~~het~~~~xxx~~! Det var da vel ikke bare i Italia, det var da vel ikke bare i Tyskland. Jeg mener fortsatt idag, uten dermed å gjøre meg skyldig i en forbrytersk tankegang, at løsningen av disse problemene ville føre til et bedre samfun. Korporasjonene tvinger seg jo frem også idag. Tanker om at streiker og lockouter bør opphøre som kampmidler gjør seg stadig sterkere gjellende. Disse tanker representerer oppfatninger i vide kretser idag.

Kompromitert av den ekstreme utforming disse tanker fikk i Tyskland - i Hitlers tredje rike. I dette liggere meget mere nasjonalsocialismens svikt enn i de militære neder-

Vi er i året 1938. Dagene er 1.-3. juli. Nasjonal Samlings 6. Riksmøte avvikles på Hamar. Frammøtet er godt, som vanlig ved partiets riksmøter, ca 1000 tillitsmenn og aktive medlemmer. Partiet har på det nærmeste overvunnet virkningene etter valgskuffelsene ved Stortingsvalget i 1936 og kommunevalget året etter. Også virkningene etter den innre konflikten i partiet som resulterte i at Hjort-gruppen skilte lag med partiet.

Jeg må her nytte høvet til å korrigere en oppfatning som har vært iferd med å festne seg - særlig hos historieskrivere de senere årene - som har stillet seg følelsesmessig negativt til Quisling og NS - nemlig det at Hjortkrisen "lammet" partiet, at alle de dyktigste tillitsmenn i partiet forlot dette - at restene bare utgjorde "en sekt" under ledelse av "åndelige nullskattytere" som ikke var istand til å bringe partiet på fote igjen og ikke var istand til å føre det videre mot ny aktivitet og framgang. En slik vurdering var selvfølgelig ikke riktig og springer mere ut av ønsketenkning fra negativt innstillede forskere enn nøktern vurdering av kjensgjerningene, muligen også av ensidige informasjoner fra enkelt av dem som brøt ut med Hjort dengang.

Selvfølgelig betød denne innre konflikten et følelig tilbake-, slag - alle innre stridigheter gjør det - og selvfølgelig tapte partiet og Quisling i prestisje på dette tilbakeslaget, men så dramatisk som det gjerne framstilles var begivenheten ikke.

For det første: konflikten var først og fremst sentrert om riksledelsen og Oslo. Den gruppen som skillte lag besto av et lite antall medlemmer omkring Hjort, fylkesledelsen i Akershus og Oslo-hirden. Det ble nok fra gruppens aktive krefter forsøkt å forplante striden til partikretsene utover landet - med noen få individuelle undtak lyktes dette ikke. Det tillitsmannsmøte som gruppen innkallte til i Oslo først på året 1937 vedtok med stort flertall å slutte opp om Quisling og partiet i striden. Senere fulgte noen enkelte utmeldelser fra tillitsmenn ellers utover landet - tildels må det vel sies at enkelte av disse var framtrede medlemmer som det var smertelig å miste for partiet. Mn noen uopprettelig skadevirkninger betød disse avskallinger ikke. De betød kanskje en bremse på partiaktiviteten i den første tiden etterpå, men også en fordel, fordi de rensket luften og skapte ro innenfor rekkene. Arbeidet med å stimulere

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014c
sammenslutninger - og ganske sterkt i politiske partier - vil det lett oppstå fraksjoner, personlige brytninger, aksjoner, forsøk på å erstatte en sittende ledelse med nye folk, osv. Dette skjer ofte som et resultat av et valgnederlag.

I NS hadde det allerede så langt tilbake som tidlig i 1936 etterhånden bygget seg opp en situasjon som kunne utvikle seg til et motsetningsforhold mellom Quisling og Hjort. Hjort satt som hirsjef og som fylkesfører i Akershus. Sammen med en liten gruppe av medarbeidere i Akershus, som etterhvert fylket seg om ham var det etterhånden tydelig at han søkte å bygge ut et personlig maktgrunnlag innenfor bevegelsen. Allerede under valgkampen i 1936 søkte denne gruppen å utvide sitt maktgrunnlag til også å omfatte Oslo fylkesorganisasjon og generalsekretariatet, uten at dette lyktes. Dette skapte problemer. Men størst problem skapte det faktum at denne gruppen etter valgnederlaget i 1936 begynte en systematisk underhåndsagitasjon blant medlemmer og tillitsmenn i Oslo/Akershus som gikk ut på at Quisling burde sjaltes ut som fører for bevegelsen. Han burde heller fungere som en slags ideologisk arespresident, mens det reelle lederskap burde overlates til Hjortgruppen. Dette skulle, etter hva det ble hevdet, medføre en hardere og mere pågående aktivitet i partiet som denne gruppen anså som nødvendig om partiet skulle oppnå et gjennombrudd. Det store flertall av aktive medlemmer og tillitsmenn i partiet så ikke saken på denne måten og deres tillit til Quisling som partiets seløvskevne leder forble urokket.

Denne situasjon utviklet seg etterhånden mot en krise. Etter forskjellige hendinger som klart avslørte Hjorts bestrebelser besluttet Quisling seg tilslutt for å ta saken opp. Det kom til en konfrontasjon i et hovedstyremøte først på året 1937, hvor Hjort trakk konsekvensen av Quislings kritikk og trakk seg fra sine tillitshverv. Quisling entlediget ham og ekskluderte ham av partiet. Hjort ble fulgt av et mindre antall medlemmer og tillitsmenn fra Akershus/Oslo, som sverget til ham.

Imidlertid ga ikke gruppen opp, men forsøkte gjennom direkte henvendelser til partiets tillitsmenn utover landet å utløse en aksjon mot Quisling. Det ble av gruppen sammenkallt

til et tillitsmanns møte i Oslo, hvor det møtte et stort antall tillitsmenn og aktive medlemmer både fra Oslo-området og de nærmeste deler av landet ellers. Hjortgruppen oppnådde imidlertid ikke oppslutning fra de fremmøtte. Tvertimot gikk det overveiende antallet xx imot gruppen og dens syn.

Dermed brøt aksjonen sammen og ebbet ut med noen innlegg i tidsskriftet "Ragnarokk" og med noen få enkeltutmeldelser et par tre steder i landet.

Striden var overveiende et Oslo-fenomen og avstedkom svært få reaksjoner ellers i landet. Quislings posisjon i bevegelsen var fortsatt grunnfestet og ble ikke røkket av denne saken - snarere tvertom.

Når en av universitetets yngre forskere i en avhandling har fremstillet saken således at partiet gjennom denne striden ble berøvet sine dyktigste og intellektuelt sett fremste medlemmer og ble sittende igjen med en samling middelmådigheter er dette tøv sprunget ut av ønsketenkning og ikke objektiv vitenskapelig forskning. Når en tenker på alle de fremragende mennesker som fortsatt utgjorde partiets lederskap i byer og bygder landet rundt, når en erindrer personligheter i partiets ledelse som dr. Gudbrand Lunde, professor Birger Meidell, professor Ragnar Skancke, domprost Kjell Stub, arkitekt Torodd Hustad, banksjef Fritz Jenssen, og når en ellers tenker på kjente navn i partiet som Christian Sinding, Monrad Johansen, Knut Hamsun, Kristen Gundelach og mange fler, så har jeg faktisk vondt for å tenke meg dem som intellektuelle middelmådigheter.

Hva sto Hjort og Quisling for? Til dette vil jeg svare: Hjort var den dyktige skrankeadvokaten og utviklet seg etterhånden til en fremragende folketaler. Hans forse lå i på en dyktig måte å "prosedere" NS sak fra talerstolen, men som politisk tenker nådde han ikke opp mot Quisling. Han hellet etterhånden mere og mere til en "militant" og tyskpregert linje - Hirden skulle "erobre gaten" i likhet med SA under kamptiden i Tyskland. Vårt inntrykk dengang var at han etterhånden ble mere og mere tilbøyelig til å etterligne det tyske partiets metoder, at han etterhånden så på NS som den norske utgaven av det tyske nasjonalistiske partiet og at NS burde søke et direkte samarbeid med det tyske partiet.

Quisling og med ham det store flertallet av medlemmer så på NS som en norsk bevegelse sprunget ut av den politiske situasjonen i Norge og med "begge bena plantet i norsk jord". Vi ønsket ikke noen kopi av utenlandske bevegelser - det være seg tysk eller italiensk eller andre. Vi ønsket en norsk bevegelse og vi så garantien for dette nettopp i Vidkun Quisling. Vi hadde i den sammenheng ingen tillit til Hjort og hans gruppe.

Jeg vil på ingen måte benekte at Hjorts frafåll representerte et smertelig tap for partiet. Hans flottedyre, hans dyktighet i prosedyren, hans evner som folketaler representerte en klar akkvisisjon for saken og på mange måter beundret vi personen Hjort. Men noen katastrofe for partiet betød hans utmeldelse ikke. Tvertom, den rensket luften.

allerede utover i 1937. Partiapparatet utover landet var intakt, tillitsmennene var på plass, de aktive grupper av medlemmer rundt om i by og bygd var fremdeles rede til å ta fatt med sikte på neste valg. Noen uopprettelige skadevirkninger hadde saken ikke fått, og fremdeles omfattet pruppen av "intulektuelle nullskattytere" i partiet mange fremragende, intellektuelt sett høytstående medlemmer både i riksstyret og i fylkene utover, selv om Hjortgruppens medlemmer ~~ved~~ vel yndet å kjele med tanken at de representerte selve intelligensiaen i partiet og at partiet uten dem gikk en krank skjebne imøte.

Den siste individuelle virkningen meldte seg så sent som i begynnelsen av 1938. I Bergen hadde fylkesfører Georg Vedeler og hans dyktige nestkommanderende lektor Stinnesen nok nølende forblitt i sine hverv, tross utmeldingen av Hjortgruppen i Oslo. Men under innflytelse av opposisjonsstemningen, ^{og valgkampen} bestemte de seg til å gå til aksjon. Nærmere redegjørelse om dette vil komme senere i denne fremstillingen.

Hva gikk som Hjort-striden ut på?

Kot² uttrykt gikk den ut på å sette Quisling ut av ledelsen i partiet. Ut fra en agitasjon om at Quisling manglet den praktiske evnen til å lede partiet. Han hadde sin styrke i det rent teoretiske. Han burde "forfremmes oppover" til å innta en slags ærespresidentfunksjon. Han skulle forfatte en bok om sine politiske og filosofiske tanker, men overlate til andre - d.v.s. til Hjortgruppen - å lede partiets praktiske politiske arbeid.

Utover akkurat gruppen selv, var de få i partirekkene som delte gruppens syn og vurdering. Det overveldende flertall sverget til Quisling som partiets fører. De mente at uten Quisling ville partiet miste sin profil, sin indentitet, sin politiske vinge¹⁸⁶flukt. Uansett hvor administrativt dyktige de andre måtte være - skjønt også den siden av saken ble trukket sterkt i tvil - uansett hvor dyktige talere og agitatorer de var - så ville partiet under deres ledelse synke ned i hverdagslighet og bli den sekt en så tallmessig liten bevegelse alltid løper risikoen for å synke ned til å bli. Selv om opposisjonens agitasjon innad i rekkene og tilsist brudd med bevegelsen ville svekke partiet aktivitet og pågangsmot for en stund, ville dette være forbigående, og under Quislings ledelse ville de tapte skanser igjen bli vunnet tilbake og nye og større mål bli nådd.

3
Rent taktisk gikk opposisjonsgruppen til angrep på det grunnlaget at Quislings stilling etter lovene i partiet var diktatorisk. Han var i lovene gitt all makt og myndighet. Med en innre diktaturordning i ~~partiet~~ partiet var det vanskelig å møte agitasjonen mot partiet i det ytre, at partiet gikk inn for diktaturet som statsform. Altså ble det fremmet forslag om endringer av lovene derhen at det skulle velges et partistyre nedenifra i partiet, at føreren av partiet skulle velges med vanlig flertall på partiets landsmøte hvert år - at han skulle kunne avsettes av styre og råd. Hensikten var selvfølgelig å skjulte ut Quisling som partiet fører og dermed åpne veien for Hjort.

Vi som ikke var enig i dette, hevdet at opposisjonsgruppens påstander om den innre oppbygging av partiet ikke var riktige. Riktignok var føreren i lovene gitt en sterk stilling, men det var samtidig i lovene bygget inn kautelser som åpnet adgang til endringer om dette skulle vise seg tvingende nødvendig. Dessuten, den innre ordning i partiet hadde ikke noe med partiets ytre målsetting å gjøre.

Den ytre politiske målsetting var utformet i partiets program - og den gikk ikke ut på gjennomføringen av et diktatur i samfunnsledelsen, tvertimot, den gikk ut på en endring av landets styre på et demokratisk grunnlag.

Å hevde at det av hensyn til forsvaret mot angrep utad var nødvendig å svekke Quislings posisjon innad i partiet var å blande kortene og var i realitetem bar et påskudd i den personlige maktkampen som det her i realiteten dreiet seg om.

Det var Vidkun Quisling det overveldende antall av partiets medlemmer gikk inn for. Å svekke hans posisjon i ~~partiet~~ partiet ville bar bety å skape usikkerhet og utrygghet innad i partiet - detville bety å slippe intrigene og fraksjonsstridighetene løs for alvor - det ville alvorlig svekke partiets slagkraft utad. Et slikt mål ville de ikke gå innfor. For dem var Quisling partiet, partiet var Quisling. Resultatet ble da også at opposisjonsgruppen led totalt nederlag på det tillitsmannsmøtet det egenmektig hadde innkallt til i Håndverkerens store sal i Oslo den Deltakerne ga med stort flertall Quisling sitt tillitsvotum . Opposisjonsgruppen trakk konsekvensen - de skilte lag med partiet.

Å hevde at partiet i og med dette mistet sine "intellektuelle" ledere - at partiet sank ned til å bli en "sekte" som i åbene som fulgte ikke eynet noen innsats må stemples

som en alvorlig feilvurdering som bygger på mangelfull orientering og kjennskap til de foreliggende forhold, en vurdering som synes å bygge på ønsketenkning skapt av etterkrigstidens uvitenskapelige negativitet i bedømmelsen av NS.

Først på året 1938 gikk vår fylkesfører i Bergen, Georg Vedeler, til aksjon sammen med sin medarbeider i partiarbeidet lektor Stinesen. I en henvendelse til Quisling tok han opp nødvendigheten av at partiet måtte foreta de endringer i lover og statutter som Hjort-gruppen hadde forlangt. Såfremt dette ikke skjedde, fant de å måtte trekke seg fra sin virksomhet og sine tillitshverv i partiet. Etter ønske fra Vidkun Quisling reiste jeg over til Bergen for å drøfte saken med Vedeler-Stinesen og om mulig få dem til å ~~fortsette~~ fortsette i sine hverv. Jeg henviste til det hensyn en burde ta til alle tillitsmenn og medlemmer utover det ganske land som hadde ~~offre~~ ofret tid og penger og en vel- dig arbeidsinnsatts for partiet. Var det riktig å svikte dem? Jeg fremholdt videre at den riktige fremgangsmåten måtte være å fremme disse spørsmålene i rådsmøtet og riksmøtet som var nær forestående og å bøye seg for hva flertallet av medlemmer og tillitsmenn i partiet mente. Jeg henstilte inntregnede til ~~X~~ begge om å bli i sine tillitshverv og å følge denne fremgangsmåten. Vedeler gikk med på dette. Han var heller ikke utilbøyelig til å bli stående som fylkesfører. Men Stinesen var ubøyelig. Han var stemt for at de omgående skulle nedlegge sine hverv og tre ut av partiet. Vedeler gikk imidlertid med på å stille saken i bero til Riksmøtet på Hamar i juni måned og å fremme saken der. Som en kryssgardering kontaktet jeg en av partiets solide krefter i Bergen og sikret meg at han var villig til å ta over som fylkesfører på kort varsel om dette skulle bli nødvendig. Under Riksmøtet på Hamar ble så saken tatt opp av Vedeler-Stinesen. Den ble behandlet og den ble avvist med stort flertall. Foruten de vanlige sakene vedrørende partiet stilling og linjene for arbeidet videre fremover forelå det på Riksmøtet også en annen sak som skulle vise seg å bli av en viss betydning. Fra en tillitsmannskrets i Oppland fylke ble det fremmet forslag om at partiet skulle sende en vennskaps-og samarbeidsadresse til den forestående rikspartidagen i DNSAP i Nürnberg. En av gruppens medlemmer hadde helt privat fått en henvendelse fra en tysk venn

å overvære Rikspartidagen i Nürnberg i september. Han mente at partiet burde oppnevne ham og et par av hans ~~venner~~ venner som offisiell delegasjon fra Nasjonal Samling for å overbringe det tyske partietens resolusjon fra vårt Riksmøte med uttrykk for solidaritet og samarbeid. Forslaget fra denne gruppen gikk vider enn dette. Gruppen mente at NS nå burde ta det avgjørende skritt i retning av å identifisere seg som det nasjonalsosialistiske parti i Norge, ta opp navnet nasjonalsosialistisk som den offisielle betegnelsen på partiet, skifte solkorset ut med hakekorset og så videre. Av Quisling selv og av det overveldende flertallet av tillitsmenn og aktive på møtet ble det tatt klart og sterkt avstand fra disse tankene og forslagene ble forkastet med stort flertall. På den annen side, det dreiet seg her om solide og gode aktive medlemmer og tillitsmenn så Quisling mente at man i en viss utstrekning burde komme gruppen imøte. Quisling fremkomme med et kompromiss. Han foreslo at gruppens 3-4 medlemmer - supplert med enkelte andre - tok imot den private innbydelsen til Rikspartidagen til NSDAP - og at Riksmøtet vedtok en hilsningsadresse hvor det ble gitt uttrykk for at vårt parti så ~~ned~~ på NSDAP som et bollverk i Europe mot ~~kommunist~~ bosjevismens stormløp mot vest og ønsket hell og fremgang partiets arbeid. Dette forslaget ble enstemmig vedtatt av møtet. Quisling mente vel at nå hadde det vært nokk av innre bråk.

a Quisling ga meg i oppdrag å ^{plukke} ut deltagerne i gruppen og å organisere turen som leder av ~~denne~~ denne, og i Nürnberg ^{overlevere} hilsningsadressen på en diskret måte. Quisling ønsket fremdeles en klar markering av Nasjonal Samlings norske særpreg. Han ønsket ingen sammenblanding av NS og det tyske nasjonalsosialistiske partiet. Dette standpunktet hadde helt tydelig også det ~~store~~ flertall av partiets tillitsmenn og aktive bak seg. I overensstemmelse med det handlet jeg. Jeg håndplukket noen få solide medlemmer til supplerings av gruppen. Vi overvar Rikspartidagen som Deutsche Arbeitsfronts gjester og jeg leverte hilsningsadressen inn på Rikspartidagens kontor uten å lage noe mere oppstuss om saken.

Økonomisjef Thønsen var med som deltaker. Jeg hadde funnet ut at vi, mens vi var i Tyskland burde oppsøke endel av våre medlemmer der og iverksette en liten rask "tusenmarkrulling" blant de formående av dem. NS hadde

flere ganske fremtredende forretningsmenn i Tyskland som hadde bodd i Tyskland i årtier - som medlemmer, tildels også som tillitsmenn i vår utenlandsorganisasjon - folk som hadde bygget opp virksomheter der men som fremdeles var norske statsborgere og meget patriotiske nordmenn. Det vist seg at tankens slo godt an hos disse og i løpet av kort tid ble det samlet inn ti tusen mark som ble satt inn på en konto under bestyrelse av partiets hovedtillitsmann i Tyskland, Olaf Fermann.

Nå meldte imidlertid det spørsmål seg: hvorledes skulle man få beløpet ^{overført} transferert til Norge? Det hersket i Tyskland kjent meget strenge bestemmelser dengang når det gjaldt valuttransaksjoner, og det å få overført tyske mark til utlandet var meget vanskelig.

Jeg mente, at den rette instans å henvende seg til i dette tilfelle måtte være Gøbbels departement. Det dreie seg jo her om midler til en politisk bevegelse i Norge som var vennlig innstillet til "Det nye Tyskland" og om midler som var ydet av normenn og medlemmer av vårt parti. Hva var naturligere enn at de tyske myndigheter ~~stikk~~ stillet seg positivt til et sådant ~~en~~ transfererings-ønske? Sammen med "vår mann i Berlin" søkte jeg og fikk foretrede for den mann i Propagandaministerium som behandlet norske saker- en viss herr Züchner. Jeg forela ham saken i den tro at det vel neppe ville by på særlige vanskeligheter å få denne saken ordnet. Det dreiet seg jo dessuten om et svært beskjedent beløp. Herr Züchner påhørte min henvendelse med forståelse og fremholdt at han ville ~~gjøre~~ ta saken opp med de overordnede instanser og at han ville gjøre sitt beste for at den skulle gå iorden. Noen dager senere fikk jeg avgjørelsen, dessverre saken lot seg ikke ordne. Ikke å undres at jeg stillte meg noe skeptisk da jeg etter krigen første gang ble konfrontert med at Quisling skulle ha mottatt store summer til sitt arbeid fra Tyskland. Denne interessante saken kommer jeg tilbake til senere i denne beretningen.

En annen ting tror jeg det vil være av stor interesse å nevne fra dette Tysklandsbesøket. Sammen med øknomisjefen i partiet strakte jeg Tysklandsoppholdet ut noen dager etter Rikspartidagens avslutning for å bringe den nevnte bidragsrulling i havn. Den siste helgen vi oppholdt oss i Berlin hadde vi to oppgaver på blokken: den ene var en invitasjon fra vår tillitsmann Olaf Fermann til å spise søndagsmiddag hos ham og hans frue i deres hygge-

tillitsmann i Dresden - William Hagelin. Det var jo unektelig behageligere å tilbringe søndagen i Berlin istedetfor å sette seg på toget og foreta en trøttsam tur frem og tilbake til Dresden. Vi slo mynt og krone om hvem som skulle bli i Berlin, ~~g~~-hvem som skulle reise. Jeg vant, Thronsen måtte reise til Dresden. Men ~~xxx~~ Thronsen syns visst at han også hadde vært heldig. Ved tilbakekomsten til Berlin ut på kvelden var han full av begeistring~~en~~ over besøket hos Hagelin. Han kunne berette meget om personen Hagelin, som ingen av oss hadde truffet før. Han var partiets tillitsmann i Dresden. Ved høyskolen der var det en aktiv gruppe norske studenter som var medlemmer av NS. Hagelin ble en slags beskytter og æresformann for gruppen - han lot den holde sine møter i sitt ^{Hagelins} hjem og sto gruppen bi med råd og veiledning og økonomisk støtte. Når det gjaldt NS og Quisling ga han uttrykk for interessante vurderinger. Det nyttet ikke, fremholdt han, ^{for Thronsen} for Quisling å arbeide under så kummerlige økonomiske forhold som det skjedde nå. Han ville med glede bidra til vår tusenmarkrulling, men dette ville ikke gi de midler som var nødvendig ~~xxx~~ om Quisling og NS virkelig skulle slå igjennom. Da måtte det ganske andre og rikelige summer til. På tysk side burde man innse betydningen av at det i Norge - og forsåvidt også i de andre nordiske land - eksisterte en nasjonalistisk bevegelse som stillet seg positivt til det nye Tyskland som vestens barriere mot bolsjevismen fra øst og Moskvas forsøk på å undergrave vår vestlige verden. Man burde på tysk side innse nødvendigheten av å yde økonomisk støtte i en eller annen form til slike bevegelser - på samme måten som både Moskva og London gikk inn for å støtte de bevegelser i de enkelte land som gikk inn for deres ~~xxxx~~ synsmåter og vurderinger, og da måtte det ikke være spørsmål om småpenger. Hagelin hadde fremholdt at han hadde gode forbindelser til ledende personligheter i dagens Tyskland. Han fremholdt at han aktet å ta opp arbeidet ~~x~~ for å oppnå noe på dette området. Jeg fant disse synsmåtet interessante, men kan ikke si at jeg dengang reflekterte noe større over dem. Vi visste jo at Hagelin hadde tilbragt en vesentlig del av sitt liv i Tyskland. Det var naturlig om han så på mange ting med tyske øyne uten at dette i og for seg betød noen forkleinselse. Og han så betydningen av at støtte ble ydet også ut over landegrensene uten at han så noe galt

*Quisling
Fermann og
Hagelin*

tanken, saken fant jeg dessuten nokså uaktuell. Jeg kan ikke si jeg hadde noen større tro på at den skulle manifistere seg i noe reelt. En gang tidligere i NS' utvikling hadde jeg støtt på en privatperson som kunne fortelle meg at han hadde formidlet en ikke ubetydelig støtte til vår avis Fritt Folk før stortingsvalget i 1936. Men støtten ble ydet i hans navn. 7/ Långt senere, en gang under krigen, fikk jeg tilfeldig opplyst at han personlig hadde foranlediget støtten ved sine forbindelser i Tyskland. Om Hagelin i ~~xx~~ sitt navn ville støtte NS på samme måten tror jeg ikke at jeg ville bekymret meg noe større om hvor han fikk midlene fra.

Men for min vuredering etter krigen av Quislings meget omtalte Berlin-besøk og konferansene der og min bedømmelse av Quislings rolle og Hagelins rolle i den forbindelse måtte min erindring om Hagelins uttalelser til Thronsen ved denne anledning i sterk grad betinge ~~xxxxx~~ min bedømmelse av den saken.

Men - som sagt - dengang la jeg ikke større vekt på Hagelins uttalelser, så meget mere som det skulle vise seg å være mere enn vanskelig å oppnå en positiv medvirkning fra tysk side når det gjaldt å oppnåen så enkelt ting som å få transferert det beløp vi hadde samlet inn blant norske statsborger og medlemmer av NS i Tyskland.

Valutta-transferering fra Tyskland var jo dengang en meget vanskelig ~~x~~ sak, det var så, men jeg mente det måtte kunne skje forholdsvis enkelt i dette tilfelle hvor det dreiet seg om nordmenn som ønsket å yde sitt bidrag til det partiet de tilhørte, et parti som det vel var naturlig at det nye styret i Tyskland så på med velvilje. Sammen med Fermann oppsøkte jeg den person i det tyske propaganda-ministerium som stelte med nordiske spørsmål, en herr Züchner. Han hadde oppholdt seg i Norge som "Wienerbarn" etter ~~xxxx~~ første verdenskrigen - talte norsk og kjente godt norske forhold, som han løpende ble orientert om gjennom kontakt med sin norske ~~B~~ "beskytter" fra Wienerbarntiden. Han måtte vel stille seg positivt til spørsmålet om å få beløpet overført og måtte kunne gjøre noe positivt for å få det til. = Men dessverre. Herr Züchner ga uttrykk for at den saken var mer enn vanskelig. Han skulle nok ta saken opp, men kunne intet love osv. - Vel, så var det ikke annet å gjøre enn å la beløpet forbli hos Fermann inntil saken i sin tid kunne bli løst. Men ærgerlig var det - så god bruk som vi hadde for disse pengene i vårt arbeid her hjemme.

Ikke rart at jeg hadde vondt for å feste særlig tiltro til de beløp Tyskland skulle ha stillet til disposisjon for Quisling et års tid senere, ifølge de opplysninger som kom frem etter krigen. Men Hagelin hadde dengang ydet store beløp som bidrag og lån til partiets arbeid - det var jeg bekjent med - og det kunne selvsagt etterpå - sammenholdt med det jeg har berettet om hans innstilling ovenfor selvsagt gi grunnlag for visse refleksjoner.

Den 9. mai 1945, i de tidlige morgentimer, traff de representantene for okkupasjonstidens regjering i Norge som var samlet ^{allerede} hos ministerpresidenten Vidkun Quisling på ~~Gimle~~ sin beslutning om å stille seg til disposisjon for de krefter som nå skulle overta styret. Angivelig skulle disse kreftene etter egen forsikring "gjenopprette rettsordenen ~~et~~ etter naziststyrets lovløshet". Siden dengang har jeg sett det som min plikt overfor den politiske bevegelsen jeg inntil da ~~ha~~ hadde ofret meg for, og som hadde betydd så meget for meg, å gi en såvidt mulig nøktern beretning om begivenheter og personer slik jeg så og opplevde dem og dermed om mulig medvirke til en riktigere bedømmelse av disse begivenheter og ~~forhold~~ mennesker enn den krigspropaganda-infiserte fordømmelsen som ~~vare~~ våre motstandere fra dengang har stått for.

Jeg tar ikke sikte på å gi noe historisk forskerarbeid med denne beretningen. Jeg sikter ikke engang mot noen objektiv beretning. Like så litt som de historieforskere som hittil har rådd grunnen nokså allene, har evnet å gi noen objektiv fremstilling av de historiske begivenheter jeg har opplevd og stått midt oppe i - likeså litt vil jeg selv evne å skjulte det subjektive ut fra min beretning. Dette blir derfor beretningen om hvordan et ~~et~~ enkeltmenneske opplevet og vurderte de begivenheter som dengang fant sted, riktignok et enkeltmenneske som hadde hatt sentrale posisjoner i disse begivenhetene, men som opplevde og vurderte dem ut fra sine rent subjektive følelser og innstillinger. Også en slik beretning vil ha sin verdi for dem som har satt seg som ~~må~~ oppgave å forske i denne skjebnesvangre perioden av vår historie, en forskring som jeg ikke på noen måte betrakter som avsluttet med de bedømmelser og vurderinger som inntil nå har rådd grunnen.

Den beretningen jeg her gir, for stå ved sitt verd. Noen vil kanskje ikke levne den stor verdi, andre vil kanskje nettopp se det verdifulle i et enkeltmenneskes syn midt iblant de historiske avhandlingene som allerde foreligger om denne tiden. Hvordan dette enn er, jeg gir her min beretning, og jeg sier med den gamle romer: Dixi!

F o r o r d.

Slik er det alltid i kampfyllte tider, at historie blir skapt, ikke skrevet. Det veldige tidsskiftet som vi står midt oppe i enno, appellerer sterkere til å svinge sverdøt enn pennen. Så midt oppe i begivenhetenes sydende malstrøm som vi enno står, er det forsåvidt også umulig å gi noen historisk framstilling eller vurdering av de hendingene vi selv er med på. Etterslektens oppgave blir det, å skrive den historie vår generasjon skaper.

Dette verket er heller ikke ment som noe historisk verk i den betydning vi vanligvis oppfatter dette begrepet. Hensikten til forfatteren har mere vært å gi en dokumentasjon og en beretning om endel av de begivenhetene som danner milesteinene på Nasjonal Samlings kampfyllte og slitsoome vei fram til skjebneåret 1940. Og dette er av betydning, selv i en kamptid. Begivenhetene i denne tiden er så veldige og velter slik inn over oss, at vel bare de ferreste evner å holde fast i hukommelsen til de rolige tidene igjen kommer hele den fylde av enkelthendinger som vilde kunne gi en senere historisk framstilling liv og farve. Og slik vil meget verdifullt stoff gå tapt for den senere historiske bearbeiding på grunn av hukommelsens begrensning, såfremt det ikke bevares gjennom beretninger av den art som dette verket omfatter.

Vi har derfor grunn til å være forfatteren taknemlig fordi han har påtatt seg og sett sin oppgave i å samle sammen det omfattende materiale som har vært nødvendig for å gi en framstilling av den første epoken i Nasjonal Samlings innsats, grunnleggelsen og forholdene i forbindelse med den, og de viktige årene fram til 1940. Fru Halldis Neegård Østbye har også forutsetninger som få til å gjennomføre denne oppgaven. Gjennom alle år har han vært knyttet til ledelsen i Oslo og har gjort sin energiske og omfattende innsats, særlig på den politiske opplysnings område.

Et verk som dette må sjølsagt bli individualistisk preget. Hvert NS-medlem vil i sitt syn på bevegelsens utvikling se tingene ut fra de begivenheter vedkommende selv

opplevet, og ut fra bevegelsens organisering og innsats i den landsdel hvor han selv har virket. Forfatteren har som nevnt vært knyttet til ledelsen i Oslo. Dette verk må for det første binds vedkomende derfor naturlig nok vesentlig bakteftige seg med bevegelsen i Oslo, både fordi Føreren hadde sitt kvarter der og partiets ledelse lå der. I neste bind vil imidlertid også bevegelsens oppbygging og virksomhet i de enkelte landsdeler bli behandlet. Den innvending at verket muligens er for hovedstadspreget, har således sin forklaring heri og innen det er avsluttet vil det være etablert likevekt i forholdet.

Verket har forøvrig en meget viktig misjon å fylle idag, den nemlig å vise den jernharde konsekvens som alltid har preget Førerens og bevegelsens standpunkt. Urokkelig fra første dag har Nasjonal Samling marsjert en vei og den veien betød kompromisløs kamp mot kommunismen og verdensjødedom, kamp for et fritt og nasjonalt arbeidets Norge.

Hver eneste NS-veteran utover hele landet vil sikkert nikke gjenkjennende til de fleste begivenhetene som her berettes. I den grad var vi en sluttet fylking vi som dengang kjempet med i rekkene, at hver og en av oss i virkeligheten følte oss personlig delaktig i alle de viktigste begivenhetene som skjedde. Og hvert år under Riksmøtene fant de tusener kampfeller hverandre fra hele landet i noen dagers hektisk samvær. Beretninger om arbeidet ble avgitt, linjene for arbeidet framover ble trukket opp og for alle betød disse årlige storstevner en ny oppladning av energi og kampvilje. De skal nevnes her, alle de offervillige og utholdende kjempere, kvinner, menn og ungdom, som i disse år tross alle prøvelser og all motgang sto trofast ved Førerens side og derigjennom kom til å danne den kjerne som da utviklingen krevet det - sto samlet under Vidkun Quislings banner - den kjernen som ble forutsetningen for at Vidkun Quisling, da det hele brøt sammen den 9. april 1940 med Nasjonal Samling i ryggen kunde gjøre sin historiske innsats for å redde Norges fortsatte beståen som selvstendig nasjon - den kjernen som dannet grunnlaget for den slagkraftige organisasjon som idag fører kampen

for å sikre et fritt og selvstendig Norge en sterk og ærerik plass i det nye Europa.

Nasjonal Samlings innsats er i videste utstrekning betinget av de enkelte NS kjemperes innsats. Rundt om i det vidstrakte landet vårt stod og står bevegelsens titusener ukjente soldater. Gjennom år fulle av motgang og uforstand, av terror og forfølgelse førte de ufortrødent og uforferdet bevegelsen videre framover i kamp for å vinne den enkelte norske kvinne og mann. Derfor skal dette verk være tilegnet og viet bevegelsens ukjente soldat, hver enkelt av de titusener enkelte NS menn og NS kvinner som gjennom alle år og fortsatt idag oppofrende gjør sin innsats for Nasjonal Samlings sak. De kjemper ikke for vinnings skyld, heller ikke for å høste ære og berømmelse. De kjemper fordi de har sett og forstått den fare som truer vårt folk og den eneste vei som kan redde vårt folk fra denne faren. Kampens historiske nødvendighet byr dem å kjempe, å ofre og å lide inntil kampen for Norges frihet og frelse er ført til den seierrike slutt. Ut fra sin idealisme og sin ansvarsfølelse overfor land og folk formår de ikke å vise kampens plikt fra seg.

Ett navn lyser foran dem i denne kampen, ett navn er deres hjerter fylt av - NORGE.

Norge, vårt land,
du hvis framtid er vår,
du fedrenejord langt nord -

O s l o, november 1944.

Jeg hører til den generasjon som hadde sin barndom og ~~først~~ oppvekst under og etter den første verdenskrigen. Det var en tid da alt det trygge og sikre syntes å bryte sammen i kaos, ~~anarki~~ anarki og revolusjon. Det var en tid som utløste følelsen av ~~av~~ utrygghet og usikkerhet hos meg, i likhet med hos de fleste mennesker dengang. Selv hadde jeg en trygg og sikker oppvekst sosialt og økonomisk sett. Min Far satt i en god stilling med sikkert utkomme. Mine søsken og jeg vokste opp i et godt og beskyttet hjem - og allikevel, de voldsomme omveltningene ute i Europa som fulgte første verdenskrigen - blodige revolusjoner - vold og terror - måtte nødvendigvis slå tilbake også til vårt rolige hjørne og avle utrygghet og frykt også i våre egne hjemlige forhold. Muligheten for en voldsom kommunistisk omveltning - som dukket opp i krigens kjølvann - var med ett slag blitt en overhengende, truende virkelighet i og med bolsjevikrevolusjonen i Russland og de kommunistiske forsøkene på voldelige revolusjonære omveltninger som fulgte rundt i Europa ellers - rådsrepublikken i Bayern, Bela Kuuns blodige kommunistvelde i Ungarn - opptøyer og kuppforsøk, borgerkrigliknende hendinger i en rekke andre land - alt medvirket til å skape denne følelsen av utrygghet og usikkerhet som gjorde seg gjellende selv hos oss mindreårige dengang.

Tiden ble etterhvert preget av økonomisk krise, matknapphet, husmangel. Mange hadde det ~~vort~~ i krigens kjølvann - det var ikke vanskelig å forstå. Men tidlig fikk jeg inntrykket av at situasjonen ble planmessig utnyttet for å søke å lede nøden og misnøyen inn i baner som skulle tjene andre og utenforliggende formål. Den internasjonale agitatorene, utsendingen fra Moskva dukket opp og personifiserte seg. I hans kjølvann fulgte opptøyer og voldsbruk, streiker og aksjoner.

Men situasjonen var tross alt ikke slik, at alt dette dominerte vår tilværelse i dagliglivet. Tvertom, vi var preget av en forholdsvis bekymringsløs oppvekst allikevel. Lyse guttedager i kameratgjengen, på skolen og i lek. Vi bodde i det som var utkant ~~av~~ byen dengang, med løkker og åpne jorder på alle kanter, Frognerjordene, badeplassene på Bygøy, Bondejordene som var våre første fotballbaner, byggeplasser, ~~ut-~~ ~~forske~~ forske, og bakom Nordmarka med ubegrenset "villmark" å utforske. Men bak i sinnet lå allikevel utryggheten - usikkerheten - frykten. Og den nedfellt seg i guttesinnet, dannet et reservoar som skulle sprenges seg vei når tiden ble moden for det

I forbindelse med retteoppgjøret har myndighetene hatt det travelt med å forsøke å fastslå, at min og andre NS-medlemmers holdning og reaksjon overfor okkupasjonsmaktens bestrebelser og tiltak utelukkende var diktert av en slags prestisjehensyn mellom NS og okkupasjonsmakten og ikke sprang ut av en generell norsk innstilling til tyskerne og det alment nasjonale ønske om å sikre Norges suverenitet og frihet og norske interesser på alle områder ellers. Senest under justisminister Gundersens tale i Oslo krets av den norske sakførerforening den..... i år kom dette ønske klart til uttrykk. At dette for mitt eget vedkommende og for alle deres vedkommende i NS som - mer eller mindre bevisst - betraktet tingene som jeg - og det var flertallet av medlemmer og tillitsmenn i partiet - ikke var så, det vet jeg. Det dreiet seg her også om forhold som i og for seg ikke hadde noe direkte med partiet å gjøre og ikke var partiets direkte interesse, men om forhold som pekte ut over snevre politiske standpunkter - forhold som berørte vitale norske interesser uansett politiske regime. Det var videre tvertom helt klart også dengang at NS ved å undlate å blande seg opp i disse spørsmål og å overlate til de norske næringslivets egne menn å motsette seg - eller la være å motsette seg de tyske bestrebelser og krav, ville ha styrket sin stilling betraktelig overfor de tyske myndighetene og derigjennom langt mere effektivt kunne ~~xx~~ sikret partiets posisjon overfor okkupasjonsmakten.

At jeg personlig undergravet min egen stilling var meg ~~helt~~ helt klart.

En ting er at det muligens er nødvendig å stive av de sviktende begrunnelser for det rigorøse og ensidige oppgjøret for domstolene - som ut fra politiske synsmåter ansees nødvendig - med å hevde sådanne påstander. En annen ting er den historiske bedømmelse av de faktiske kjensgjerninger - og at den historiske dom ikke vil gi myndighetene rett i deres påstander for så vidt, er jeg for mitt vedkommende ikke et øyeblikk i tvil om. For jeg vet jo hva som var de faktiske kjensgjerninger. Jeg var med, i hele kampen, fra første til siste dag og på nærmeste hold.

Etter ~~xxx~~ en total seir syns jeg dog at seierherren burde ha råd til å innrømme uselviske og nasjonale motiver og handlinger hos de beseirede hvor disse åpenbart og bevislig har foreligget. Dette høres kanskje noe bittert ut,

er jeg dessverre
nokså bitter på
dette punkt.

Blant mine forfedre befant det seg også ~~et par~~ ^{noen} solide "landssvikere" og opprørere: Hallvard Gråtopp (Ulven) kallet fra Roaldstad i Tørdal, og "Skipper Clement" fra Vendsyssel i Danmark, han som turistskuta Oslo-Fr.havn ble oppkallt etter.

Hallvard Gråtopp reiste i 1438 bønderne i store deler av Telemark og ~~Vestfold~~ ^{Vestfold} og fikk følge av bønder fra bygder i Vestfold og Akershus og på Romerike. Han mål var klart og enkelt: Norsk riksråd med styringsretten i Norge, oppnevning av norsk kansler ~~x~~, "Riigens segl" i kanslerens varetekt i Norge, norske menn i alle ombud, danske futer og lehnsmenn ut av landet. Hans reisning må en se i tråd med ridderen Amund Sigurdssons (Bolt) reisning kort før, ¹⁷⁵⁶ en reisning hvor visstnok far av Hallvard Gråtopp spillte en rolle i ledelsen. Herr Amund forfulgte de samme mål - og nådde dem også - om enn bare på pergamentet. I praksis ble det med det gamle, og Amund Sigurdsson glir ut av bildet igjen. Men nå forlangte Telene og Vestfoldingene og Grenlendingene og ~~den~~ den øvrige flokken av gode bønder og hårde halser etter skatteplaging og ekskusjoner mot gård og grunn at kravene skulle gjennomføres. Så dro de mot Akershus, selve setet for riksmakten og daneveldet i landet, og så gikk det som det ofte gikk dengangen, bondemugen måtte bite i gresset for de ~~xx~~ krigsvante knekter fra fra borgen som ble sendt imot dem. De led nederlag, de spredte seg, de søkte hjem til sine gårder. Så kom "rettsoppgjøret", ivrig støttet av danskøbispen i Oslo. Han sendte sitt hyrdebrev med "folkedommen over opprørerne" til opplesning i alle ~~xx~~ kirker i de områdene det gjaldt. Og siden fulgte dommene, med bøter ekskusjoner - eiendommer forbrudt, både for "dem som heimø satt og dem som med Gråtoppen løp" slik det ble formulert ~~der~~. Men Hallvard selv greide seg - han søkte tilbake til sin ~~gård~~ gård og bygdene han kom fra - han satte istand den oldgamle bygdeborgen i Tørdal som behersket adkomsten til bygdene videre nord, befestet den og holdt seg der med tilstrekkelig besetning inntil det værste "oppgjøret" var over og det formodes at han har fått til en eller annen form for forlik. Han levet ihvertfall lenge etter det mislykkede felttoget sitt - aktet og æret i sagn og soge som "Herren Hallvard" - og bygdeborgen het "Gråtoppslottet" siden ned gjennom ettledene.

Bønderne la under sin frammarsj veien om Bamle, hvor de kom i skade for - eller skal vi være så frekke å si "undte

Brunla,
 seg fornøyelsen av" å svi av ~~gaa~~ gården til hovedsmannen
 på Akershus, ~~den danske~~ den danske adelsmannen Olav Buk, sønn
 av pømmeranereen Marqvard Buk, som var gift med den rike
 norske arvingen og etlingen etter ~~gaa~~ fremtredende norske
 middelalderætter, Sigrid Niklisdatter ^{ulas} Galle, og dermed
 kom i besiddelse av setegården Brunla på Brunlanes. Olav
 Buk ^{gods} var en av danskeveldets sterkeste støtter i Norge og
 støttespilleren til biskopen i Oslo, herr Jens, da denne
 sendte sitt formaningsbrev til bønderne om å forlike seg
 med Olav Buk og erlegge de bøtene de er blitt idømt. Og
 bønderne i Telemark, Vestfold, deler av Agder, i Akershus
 og i Romeriksbygdene slet med å utrede de svære bøtene,
 som ble drevet inn med hard hånd og førte til at mange
 gode odelsbønder måtte gå fra både gård og grunn. Våre
 danske herrer skulle vite å vise de stridbare norske bønder
 at "landsvik" og opprør ikke lønnet seg. Men Gråtoppen
 ble holdt i akt og ære i sagn og soge i de telemarkske
 bygdene fra denne tid.

"Skipper Clemnt" var min danske opprørs-forfader. Han
 var født i Vendsyssel i nærheten av Aalborg. Han var
 skipshovedsmann og dristig kapergast - en prøvet kriger
 fra en urolig tid. Sammen med Søren Nordby~~e~~ forsvarte
 han Christian den II's sak etter at Christian hadde for-
 latt sine riker, og - som det heter om Clement - "ideligen
 foruroligede han Hansastæderne og de svenske på havet".
 Under Grevens feide satte han seg i september 1534 fast
 i Aalborg og reiste Vendsyssels stribare almue til kamp
 for folkefriheten. Med 6000 Vendelboere slo han 16. ok-
 tober adelshæren ved Svenstrup, hvorefter oppstanden
 spredte seg over størstedelen av Nørrejylland. Men han
 manglet grovt skyts og måtte trekke seg tilbake til Aal-
 borg, som innen årets ~~x~~ slutning ble stormet av Johan
 Rantzau. Clement ble som fange ført til Kolding, hvor
 han 9 september 1536 ble halshugget og lagt på steile
 etter at man under ~~xx~~ rettergangen først hadde satt på ham
 en blykrone, fordi han hadde mottatt hylding rundt om i
 Jylland i den fangne Kongens navn. Senere er han blitt
 stående i dansk historie som frihetskjemper, ^{og folkehelte} ~~og folkehelte~~.
 Hans kraftfulle minnemonument er reist i Aalborg. I dansk
 historie er han nå folkehelten - forsvareren av folke-
 friheten mot adelstyrraniet.

At beretningene om disse to forfedrene ikke undlot å
 gjøre inntrykk på mitt mottagelige guttesinn i gymnasie-

tiden er utvilsomt. Særlig beretningen ~~xx~~ om Gråtoppen, som en av de tidligste høvdingene i norsk bondereisning og den nasjonale norskdomsreisningens historie med røtte**?**tilbake i norsk ~~xxxxix~~middelalder og som bærer av norskdomskravene som gikk ~~igj~~ igjen i bondereisningens historie fram til det store frigjøringsverket i begynnelsen av vårt eget århundre.

Hvem er jeg? - Ja, hvem er jeg egentlig?

De ytre kjennsgjerningene kan jeg jo gi - - - - -

Mormor. En av pionerene for redningssaken - og medorganisator av ~~xxx~~ Norsk Selskap til Skibbrudnes Redning - hun fikk Kongens fortjenestemedalje i gull for sin innsats her.

Hun ~~x~~ var en sterk kvinne. Gråtoppens opprørsblod må ha vært levende også i hende - med en streng, rettlinjet moral. Virksom i sosial innsats.

Bakgrunnen for 9. april.

Vi var sterkt misfornøyd og forbitret over den manglende vilje og evne som rådde t når det gjeldt vårt forsvar. Vi v
Vi var overbevist ~~x~~ Om at Europe og verden ellers sto umiddelbart foran krigskatastrofen. Vi var overbevist om at vårt eget land løpe den største fare for å bli trukket inn i krigshandlingene. Vi var overbevist om at det eneste som kunne redde oss fra denne skjebne var at våre styresmakter nå gjennomførte den strengest nøytralitet og bygget opp vårt militærvesen til høyeste effektivitet og alarmberedskap. Vi var overbevist om at dette måtte skje absolutt omgående. Vi var allerede i den 12 time! Vi drev en intens propaganda for våre standpunkter - gjennom vår beskjedne presse, gjennom løpesedler og brosjyrer - gjennom foredrag og møtevirksomhet. Men effektiviteten av disse tiltak var for liten. Det gikk for langsomt å oppnå den nødvendige gjennomslag og respons. Vi skjønte vi måtte foreta oss noe mere drastisk for å oppnå almen oppmerksomhet om våre standpunkter og krav. Vi besluttet å aksjonere på det ~~xxxx~~ mest sentrale og avgjørende punkt. Vi besluttet å demonstrere i Stortinget.

1937/38 - Innmeldelse i Leidangen av yngre NS medlemmer som var forsvarsvennlige. Instruksjonskurs på Husebyjordne. Formålet styrking av forsvaret - styrke egne forutsetninger for tjenestegjøring - repetisjonskurs i våpentrening.

Kullmann-saken. Tatt kraftig opp av VQ og NS som et ledd i bekjempelsen av de forsvarsnedbrytende krefter og forsøkene på gjennom antigrigskampanjen og nedrustning å legge landet åpent for oggressjon, spesielt østfra. Vårt inntrykk: det skjedde bevisst og planmessig for å bryte ned forsvarsviljen og å forberede en vesentlig radikal overtagelse av samfundet. Vår bestemte oppfatning at intet av alt dette skjedde planløst og tilfeldig. Vår bestemte oppfatning at det alltid sto ~~xxxxxx~~ initiativtagende og dirigerende krefter bak - krefter som utnyttet de naive idealistene for sin formål.

Kaptein Kjørstad - en samvittighetsfull og rettskaffen offiser som etterhånden ble forbitret over den mangel på forståelse og vilje når det gjaldt vår politiske ledelse - som ble forbitret over at landets forsvar ble brutt ned og ødelagt samtidig som man politisk undergravet landets nøytralitet og drev landet inn i en kommende krig på den ene partens side. En ærlig og sterk forbitrelse over at den politiske ledelsen ikke synes å betenke seg på ved passende høve å la den norske ungdommen ofres i en kamp for formål som ikke var fedrelandets interesser - uten skikkelige våpen og utrustning, uten forberedelse, uten krigstrening. Forbitrelsen over den manglende forberedelse på krig - både militært og ~~xx~~ sivilt (jfr. artikler i "Stornordisk Samband") Det oppsto en økende trang til protest. Kjørstad meddelte sin overordnede nektelse av å kjempe under disse forhold. Innkallt til kommanderende general etc.

Som rimelig var oppsto det etterhånden en følelse av avmakt hos de unge som sto på dette synet - en trang til å demonstrere, til å foreta oss noe drastisk ~~for~~ som en demonstrasjon for å henlede oppmerksomheten på landets stilling og den uansvarlige politikk som ble ført. Vi besluttet å demonstrere i Stortinget.

Nøytralitetsvakt - mobilisering av vårt nøytralitetsvern.

En bevegelse som fra første stund var gjenstand
for den mest frenetiske forfølgelse - for steinkast
og vold - for møteødeleggelser og overfall - for forhånel-
ser og ~~harkkakkakkkkxxxxfxxxkxxxxxxffordreining~~ forkjetring -
for løgn og bakvaskelser - for bevisst fordreining og
uredelig fremstilling av mål og hensikter i den samlede
norske presse. Selv hadde vi bare den vesle ukeavisen
"NS2" å forsvare oss med. Etterhvert oppnådde selv-
følgelig den samlede masse-mediafronten sin hensikt - å
få sementert i ~~a~~ vesentlige grupper av folket sin ~~fxxxx~~
forvrengte fremstilling av NS - bevegelsens formål og
hensikter. Stikkordet ble "fascisme" - dette forløyede
og uredlige skjellsordet som motstanderne selv fortolket
innholdet av og heftet på alle grupper og foreteelser som
sto dem imot.

Slik fortønet det seg for oss. Førte disse mobbeangrepene til at vi følte engstelse og unnfallenhet? - at vi følte trang til å unndra oss videre ubehageligheter? Tvertom. som alltid ved slike foreteelser førte de til øket besluttomhet - til øket innsats - det sveiset ennå sterker sammen i oppslutning ~~xx~~ om den saken vi trodde på. Vi fikk en sterk følelse av at en slik motstand som bygget på løgn og for ~~forferkende~~ forferkende fordreing bare beviste at våre motstandere kjempet for en urettferdig sak.

"En mann trer frem - en bevegelse blir til"

1930 - 31 - 32 - 34.

De dype røtter.

Målet lyser i det fjerne - fjernere og fjernere!

"Døst i fattet forsett".

Degens strid og motsetning har lett for å føre tanken bort fra den kjensgjerning at motsetningene går langt dypere - de har som årsk en uoverstigelig kløft i såvel livsanskuelser. Det er det materialistisk-mekanistiske synet på tilværelsen og menneskets plass og oppgave i den ^{de}svikter og faller sammen og imot står et ny-spiritualistisk forsvak på svar på de evige ~~og~~ ubesvarte spørsmål: hvorfor, hvorforhen - hvorfor?. Dette synet kjemper seg frem og krever materialismens avløsning. Utfra denne brytningen ~~og~~ springer det frem et politisk krav om en nasjonal sosialisme til avløsning av den internasjonale forbenete marxismen. I land etter land bryter de nasjonale strømningene påny frem - og dennegang i forsterket og bevisst form til avløsning fra århundreskiftets uklare og følelsesbetonte romantiske nasjonalismen som førte til oppløsning av de nedarvede middelalderske statssystemer, hvis drivkrefter var makt og trangen til orden og fred i et krigsherjet Europæ

Nå ble den nasjonale bevegelsen koblet sammen med de sosialistiske strømningene som en reaksjon på den revolusjonære kommunismens streben etter makt og verdensherredømme. Individualismen ble ^{synet} sett opp mot det kollektivistiske mennesket. Begrepet "sosialindividualisme" ble utformet. Uten å kaste vrak på sosialismens krav om sosial rettferd og trygghet for de store/masser ble kravet reist om den nasjonale solidaritet - det enkelte menneskes bidrag til sikringen av folkets beste. Nasjonen som kjerneelementet i det internasjonale samarbeidet - gjennom den nasjonale til det internasjonale - ikke ~~den~~ den internasjonale diktaturstaten, men det internasjonale samarbeidet bygget på de enkelte nasjonalstater som under presset fra behovet for et samvirke avgå så mye av sin suverenitet som var nødvendig for å sikre freden og å løse de felles oppgaver. Ikke den grå masse av arbeidsmaur tvunget til underkastelse i et samfund ledet av et stålhardt diktatur med selve "stålmannen" - Stalin - på toppen som "Folkenes far og store leder" - men et fritt og åpent samvirkesamfund med et demokratisk styresett som ga det enkelte menneske følelsen av frihet og medbestemmelsesrett - selv om det demokratiske styresettet var beheftet med ineffektivitet sett i forhold til den påståtte effektiviteten i den Stalinistiske styringsformen.

Det var sosialismen (og ikke den)

Kjennsgjærningene selv burde ha overbevist alle mennesker om at den demokratiske ineffektiviteten er langt mer effektiv enn den åpenbare inaffektiviteten i den Stalinistiske effektiviteten.

I alle land innenfor den vestlige hemisfæren dukket i forskjellige former tanken om den nasjonale sosialismen opp - utformet ut fra de enkelte nasjoners trang og behov og særpreg. Men klarest ble denne tanken satt i system i Tyskland - landet som kjempet en avgjørende kamp for sin eksistens på ~~XXXXXX~~ randen av den kommunistiske revolusjonens avgrunn. På samme måten som det ble til ulykke for den sosialistiske tankens utfoldelse i vestens land at den kommunistiske revolusjonære omveltningen fant sted i det "tilbakeliggende" kollektivistiske Russland og fikk sitt særpreg og sin utforming der - på samme måten ble det til ulykke for den nasjonale sosialismens tanke at den ble utformet i det militaristiske Tyskland. Av motkreftene i Moskva - fremragende dyktige demagoger - ble så det agitatoriske begrepet "nazisme" skapt. Og demagogene la all den djevelske fandenskap i dette begrepet som det var mulig å utpønske - og dessverre godt hjulpet av de forfeilede makt- og terrortiltak som den tyske bevegelsen selv presterte. På dette viset ble det ~~XXXXXXXXXXXX~~ "nazisme"-begrepet skapt, som i stor utstrekning kom til å ~~fykkes~~ utfylle og endog avløse - ~~xxx~~ skjellsordet "fascisme" i den bolsjeviske vokabularen.

tungt

Her pådro Tyskland selv seg et ~~xxxxx~~ ansvar ved å føre den nasjonale socialismen inn på avveier som truet med for alltid å kompromittere den riktige og byggende tanken som lå bakom denne bevegelsen. Ved å medvirke ved egne handlinger til å bringe brenne til bolsjevismens popagandabål mot den nasjonale socialismen - en form for socialisme som de fryktet mere enn alt annet. Det er ingen av Hitlers formuleringer som jeg fra dypet av min sjel er mer uenig i enn denne: Terror kan nur mit gegenterror bekämpft werden".

Påsken 1940. Det veldige purpurfargede nordlyset over ~~Soknedalen~~^{Årnes} og Rondane. (Møtet i den gamle Østerdalsstuen). I gammel tid ville vel dette praktfulle nordlyset blitt tolket som varsel om krig og død - om de skjebnesvangre begivenhetene som skulle komme. For oss ble det bare i erindringen en dramatisk opptakt til de begivenhetene som kort etter veltet inn over den helt uforberedte norske almenheten.

~x Langfredag - Minnene fra oppveksten. Mors kristendom - dagen preget av solfylt høytid - "Naglet til et kors på jorden".

Hva bys det på i radio og fjernsyn? temmelig avkristnet. Noen andaktsmuler og en høymesseoverføring - det er så. Men hva mer?

Et menneskes lidelseshistorie - symbolet på menneskehetens lidelseshistorie. "Naglet til et kors på jorden". Skulle det ikke stemme til høytid - til andakt - til verdighet - uansett?

Været tilfjells - påskefjellet - underholdning - Rockemusikk - vrølejass - bajasseri - latterliggjøring!

"Han ynkedes over dem"!

Den 17. mai 1933 befant jeg meg - tross min uvilje mot å eksponere meg på denne måten - sammen med to andre juss-studenter i stille demonstrasjon på Karl Johansgate for det nye partiet som skulle komme. Mens barnetoget under flagg og faner med imponerende skolekorps bølget forbi i solskinnet tok vi oppstilling utenfor inngangene til Blom og Handelsstanden under iøynefallende plakater: "Meld deg inn i Nasjonal Samling! Quislings nye parti!"

Vi var senere ikke så lite stolt av å ha demonstrert NS for første gang i Oslos gater. Vi var stolte av å være de første som, bortsett fra oppfordringen den 16. mai i Tidens Tegn tråtte offentlig frem med Quislings budskap til det norske folk. Vi delte ut Quislings "Oppfordring til Nasjonal Samling" og en løpeseddel med oppfordring til å fylle ut en søknadsblankett om medlemskap. Mange meldte seg også spontant på stedet - såvidt jeg husker tegnet vi 58 medlemmer dengangen. De fleste av dem sto som medlemmer så lenge NS eksisterte.

Allerede 28. mai holdt Vidkun Quisling innledende tale i møte i "Festiviteten" på Hamar - hvor "NS Hamar lag" ble stiftet - bevegelsens første lokallag utenom Oslo. En rekke fremtredende kvinner og menn fra Hedmarkstrakten tegnet seg som medlemmer. Senere i juni måned fulgte møte for innbudte i Victoria Hotel på Gjøvik - senere på Hønefoss - medlemmer ble tegnet og lag ble stiftet. Sommermånedene som fulgte var fylt av av hektisk aktivitet. Den 28. juni anmelder Vidkun Quisling i brev til Justisdepartementet dannelsen av partiet "Nasjonal Samling"(NS)".

Skyld? Hvem snakker om skyld? La oss ikke snakke om skyld. La oss heller snakke om en dramatisk og vanskelig tid for vårt land. La oss snakke om vurdering av situasjonen - om ~~om~~ mange vurdering av situasjonen - om mange meninger og oppfatninger og standpunkter til hvorledes den meget vanskelige situasjonen skulle takles og løses. Løsninger som bar utviklingen selv ville bevise holdbarheten av.

En av tidens guder - en av dem som var sterkt belastet og medansvarlig for hele situasjonen - skrev i sin memoirbok hvorledes en human innstilling tilsa ham å tilgi - men ~~men~~ bare hvis de som hadde tilgivelse behov erkjente sin skyld! Da kunne de gjenopptas i samfundet av (de selvrettferdige) Da kunne tilgivelsens rensende bad bli dem tildel.

Under en av mine første samtaler med Dr. Leikvam på Nr. 19 - da jeg søkte assistanse mot den voldsomme Beri-Beri kostholdet hadde medført - kan jeg huske jeg fremholdt: jeg er ikke noen påståelig og retthaversk person. Selvfølgelig kan jeg ha gjort feil - men ett minimumskrav må jeg stille om jeg skal kunne erkjenne det: vennligst bevis at jeg har tatt feil.

=====

(Repin? - Kosakkene skriver til Sultanen.)

Historiens gang formes og påvirkes mere av falske påstander - løse rykter - hysteriske standpunkter og lyssky manipuleringer enn av klare kjensgjerninger og nøkterne vurderinger.

Romantiker og nostalgiker. Røttene, atmosfæren.

Romantikk?

Det å se en gammel gård med lave brunbrente hus under tunge torvtak som et harmonisk hele - et hele som tiltaler sinnet og øyet - som skaper inntrykket av ro og balanse og av slektenes liv bakov er gjennom åttledanne - Det å oppleve og fornemme dette uten å se skitten og rotet og det fremadskridende forfallet - de nedrustede redskapene og doningene - det grå og ofte håpløse hverdagsslitet som kejnnetegner den gamle gården - DET ER ROMANTIKK!

"Fascist" - dette forløyede agitasjonsslagordet- gikk ikke synderlig inn på meg. Når en stiller spørsmålet: hva inneholder egentlig dette slagordet? - - - - -

1933

Finnland	Lappo etter borgerkrigen. Agrarprobleme- ne. Klart antikommunistisk.
Norge	Krisehjelpen.
Italia	Fascismen. Klart antikommunistisk. xxxx Gjenoppvekke dyder og tradisjoner fra det klassiske romerske imperiet.
Tyskland	Nasjonal socialismen. Klart antikommunis- tiske. Gjenreise Tyskland etter krigen og Versailles-ydmykel- sene. Gjenreise Preuserstatens beste egenskaper "Ich dien". Gjenreise tradisjonen om Hailiges rømisches Reich - deutscher N Nation.
Frankrike	Croix de feu.
Belgia	
Holland	
Ungarn	
Romaia	
osv.osv.	

De høyrerettede grupper som i starten sluttet opp om Quisling
- men fallt fra før valget - og ivhertfall etter valget i
1933.

Samarbeidet med Kriehjelpen og Frisinnede Venstre (Tidens Tegn)
Reaksjonen mot ~~de~~ disse grupper fra ungdommen i NS.

Tislutningen utover landet fra ledende bondekretser i bygdene.
Interesse også hos Bondelaget.

Frykten i Høyre - senere også i bondepartiet - Skremsels-
agitasjonen om de "bortkastede stemmer". Manglende presse
og pengemidlert til å organisere effektivt motstøt.

Diskusjonsinnlegg fra Thomas Wyller på et "Kloster"-møte hvor jeg i en diskusjonsinnledning understreket at ~~historiske~~ historiske motivene for NS' innsats under okkupasjonen var aktverdige og hederlige.

Hvis jeg ikke misforsto Thomas Wyller hevdet han at motivet for handlingen ingen interesse hadde for den historiske metode. - Handlingen, ikke motivet for handlingen, måtte danne grunnlaget for vurderingen. Motivet lar seg ikke konkret fastslå.

Jeg må si jeg stiller meg noe forbauset uforstående til en historisk forskningsmetode som ikke tar motivet inn i sin vurdering. Etter min mening må nettopp motivet, hensikten, målsettingen, spille en en meget stor rolle for den historiske forskning når det gjelder de historiske og moralske vurdering av en handling. Jeg har knapt lest en eneste avhandling fra historikk forskerhold hvor ikke dette har vært tilfelle. Skjalte man motivet, hensikten ut, vil etter min mening den historiske vurdering av en handling miste en meget vesentlig del av sin verdi. En kritisk vurdering og verifisering av motivet lar seg meget vel gjennomføre innenfor rammen av en strengt vitenskapelig forskermetode. En kildekritisk vurdering kan likesåvel la seg gjennomføre overfor motivet som overfor handlingen. Om Herr Wyller f.eks. akter å oppsøke et utsalg for vinmonopolet en torsdag istedetfor en fredag og angir som sitt motiv at det erfaringsmessig er stor trafikk og kjøp om fredagen, mens torsdagen er forholdsvis fredelig, så lar dette motiv seg meget vel gjøre til gjenstand for en kritisk vurdering og verifisering. Når det notorisk er så, at det fredagene er langt større trafikk ved monopolutsalgene enn de øvrige ukedagene og det senere også lar seg konstatere at dette var tilfelle nettopp denne fredagen og det dessuten er et erkjent naturlig menneskelig ønske å unngå nettopp kjøp ved innkjøp av spirituousa i vinmonopolets utsalg, så skulle jeg tro dette vil være et overmåte sterkt inisium på at det motiv Herr Wyller angir for å handle torsdag istedetfor fredag er reellt og riktig.

Denne kritiske vurderingsmetode lar seg overføre på en hvilkensomhelst handling. Den som handler angir samtidig med handlingen, for å forklare denne, et klart

motiv.~~xxxxxx~~ for sin handling. Er det relevante omstendigheter som lar seg verifisere og som taler for at dette motiv er både naturlig og riktig, isåfall har man her et sterkt indicium for at motivet som angis også er riktig.

Kongen og regjeringen innskipper seg for å forlate landet og angir samtidig med denne handling skriftlig sitt motiv å være at de akter å føre Norges selvstendighets kamp videre. Såfremt de adekvate foreliggende omstendigheter omkring handlingen taler for at dette motivet er både naturlig og rimelig, så er det også etter all sannsynlighet reelt og riktig. De ønsker virkelig gjennom sin handling å realisere det som de selv angir som hensikten med handlingen, som sitt motiv for den.

Denne vurdering av motivet er i dette tilfelle godkjent av en samlet historisk forskning. Hvorfor skal en vurdering av Vidkun Quislings ~~kåret~~ angitte ~~motiver~~ for sin handling 9. april 1940 totalt avvises? *Er det samme historiske forskning?*

Jeg har vondt for å tenke meg en historisk forskermetode som har som sitt forskerobjekt de menneskelige handlinger i den historiske sammenheng som ikke trekker de angitte motiver inn i sin ~~vurdering~~ vurdering, ja ganske særlig disse. som avviser motivene Etter min oppfatning må en ~~xxxx~~ forskermetode by en stor risiko for at det resultat man kommer til bar delvis er riktig, ja, kanskje helt uriktig.

Røttene til NS.

Nasjonalismens gjennombrudd 1814 til 1905.

Den norske bondereisningens gjennombrudd.

Norskdomsbevegelsen.

Nasjonalromantikken friggjøring av de kulturelle kreftene - musikk, malerkunst, billedhuggerkunst litteratur.

Røttene til NS: Frithjof Nansen, Christoffer Bruun, Christian Michelsen og de mange andre.

Skandinavismen, germanismen, Studentmøtene, Sibelius - Finlandia, Runeberg - Fänrik Staals segner.

Kapellmester Winge: Härlig er döden när motigt i första leden du dignar, dignar i kamp för ditt land, dör för din stad och ditt land.

osv. osv. osv.

=====

Voltaire: "Vil De diskutere med meg må De definere Deres begreper".

Vi kommer ikke utenom en gjennomgåelse av argumentasjon og begreper som fra første dag ble brukt mot NS, uten ~~xxx~~ ringeste forsøk på å bevise deres sannhetsverdi. ennsi ~~xx~~ begrunne deres innebygde påstander.

Fascisme

Nazisme.

1924 talte Christian Michelsen til det norske folk. På det tidspunkt ~~x~~ var den tyske nasjonalsocialismen et utkjent begrep blant den norske almenhet. Et lite tysk "splitter"-parti, slått ned og slått ut i en revolte som ble betraktet som kuppforsøk uten noen mulighet for å lykkes. Her fremholdt Nansen: -----

Den italienske fascismen. Var det den korporative ide som var kjennetegnet for fascismen?. Men den ideen var ~~kjx~~ kjent og kjempet for og drøftet lenge før fascismen. Eksempelvis anarkismen, syndikalismen, lansert og arbeidet for av fransk fagforening. Den ideen luftes i norsk politisk diskusjon også idag. Yrkes og kultursammenslutningenes innflytelse på det politiske liv.

Sviikt i deres viten når det gjelder den politiske meningsbrytningens og arbeiderbevegelsens idehistorie.

Overfladisk - vulgær og ureflektert godtakelse av ~~xx~~ politisk agitasjons slagord og fraser.

Med deres egen negative reaksjon ~~x~~ på det de kaller Goebelske propagandametoder synes det merkværdig at

de selv til den grad uten motforestillinger -----

Mai 1933 - årsskiftet 33/34.

Sommeren 33 - utbygging - oppladning.

august - september - intens møtevirksomhet.
Stor oppslutning rundt møtene tross entré.

Motteroren setter inn.

Noen av de største møtene. Birkelunden - Grünerløkken skole.
Hippodromen - Ullern skole.

NS skulle terroriseres fra å holde møter - publikum
skulle skremmes fra å gå på dem - og opinionen skulle
villedes m.h.t. hva NS sto for. Skylden for bråk og
leven og opptøyer skulle søkes lagt på NS. NS "provoserte"
ved sin blotte eksistens og ved sine aktiviteter. Ropet
reiste seg om forbud mot "Fascistpartiet".
Og her kommer vi ikke utenom et oppgjør om misbruket av
begrepene "fascisme" - "nazisme" - vold og terror.

Vi har her med en ung student å gjøre. Sterkt nasjonal
i sin grunninnstilling, i sterk opposisjon mot den materia-
listisk/mekanistiske innstilling som preget tiden - i
sterk reaksjon mot kommunismen/marxismen, full av frykt
for Moskva-kommunismens revolusjonære mål og bestrebelser.
En ung student med en sosial innstilling til tidens
kriser og problemer og nødvendigheten av å løse problemene,
med en manglende tro på at det herskende partistyrets
effektivitet og evne til å løse problemene.
Finner man det egentlig så rart, at denne unge mannen ~~xxxxxx~~
nødvendigvis måtte begeistres når det sto frem en mann
som Quisling? En mann som bryter staven i Norges Storting
over den revolusjonære undergravningsvirksomheten, som
har et klart filosofisk grunnlag som motvekt mot den
marxistiske materialistiske/mekanistiske filosofiske
livs- og verdensoppfatning. En mann som prediker Samling,
en Nasjonal Samling av alle positive, byggende krefter
i folket om løsning av problemene, om det å bygge opp,
bygge grunnlaget for en lys og større fremtid?
Finner man det så merkelig at vi- som ikke sognet til "Mot
Dag" og "Clarté", ikke heller til de konservative eller
venstre-liberalerne. Finner man det så merkelig at vi
sluttet opp om denne mannen, at vi mente i denne mannen
å finne den som kunne utløse en ny nasjonal politikk?

Jeg sitter og skal erindre. Det er en skjøn dag over fjell og flyer. I nord fjellmassivet som en dramatisk mur for synet i den retningen. Mot vest og sør selve vidden - under høy blå himmel og tindrende vårsol, skinnende endnu i vinterdrakten med fonner og breer i glitrende prakt. NOPE !

Jeg sitter og skal erindre.

Det faller meg inn å søke etter et utgangspunkt i dette som skulle bli mitt - jeg tør vel si - dramatiske liv - søke etter noe som har dannet renningen i veven

Det faller meg ikke vanskelig å finne frem til ihvertfall to grunndrag: Norge, først og fremst, og dernest et romantisk forhold til det folk jeg tilhører - dets historiske skjebne dets plass og oppgaver i den europeiske sammenheng.

Først "begeistringens rullende fonn" - så arbeidet med å slite meg ut av fonnen som begrov alt mitt og alt jeg trodde på.

innslag

Som en tredje ~~renning~~ i veven kunne jeg vel nevne "faren fra øst" - Bolsjevismen.

En barndomserindring: turultene på i Bygdø alle i tiden umiddelbart etter første krigen. En liten episode kanskje, men nokså bestemmende for otte-tiåringen

Før Quisling manifesterte seg som en "katalysator" for mine politiske tanker og vurderinger, hvordan var dengang mine tanker om livet og tilværelsen? Hvordan så jeg på utviklingen og min egen plass i den? Hvordan så jeg på politikken og mitt eget lands politiske situasjon?

Jeg hevder i mitt syn på livet og tilværelsen den metafysiske fantasi som noe meget verdifullt i motsetning til den tørre empiriske tenkning. Den metafysiske fantasi kan virke befruktende på den vitenskapelige forskning.

Den kanskje for
inn i Blindgater! Javel, men plutselig springer ut den geniale gnist som åpner veiene ^{som} til nye og vide felter i erkjennelsen. ("Tolkninger"/forskermiddel. Spekulativ tenkning - grensen viten/tro.)

Helhetssynet på livet og tilværelsen - biologisk betinget. Evnen til å erkjenne er biologisk betinget. Livet - livet og evighet - bladene og treet. Familigruppe - slekt - folkeætt (rase) "Ding an sich" - viten og tro.

Tingenes egentlige vesen erkjenner vi ikke - barðderes relasjon til den biologisk betingede nytte og vår biologiske ^{evne} erkjennelse ~~evne~~. "Kampen for tilværelsen", bevaring av livet og trygging av livets fortsettelse betinger vårt forhold til omgivelsene og tilværelsen.

Den spiritualistiske livsoppfatning i motsetning til den materialistisk - mekanistiske oppfatningen av livet og tilværelsen.

Arv og miljø? Ikke enten/eller men både/og. Arv - kromosomene - nøkkelen.

Men mine tanker gikk videre. Et fullstendig brudd med den materialistiske filosofi og livsoppfatning - en godtaking av et spiritualistisk livssyn som erkjenner de åndelige kreftene som drivkreftene i tilværelsen. Et brudd med det kolektivistiske synet på ~~ix~~ livet og menneskene - en erkjennelse av individet som bæreren av historien og utviklingen - individualismen som livssyn! (sosialindividualismen).

Dette synet måtte hos mig naturlig føre til erkjennelsen av individets fullbyrdelse av sin misjon gjennom familie - slekt - nasjon - rase.

Det syn Quisling formet i sine uttalelser om begrepet nasjon/rase i ~~Nordisk~~ i sin brosjyre om "Nordisk Folke-
reisning i Norge" / ^{forfattet av Quisling i 1931} fant umiddelbart gjenklang i mine egne tanker om disse tingene. Jeg siterer disse avsnittene:
"En slik folkereisning må bygge på det faktum at nordmenn sammen med de andre skandinaviske folk utgjør kjernen i den store folkefamilien som representerer det mest verdifulle raseinnslaget i menneskeslekten, den store nordiske rase. Disse raseegenskapene som vi er be-

varere av, forplikter samtidig som de betinger en bestemt politikk ute og hjemme - - - - - Betoningen av det rasemessige må imidlertid ikke utarte til overvurdering av ens eget, og til undervurdering av andre og det felles menneskelige. Ved de ømtålelige forhold som det her gjelder, må man i tide være oppmerksom på dette, om enn feilen foreløpig består i at man ikke har tilstrekkelig øye for rasens betydning og verdi.-----"

Jeg er meg fullt bevisst, at enkelte av mine eventuelle lesere nå vil skrike opp om "rasisme", dette skjellsordet som sammen med skjellsordet "fascisme" skal dømme alle nord og ned som ikke tenker og mener det samme som bærerne av det marxistiske livssynet. Men det får nå stå sin prøve. Kanskje burde det være anbefalelsesverdig å forske bakover i vår egen historie for å avdekke de dype røtter i norsk åndelig og nasjonal reisning som denne innstillingen til begrepene folk og folkeætt er sprunget ut av. En bok av vår store åndelige fører i det forrige hundreåret, Christøpher Bruun fallt meg i ehnde. Folkelige Grundtanker" heter den. På side 26 ff. gir Christopher Bruun uttrykk hvordan han ser på disse begrepene: Han sier: "Vi ville jo alle give de unge en ideal livsanskuelse", og videre: "Men arven fra ~~xxx~~ de norønne folks fortid kan nok få værd side om side med den klassiske, saa vist som den afspeiler oldtidslivet hos en stamme som hverken i egen adel eller i fremragende stilling inden menneskeslægten staar tilbage for Grækenland end sige for Rom. Thi det er hele den store germaniske stamme, som i disse skrifter finder det oprindeligste billede af sig selv. De andre grene af stammen har lidet levnet fra sin hedenske tid imod det, som findes hos os. Vil denne stamme kjende sig selv, som den var, uafhængig af kristendommens omdannende magt, vil den forstaa sig selv fra grunden af, saa maa den fremforalt ty til ~~xxx~~ de norrøne folks gamle skrifter, til det, vi har taget i arv som vore fædres efterladenskab. Og denne germaniske stamme er det jo, som nu staar fremst inden menneskeheden. Den indehar foruden vore fattige nordiske lande Tyskland, Holland, England og Nord-Amerika. Og halveis eier den Frankrig med. Thi ~~xxx~~ Frankrig er frankernes rige, og frankerne er germaner av ~~xxxxxxxxxxxx~~ blod. Italien og Spanien er folk av romansk æt, men ogsaa de fik ved folkevandringene en stærk indsprængning av germanisk blod. Uden den skulde vel disse

langt inn i de
fraserlige krefter

folkeslag neppe have hævet sig op af den slappelse, de var sunkne ned i ved oldtidens slutning, og faat kræfter til igjen at gribe virksomt ind i verdens historie. ~~x~~ Selv rækken af de rømerske paver har rimeligvis faat sin mest storslagne skikkelse, Gregor den 7de, fra den germaniske stamme! Hans døbenavn Hildebrand tyder stærkt paa det. Og meget af Italiens og Spaniens storhed i middelalderen er uden tvivl flydt fra den samme kilde. Siden oldtidens slutning er det jo saa, at alle andre europæiske folkeslag træder rent i ~~skydd~~ skyggen for dem, som er af germanisk æt~~x~~ eller forynget ved germanisk blod. Denne stamme har aabenbart lige fra middelalderens første aarhundrer og til den dag ~~x~~idag siddet inde med menneskeslægtens stærkeste og bedste kræfter. I hel verdens historie fines det ikke et folk, som den indrømme forrangen, undtagen alene Israels udvalgte folk. For det blotter den i ærbødighet sit hoved, idet den velsigner Abraham og hans æt. -----

Vi staar sikkerlig ved begyndelsen til en "germanisk renaissance", ligeløbende med den romanske (eller klassiske), som begyndte i det 15de aarhundrede, og som vel nu har gennemløbet den bedste del af sit liv og bærer stærke mærker efter at være kommen op i olding~~g~~alderen. -----Er det os, som fremfor alle andre har holdt paa den germaniske oldtid, saa skal vel disse minder heller ikke komme til at gjøre sin store gjerning i menneskeaandens tjeneste uden de nordiske folks kraftige medvirkning. -----"

ikke klassebe-
tinget

Det dreiet seg for mitt vedkommende ikke om noen blind antikommunisme, en blind antimarxisme. Det dreiet seg om vurdering, sprunget ut av lesning og forskning. Men min lesning førte meg til en indre overbevisning om at prinsippet om klassekamp som historiens innre drivkraft måtte forkastes

Konsentrasjonsteorien ~~hevdet~~ hevdet at den økonomiske utviklingen måtte føre til den totale proletarisering - til konsentreringen av kapitalen ~~på~~ og produsjonsmidlene på stadig ferre hender - inntil eksplosjonen i den kommunistiske revolusjonen med proletariatets overtakelse av makten og opprettelsen av proletariatets diktatur. Min interesse for slektshistorie hadde tvertimot overbevist meg om at det hersket ^{en} nesten lovmessig trend mot stadig sosial fornyelse i samfundet. Den hadde lært meg loven om "oppover på tresko, ne'over på lakskå" - en lov om tregenerasjons-skiftet i den sosiale inndeling.

Den hadde lært meg at det i alle mennesker eksisterer en trang til selvstendiggjøring - til frihet - som blant annet vil manifistere seg i et opprør mot kolektivet - en trang til å forme sitt eget liv - sin egen virksomhet - sitt eget hjem - sin egen lille familieselle - uten det stengselsdiktatur kolektivet søkte å presse enkelt-indi-videt inn i.

Denne revolusjonære trang vil virke imotsatt retning av den marxistiske konsentrasjons- og katastrofeterorien - den vil lede til næringslivets oppbygging av de små, selveide produksjonsenheter - motvirke konsern- og monopokapitalismen. Opprør mot kollektivismen og statskapitalisme - kamp for individets frigjøring, åndelig, økonomisk og sosialt. Gjenopprette herredømmet over sin egen tilværelse.

Trygve Bull - mine kontakter med Bull-guttene i oppveksten. Det forholder seg ikke så, at jeg i hans syn og virksomhet ser noe bevisst negativt - tvertimot. Jeg kjenner ham som et godt og betydelig menneske. Det er bare det, at han etter min oppfatning tar feil i sin vurdering og bedømmelse av de kreftene som virker i livet og samfundet. Og det er bare det, at det forundrer meg i grunnen at en så intelligent mann kan vurdere så feilaktig. Men det som gjelder mitt syn på Bull, gjelder også mitt syn på hele den høyt intelligente MotDag-gruppen som etterhånden har kommet til å spille en så avgjørende og betydelig rolle

Hele samfundsmiljøet oppstod etter, for, opprettelse etter krigen.

Vi var mange unge dengang, som mer eller mindre bevisst var fylt av disse tankene, som ikke følte oss hjemme i noen av de politiske grupperinger som dengang forelå, ikke i de venstreradikal grupper og partier, ikke heller i de borgerliges leir. Vi inntok på en måte et tredje standpunkt - uten at vi selv var oss dette fullt bevisst eller hadde utformet klare politiske standpunkter og siktemål. Vi hadde bare en følelse av at noe nytt måtte komme, en omvurdering av hevdvunnene standpunkter, en nyordning. Da så Quisling trådte frem i 1933^{nu} sitt nye parti Nasjonal Samling, sluttet vi ~~xxx~~ i begeistring opp om ham og hans nye bevegelse.

Min generasjon husker studentforholdene først i 30-årene.

Lesesalen på Deichmann, Aulmakjelleren - UB - lesesalen på Nobellinstituttet, - studentersamfundet. Utsiktene etter studienes slutt miserable. & Diskusjonene på de mange små studenterhyblene til langt på natt.

NNSAP - visjonene - framtidsvyene.

Samfundsundergravingen fra ekstremistisk venstreside, med-
brytingen - ~~xxxx~~ latterliggjøringen - oppløsningen - vi så
alt som ledd i den samme plan - eller i beste fall som dum-
het og naivitet - Lenins "nyttige idioter". Studentersam-
fundsmøtene til langt ut i de små timer - trøttsamme møter -
filibustertaktikken når det forelå mistillitsforslag til
styret - taktikken med å tale salen tom for alle lunkne bor-
gerlige medlemmer før avstemningen - som ikke ble avholdt før
ledelsen var sikker på en sikkert avstemning. Prosesjonen
av MotDag-koryfeene ved innledningen av møtene: Ordningene,
Bullene, Falck, Cappelen (som kontrollør og innkassator ved
inngangen) Evang, Lisbeth Broch og alle de andre ^{fra den} intellektuelle
stallen. Klerkenes forræderi? Byggefondet som ble borte,
Nachspielene i MotDag region. Jeg erinner stormløpet høst-
semesteret 1933. Vi samlet NS studentgruppen, Fedrelands-
lagets studentgruppe, Konservative studentgruppe "Den nasjo-
nale ^{student} opposisjon" kallte vi den. Det var k jammen på hekta vi
skulle greid det dengangen! Det manglet ikke mange stemmene
da avstemningen skjedde sent på natta. Mne dessverre, den
eldre årgangen av ~~borgerlige~~ advokater, skolefolk, social-
øknomer, kort sagt, de gode borgerlige fedre som vi hadde fått
mobilisert hadde i stillhet trukket seg tilbake ved det tids-
punkt på natta - og dermed fortsatte NotDag regimet videre i
årene fremover. Det var en sjangse vi ikke klarte å utnytte.
Alt i 33 organiserte vi NS studentgruppe, som snart ble den
medlems-tallrikest ~~gxm~~ politiske gruppen ved universitetet,
Gymnasiastgruppen, med dyktige unge mennesker som snart gjorde
seg gjellende rundt om i gymnasiesamfundene. V.Q. i kons.
studenterfor. i 1932

Mot Dag - la Hæren -
Åker Møller Thon.

For mitt personlige vedkommende var jeg i min gymnasie- og studietid kommet frem til et klart antikommunistisk standpunkt. Jeg fryktet sovjetsamveldet og den internasjonale revolusjonære bevegelsen som var inspirert og ledet ^{fra} Moskva og hvis uttalte mål var den kommunistiske omveltningen i alle land og opprettelsen av et kommunistisk diktatur etter russisk mønster. Jeg så dette som en overhengende ~~fare~~ og umiddelbar ~~en~~ fare også for mitt eget land.

Samtidig hadde jeg funnet frem til en grunnfestet nasjonal innstilling, en innstilling som på mange måter var en direkte fortsettelse av den nasjonale reisingen som ledet frem ^{til} 1814 og 1905. Siktemålet måtte være en samling av kreftene i effektiv motstand mot den kommunistiske faren og i innsats for å løse de -problemer av sosial og økonomisk art som vårt land sto overfor i disse vanskelige kriseårene.

Knappt fireogtyve år var jeg - og juridisk student. Det var faktisk eksamensemesteret som foresto. Jeg tok sikte på laud - men da måtte alle krefter settes inn i eksamensemesteret for å fylle hullene og oppnå det resultatet jeg tok sikte på.- Men plutselig var ikke dette avgjørende lenger. Plutselig var alt annet likegyldig, plutselig var det bare dette ene som ^{var} vesentlig: å være med på å kjempe denre saken frem til seier - uansett vansker og tiden det skulle ta. Dette var løsningen på alle problemer mitt land stred med. Dette betød at mitt land sto foran en fornyelse og en lysende fremtid. Det er vel dette som de unge idag kaller å bli "frelst" - isåfall var jeg ^{trakk} helfrelst.

I det andre studieåret mitt søkte jeg sommerjobb for å skaffe meg noen lønrepenge uten å belaste min foreldre med det. Jeg søkte bankjobb, og var så heldig å få ansettelse som sommervikar ved Creditbankens filial Lilletorvet. Som lærejobb kunne denne bankfilialen ikke være bedre egnet. Sentralt i det pulserende livet rundt Lilletorvet og Grønlands torv med grønsakmarkedet, slaktehuset, marchandisehandlerne, engros-handlerne i landbruksvarer. De fleste var bankens kunder og foranlediget en mengde oppdrag, særlig betalingsoppdrag. Mot ukens slutt kom det over telefon bestillinger på lange lister med sjekker og remisser. Filialen var som hovedbanken i miniformat. De samme bankforretningene, men det som i hovedbanken var storeavdelinger med mange funksjonærer ble i filialen ~~forestått~~ av en enkelt mann som skjøttet flere avdelinger. Mitt ansvarsområde var cambio, remisser, vanlig korrespondanse og arkivering. Det tok ikke lang tiden før jeg var inne i prosedyrene og arbeidet gikk greit unna.

En tid etter at jeg hadde avsluttet mitt vikariat i banken ble jeg en dag kallt inn til konferanse med sekretæren til en godseier og skogeier i byens omegn. Jeg ble tilbudt å tre inn som kontormann for godseieren. Stillingen ~~av~~ som skreddersydd for en aktivt juss-studerende. Jeg slo til med glede. Behovet var en pålitelig ung mann fordi han i kraft av forholdene ville komme nokså tett inn på livet av familien. Kontoret lå hovedbygningen på gården. Jeg arbeidet til å begynne med 2 dager i uken, senere annen hver dag. Når familien var bortreist, som ofte hendte - var det ~~ikk~~ mindre å passe på og rik anledning ~~x~~ til å lese juss i arbeidstiden. Denne stillingen hadde jeg ved siden av mine studier de siste tre år av studietiden. Jeg hadde tre hyggelige år i dette arbeidet. Jeg har alltid siden bevart min arbeidsgiver i vennlig erindring. Han var en gentleman av den gamle skole - alltid vennlig og hyggelig å ha med å gjøre. Kanskje fant min arbeidsgiver senere at han - i betraktning av min senere politiske virksomhet - hadde næret en slange ved sin barm, skjønt jeg er ikke så sikker. ~~1~~ X Da jeg sa opp min stilling hos ham fikk jeg en utmerket attest, og etter avtale formidlet jeg en gammel skole- og studiekammerat til stillingen - en som ble en god jøssing og heimefrontmann. Jeg snakket aldri et ord politikk med min sjef mens jeg var i virksomhet hos ham.

Det er vel slik med barnesinnet - det voksne sinnet for-
såvidt også - at enkelte episoder, enkelte tidsrom preger
seg uutslettelig i sinnet og får langtidsvirkninger inn-
over i fremtiden, er med å forme ungdommen - å prege
mannen. Fra min tidligste barndom er det særlig to ting
jeg vil nevne, som alltid siden er blitt stående blendende
klart i sinnet, og som sikkert har vært med på å prege
mine handlinger og mine standpunkter senere gjennom livet.

Jeg var såvidt fire år dengangen. Min far hadde avviklet
sin forretning i Fredrikstad, hvor jeg var født i 1909
og ~~vi~~ var flyttet inn med familien til Kristiania og til
en fast stilling der. Det var jubileumsår, jubileumsut-
stillingen på Frogner lå som et eventyrland i nærheten av
der vi bodde. Været var praktfullt den sommeren. Jeg
hadde inntrykk av at hele barnetilværelsen var bare sol,
varme, høy blå himmel og barnelykke den sommeren. Noe
som bidro til å forsterke dette inntrykket var også besøk
fra den andre siden av kloden - fra Australia, av min ~~far~~
Mors elste bror og hans skotske kone og av min Mors kusine
med sin mann - to norske sjøgutter som var gått iland i
Australia i det rette øyeblikket derborte, og hadde skapt
karriere - var blitt flere ganger millionærer etter norske
forhold. Nå ville de hjem en tur til Norge - oppleve
jubileet, hilse på slekt og venner før de dro tilbake
igjen ~~xxxxxxx~~ og sa gamlelandet farvel for meget lang
tid, kanskje for alltid. Men for oss unge var dette
selve eventyret, det var virkeliggjøringen av alle våre
barnefantasier - ~~xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx~~ De strødde om seg
med 25-ører! De var virkeliggjøringen av selve eventyret.
De medvirket til å skape dette inntrykket av evig sol og
sommer, av en lys og lett tilværelse, av tiden før første
verdenskrigen, som det landet en alltid lengtet tilbake til,
men som forsvant i krig og anarki og revolusjon.

Den andre episoden var fra senere den samme sommeren.
Far hadde plasert familien sin i et sommerpensjonat på
Hadeland, slik ferieoppholdet vanligvis ble ordnet den
tiden. Hustruene og barna sammen med gode bekjente og
deres barn hele uken, Ektemennene dukket ~~op~~ opp lørdag
ettermiddag og reiste tilbake til sitt virke i byen
søndag kvell eller tidlig mandag morgen. Bindelddet med
verden utenom ferielandet var den daglige avisen og posten.
Den måtte hentes ned på stasjonen ^{et par} noen kilometer fra
pensjonatet. Det ble vanligvis jobben til en av de stør-
ste unge. Denne dagen var det min elste bror som hadde

og int
fint, fint
meget

Dagen står tindrende klar for meg i erinneringen. Den ~~var~~ formiddagssolen, den støvede landeveien, og langt dernede min bror som kom løpende og viftet med avisen. KRIG, DET ER KRIG! Så langt når min erindring. Hva der siden fulgte husker jeg ikke, Forskrekkelser, frykten opphisselsen. Formodentlig kontaktet ektemennene sin familier og bragte dem hjem til byen. Det var jo ^{en masse} dagliglivets oppgaver som trengte seg på i ^{den} denne situasjonen. Kjøpepanikken satte inn, hamstringen og engstelsen for det daglige brød. Køenes tid - den grå krigshverdagen. Kontrasten til ^{den} bileumssommeren - til den lykkelige, optimismens tid som hadde vært, var overveldende. Men vi ongene avfant oss fort med beksømstøvlene med trebønner, med det sammalte brødet, med hvalfettet, med ~~brøds~~ mangelen, med køene, med vognene fra leverandørene til detaljforretningene. Vi var som lyn hjemme for å berette, at nå ble det ^{eller kjøpt} margarin å få hos kolonialkjøpmannen, nå kom brøvgogna til bakeren, og den største begivenheten av alle: nå var Cloetta-bilen i nabolaget, nå var det sjangse for at ekstramerken på rasjoneringskortet kunne komme ut med gevinst i form av det som rangerte aller høyest i guttesinnet: sjokolade.

Den tredje episoden jeg erinner og som jeg erinner
 aller best, for da var jeg blitt en guttunge på omkring
~~opp omkring~~ tidårsalderen. Det var optøyene i Bygdø Allé.

I Russland hadde bolsjevikene overtatt. De fleste land i Europa var fylt av krigsutmattelse, av sosial uro, av streiker og revolusjonære omveltninger. Konge- og keiserkroner ble feid bort i stormen. Kommunismen i Moskva-regi gjorde de første fremstøt for å fremtvinge den kommunistiske omveltningen i europeisk omfang. Jeg var dengang i 12-års alderen og hadde mitt barndomshjem på Frogner, som dengang endnu var å regne for et utkantstrøk i byen - et stille og rolig boligstrøk hvor lite av oppsiktsvekkende hendinger fant sted. Men en dag skjedde det, som en eksplosjon i idyllen. En menneskemasse kom veltende ~~med~~ utover Bygdø Alle, med plakater og røde flagg, rop og skrik, - "Vi sulter!" - "Vi krever arbeid og brød!" "Ned med borgerskapet! Heng kapitalistene! Leve revolusjonen!" ~~Ved~~ Foran gikk en diger ~~bar~~ med bar overkroppstatooveringer. Han var bevestnet med en stor jernstang, ledet marsjen og de ophissede ropene. Av

av avisomtalen dagen etter frembrakk det at han skulle
 være en hollender- en ~~kjækk~~ internasjonal agitator.
 Ved det lille torvet i krysset Thoras Heftyesgt. og ~~xx~~
 Bygdø Alle stanset menneskemassen opp. Speilglassrutene
 singlet i gaten. Forretningene ble stormet. Jeg
 husker særlig et bakeriutsalg og en liten frukt og
 tobakksbutikk som ble rasert. Forskrekke ekspe-
 ditriser lå flate bakom diskene, sigarforretningens
 innehaver søkte dekning i bakrommet. Brød og boller
 og annet bakverk føk veggimellom. Sigarkassene ble
 tråkket utover gulvet. Vi ongene samlet oss selvsagt
 fra alle kanter og fulgte begivenhetene fra ytter-
 kantene med skrekkblandet nysjerrighet. Men vi
 forundret oss over at ekspeditrisene og tobakksfor-
 retningens innehaverske skulle betraktes som ~~kap~~pi-
 talistlakeier" og hvorfor ~~x~~ brødene skulle slenges
 veggimellom, når ~~de~~ sultet. Vel, politiet kom jo til-
 stede, opptrinnet stilnet av, gatene ble ryddet og
 ødeleggelsene ble kommentert og diskutert i tiden
 som fulgte. Ett er sikkert. Denne barndomsopplevel-
 sen gjorde et sterkt inntrykk på meg. Noe farlig,
 noe uforståelig, noe truende var plutselig trengt
 seg inn i våre trygge barndommens gater.
 Jeg tror denne opplevelsen betød meget for min hold-
 ning til disse tingene senere gjennom ungdommen.
 Min fryktblandede interesse for den russiske revolu-
 sjonen, for den internasjonale kommunistiske bevegelse-
 sen, for agitasjonen for verdensrevolusjonen, ble
 vakt. Aviser og publikasjoner var gjennom årene som ~~fx~~
 fulgte, fulle av disse problemene. Jeg husker ut-
 stillinger med oppvekkende billedreprotasjer fra
 skrekkegimet i Russland. Vi opplevet streiker og
 generalstreik, demonstrasjoner og masse møter med
 voldsomme agitasjonstaler. Vi leste om kuppforsøk
 og gatekamper om massedemonstrasjoner og voldsomme
 streikebølger i mange land. Hele atmosfæren oste av
 hatefulle skjellsord, av trusler om vold og terror.
 Det denne bakgrunn tok min politiske innstilling
 etterhånden fastere form, enda så ung jeg var.
 Sterkt medvirkende til forme synet mitt på og stand-
 punkt til tidens politiske utvikling hjemme og ute
 i verden ble også den store talen Christian Michelsen
 holdt i Turnhaklen i Bergen den 15. oktober 1924
 til 12 000 mennesker - den siste ~~tal~~ talen han holdt

Som først ble hans testamente til det norske folk. Som femten-sekstenåring fikk jeg tak i den - og ble begeistret for den. Her er noen av hovedpunktene i talen hans:

"Det parlamentariske system har i den senere tid sviktet ganske betydelig."

"Jeg for min part er ikke i ringeste tvil om at en nasjonal samling vil komme og må komme om ikke med det gode så med det onde."

Chr. Michelsen krevet:

"En handledyktig regjering uavhengig av kompromisser."

"Fellesinteressene foran klasseinteressene."

"En ny nasjonal samling til vern mot den russiske bolsjevisme."

"Ingen lefling med kommunismen!"

Flagget over Akershus.

Flagget over Vordøhus og ved GrenseJacobs elv.

Polens ~~x~~ skjebne undgått.

Politikkernes feilvurderinger - forsømmelser og evneløshet.

Forbitrelsen.

Første dødsdom - fenrik Stadskleiv. Henvendelse fra en kampfeller i Telemark - vistnok en slektning av den dømte.

Leif S. Rode - Appellen om ~~x~~ hjelp svært ofte i den 12. time. Foranledige en endring i dette.

En av Einsatzstabens folk på reise for hjem - en herr Wagner - anmelder avskjedsvisitt. En aftenstund hjemme. Min hustru trekker seg tilbake, vi sitter allene igjen - diskusjon utvikler seg: tysk manglende evne til å vurdere.. Jeg gjenkallte i hans erindring forbitrede tyske beretninger om franskmennenes tåpeligheter under okkupasjonen etter første verdenskrigen av Rhinland og Saar.

Brautende senegalesiske okkupasjonssoldater ~~xxxxxxx~~ presser/demonstrativt gode tyskere ut i rennestenen når de passerer osv. Har tyskerne evnet å trekke lærdom av slike opplevelser? Nå er de selv okkupasjonsoldater.

Dyktige når det gjelder problemer i eget land - komplett versagning når det gjelder å behandle andre land og andre nasjoner. Britene har vanligvis evnen til psykologisk vurdering, ~~xx~~ Tross arroganse og feilgrep klarer de oftest å vinne selv okkuperte folk for seg?

Wagners svar tilslutt: "Vieleicht sind Wier deutsche nun einmal so - - - -"

Den feilslagne tyske politikken i Norge.

1. Bräuer - vurderingen av VQ og NS. - norske informasjoner - forhenv. NS folk - partipolitikkerne. Ultimatumet til Kongen og regjeringen - Administrasjonsrådet - Hitler "ging hoch".
2. Stahläckers misjon.
3. Terbovens politikk - først Riksrådsforhandlinger - samtidig "forvisningen" av VQ. Deretter Hitlers avgjørelse "voll u. ganz hinter Q." Drakampen Q - Terb. 25. sept. - 1.febr. Terbs reaksjon - eksempel i flyet tilbake fra Berlin etter statsbesøket. - sjakkspillet - saboteringen.

4. Innebygget svakhet i det tyske standpunktet - fra Hitler og nedover. Festnet seg mer og mer etterhvert. Var til å begynne med åpent for muligheter og forslag - men aldri helt og betingelsesløst. - tilslutt det ~~harde~~ harde og avvisende standpunktet. Q'S forbitrelse og bitterhet. Den ideologiske krigen ~~for~~ tapt for T.land uansett krigsutfallet. ~~Det siste~~ Det siste håp - at det annet

her ? Berger - Himlerstandpunkt ville seire etter krigens slutt. frontkjemperne.

"Eines müssen Sie verstehen -----" SS i denne sammen-
Krig - ikkekrig.

Regjering og Storting bærer selv ansvaret for at tiltalte ikke forsto at krigen fortsatte - eller tvertimot, forsto at krigen var slutt.

Sjongleringen med begrepene etter 1945 - "krig" - "fred" mørklegging av det faktum at krigen meget vel kan være slutt slev om ikke fredsavtale er inngått endnu osv.

Kapitulasjonen 10. juni 1940.

(Skodvins innlegg i Aftp. 1.6.81-m.)

Det avgjørende for rettsoppgjøret er hvorledes det ble oppfattet. Det avgjørende for det rettslige oppgjøret er "Tiltalte måtte forstått at krigen fortsatte."

Alt som kan føres i marken for at hverken tiltalte eller de fleste andre "forsto hva de måtte forstått"

Sveriges holdning.

Årsak: i verste fall regjeringens egne ~~ok~~ dunkle og uklare formuleringer (like fra mobiliseringen til beslutningen om avslutning og evakuering) Ingen klar tale. X Ingen klare meddelelser til det norske folk. Uklarhet tvetydighet - usikkerhet. Folket etterlatt i villrede - overlatt til sine egne vurderinger av situasjonen - man "måtte forstått"

Jeg vil foreløpig ikke ta standpunkt til de forhold Skodvin henviser til og de fakta han fører i marken for å bevise ~~det~~ tvilsomme standpunkt, at krigen fortsatte også etter juni 1940. Det avgjørende i relasjon til "retts"oppgjøret er den uklarhet som beviselig forelå når det gjaldt spørsmålet - alle de uttalelser og fakta som forelå og som talte imot å hevde standpunktet: fortsatt krig. Det avgjørende er det faktum at man på denne bakgrunn ikke med føye kan hevde at "tiltalte forwto ----" i strid med tiltaltes egen påstand om det motsatte. på det tidspunkt da kapitulasjonen skjedde var det helt på det rene at oppfatningen på alle hold gikk ut på at ~~kr~~ krigen ~~xxxxxx~~ dermed var avsluttet for Norges vedkommende uten at det selvsagt endnu var kommet til noen formell fredsavtale. Denslags tar tid. Alle offentlige og pri-

private instanser handlet ut fra denne forutsetning, som også kom klart til uttrykk i presse og på avgjørende hold ellers.

Personlig var jeg fullt klar over denne oppfatning av kapituleringen av de norske stridsstyrker - det fallt meg overhodet ikke inn at noen fortsatt kunne hevde at krigen fortsatt var igang. Og ut fra dette syn handlet jeg. Det forekom meg derfor som et klart maktmisbruk når retten i saken mot meg hevdet at jeg "forstoeller måtte forstått at det fortsatt hersket krig mellom Norge og Tyskland." Etter min oppfatning var situasjonen gått over til en okkupasjonstilstand ~~xx~~ så lenge krigen ute i ~~xxxxxx~~ Europa varte. Norge var ikke lenger med i den.

Marxismens teorier.

Jeg har aldri fått meg til ~~x~~ å se på marxismens teorier som sublim tenkning - så over all måte dypsindig analyse lyse av historiens utvikling og gang - de har alltid forekommet meg som nok så naive og overveldende kjedelige. Men kanskje det er meg som er naiv?

=====

Quislings mål, som han uten kompromis hevdet og arbeidet for gjennom alle år:

1. Europeisk Samling ut fra et Stornordisk Samband.
2. Derigjennom innenfor denne ramme, trygging av Norges fortsatte eksistens som fri og selvstendignasjon.
3. Anerkjent norsk neutralitet.
4. Effektivt vern mot Sovjet og bolsjevismen.
5. Sikring av vår eurpeiske kulturarv.

Effektivisering av vårt forsvar for å verne vår nøytralitet og vår eksistens som selvstendig stat.

Hans vurdering av den politiske og militære situasjon i årene umiddelbart før 2den verdenskrig. Hvordan måtte norsk utenrikspolitikk legges opp for å møte de kommende skjebnesvangre hendinger?

Anerkjennelse av hans motiver motiver og hensikter.

Latterlig å tale om landsforæderi i denne sammenheng.

Tvertom: han handlet ut fra en sterk patriotisk innstilling og for å berge fedrelandet ut av en kaotisk situasjon fremkallt av andre og fra en overhengende fare. Da er man ikke landsforæder.

Det tidligere styrets totale svikt. Hvilke følger ville det medføre for Norge?

Hans linje helt klar og konsekvent gjennom hele krigen og okkupasjonen. Tyske løfter og forsikringer, men samtidig stadige henvendelser for allerede mens krigen ute i Europa pågikk å oppnå realiteter i overensstemmelse med løftene.

Q's henvendelser til Htl. Lammers m.v.

Hans samtaler i Berlin før 9. april i dette perspektiv av underordnet betydning. De må sees og bedømmes i sammenheng med Q'S målsetting og bestrebelser på høyere plan.

Men de såkalte bevisligheter og dokumentasjoner fra disse møtene kan ikke uten videre godtas etter sin ordlyd. De må underkastes en kritisk analyse og vurdering for å bringe dem ned på det nøkterne plan.

Dokumenteringene under saken mot Q og eksaminasjonene av ham i den forbindelse rent demonstrasjons-sirkus med sikte på å "fange ham i ord" og å skandalisere ham. Selvfølgelig skulle det være gitt ham den nødvendige tid til sammen med sin forsvarer å sette seg inn i de dokumenter det her dreiet seg om og skriftlig å redegjort for sin vurdering av dem. Det burde vært foretatt de nødvendige undersøkelser - både når det gjaldt dokumenter og personer.

Vi hadde vel tolket masseoppslutningen om våre stevner og møter som tilslutning på bred front til partiet og vårt program, mens det kanskje mere var uttrykk for en viss sympati og ønsket om å få nærmere rede på hva vi sto for. Så ble da valgresultatet for oss et nederlag - et uforståelig nederlag på bakgrunn av oppslutningen om våre ~~møter~~^{arbeider}. Mange hadde riktignok gitt sin stemme til dette ovnsferske partiet - ikke så få heller, nok til fire-fem representanter om valgordningen hadde vært rettferdig overfor de små partiene. Men det var valgordningen ikke - og nærmere 40.000 velgere ble stående ^{ifra} representasjon på Stortinget. De "bortkastede stemmene" ble en realitet. Den kompakte Høyre-propagandaen de siste uker før valget hadde virket. Men vi spurte oss selv: hva med de stemmene for de andre partiene som oversteg det nødvendige stemmetall for ~~xxxx~~ mandatene - var ikke de også bortkastet? Var ikke alle stemmer som ikke ble nyttiggjort" for valget av en representant bortkastet? Hvorfor var NS-stemmene mere "bortkastet" enn de overflødigste stemmene ellers? Men dette var fattigmannstrøst. Hva var så grunnen til at vi ikke ga opp? At vi snudde ryggen til nederlaget og fortsatte? En av grunnene var åpenbart den at vi hadde følelsen av å stå ved begynnelsen til noe stort og betydningsfullt som vi følte at vi ikke kunne gi oss på. Det var meget som skulle gjøres et program måtte utformes som viste hva vi mente og hva vi ville. Et organisasjonsapparat måtte utbygges på grunnlag av de tilfældige små gruppene av entusiastiske medarbeidere som hadde dannet seg i starten. Dette var nok én av grunnene. Vi kunne ikke gi opp et arbeid vi såvidt hadde begynt på. Men først og fremst var vel grunnen den hos alle ~~xx~~ oss unge: vi hadde med begeistring skuet inn i det lo vede land. Vi hadde sett visjonen av det nye samfund med fred istedetfor klasse~~xxx~~ kamp med forsonlighet istedetfor hat, med en sterk og stødige ledelse istedetfor partisjittelse og hestehandelspolitikk. vi hadde sett~~x~~ visjonen om nasjonalt~~x~~ samhold og et samfund med orden, rettferd og fred. Kunne vi gi opp nå, erkjenne nederlaget, kaste kortene og løpe?

Jeg gikk igang med å organisere NS Ungdomsfylking og ble den første formann for denne. Jeg gikk igang med å organisere en NS gymnasiastgruppe og fungerte som formann for dem i den første tiden. Jeg gikk igang med å danne ~~X~~ NS Studentgruppe og fungerte som formann for gruppen inntil valg på formann kunne finne sted. Gymnasiastgruppen ble virksom rundt om på de høyere skolene i Oslo-området. Studentgruppen vokste raskt og var en tid den tallmessig sterkeste politiske gruppen ved universitetet. Hovedkontoret ble fastere utbygget med en organisasjon ~~ns~~ en økonomiavdeling og en propaganda-avdeling. Propagandaen ble overlatt til den dyktige reklamemann Walter Fürst, som satt som disponent i et veletablert reklamefirma og var kjent for sin ide-rikdom og sitt aktive pågangsmot på mange områder.

Januar 1934 ble det første Riksmøtet for partiet avholdt i leid lokale i KNA-hotellet. Jeg avla rapport som ungdomsfylkingens leder om propaganda og utbygging. Det hele representerte en begynnelse - javel - men en begynnelse båret av entusiasme og pågangsmot - ~~xxxxxxxxxxxx~~ en kjerne hadde utkrystallisert seg - et grunnlag det kunne arbeides videre på. Møtet besluttet ~~xxxxxxxxxxxx~~ at partiet skulle gå inn for kommunevalget i 1934. Det ble besluttet å stille lister om mulig alle kommuner - ihvertfall i så mange en kunne overkomme. Det ble besluttet nedsatt et programutvalg som kunne utforme forslag til programgrunnlaget for bevegelsens virksomhet og målsetting. Utvalget besto av:

Programutkastet ble så gjennomgått av Quisling og stadfestet av ham som partiets program. Det ble fremlagt på et møte i Logens store sal den 6. mars 1934 og vedtatt med stormende applaus som grunnlaget for partiets virksomhet og mål.

Quisling hadde vel i starten mere tenkt seg organisasjonen *i tillegg* som "Nordiske Folkereising" - som en "bevegelse" på tvers av partiene, enn som et parti. Men i og med beslutningen om å stille til ~~xxxx~~ Stortingsvalg og valg på kommunestyrene ble det nødvendig å etablere bevegelsen som et parti. Dette fremgikk også av Quislings kunngjøring om partidannelsen av 33 og anmeldelsen til Justisdepartementet av 1933.

Og så begynte hverdagsslitet. En av de viktigste oppgavene i første omgang dreide seg om pengene - om betaling av gamle regninger og sikring av penger til ordning av nye. Det evige spørsmålet som sikkert alle partiorganisasjoner kjente så vel til. Vi var henvist til to spede kilder for inntektene: den sparsomme medlemskontingenten, som var så lav at det knapt lønnet seg å legge arbeid i å innkassere den om ikke medlemmene selv uoppfordret betalte den. Men medlemmer ble aldri strøket som følge av mangelfulle betalinger. De ble stående i våre kartoteker og regnet som medlemmer fortsatt til de eventuelt uttrykkelig meldte seg ut. Den andre kilden var de "milde gaver" - de frivillige bidrag. Frivillige nok, men lite kom av seg selv - innbetalingene måtte stimuleres - en systematisk bidragsakkvisisjon måtte settes iverk. Økonomiavdelingen ble et nødvendig faktum.

Hva vi manglet av penger måtte vi skjøte på med frivillig arbeid. Og økonomien måtte i størst mulig utstrekning ordnes av de underordnede ledd i organisasjonen - av lagene og fylkene. Penger måtte stampes frem, fra trykksak til trykksak - fra møte til møte. Men det gikk! NS var også så frekke at vi vel som det eneste parti tok entre for adgangen til våre møter - og allikevel med smekk fulle hus den første tiden. Ja, det gikk! Trykksakpropagandaen flommet. Møter og stevner ble arrangert over det meste av landet, med plakater og propagandamarsjer. Motsatanderne spurte: dette må da koste penger? Masser av penger? Hvor får de pengene fra? Rykter ble organisert - satt i omloop: A ha! Penger fra utlandet! Men det vi manglet i penger, det ble oppveid av en entusiastisk innsatsvilje fra unge og gamle - av en ukuelig kampånd hos alle dem som hadde skuet "det forjettede land"

[1933 VQ's opprop. Jeg forfatter og former de første små propagandapm-fletter - løpesedler trykt i store opplag og spredt utover landet. Studentene som dro hjem i sommerferien 1933 fungerte som noen av de første organisatorene når det gjaldt ~~xxx~~ utbyggingen i byer og bygder hvor de hørte hjemme.] -----

[Bråk og overfall ved de fleste av møtene. Terroren og mobbingen satte inn helt fra begynnelsen av. "Fascismen" inn i bildet. Utnyttet ~~xxx~~ som propagandaskjellsord mot NS. Jeg er nødt til å ta for meg disse begrepene her. Voltair.]

*Bevilling
for løst*

Førrix Stadskeiv.

~~k~~ ~~Dieta-båndene~~ husker jeg også særskilt fordi deres instruer og eldre søkte mig på mitt kontor i generalsekretariatet ~~om~~ ^{en} ettermiddag, *den dag da den var forslutt* rikskommissær Terboven til stadfæstet. Den skulde eksekveres dagen efter. Saken gjorde et sterkt inntrykk på mig. I et tilfelle var en more begge sønner dømt. Hennes mann levde ikke lenger. Mens de pårørende satt i mitt kontor gikk jeg inn i kontoret ved siden av og tok telefon til Terboven, som var på Sasugum. Han kunde meddele mig at han allerede hadde stadfæstet dommene. Det var intet mere å gjøre. Jeg ba ham inntrængende om å ta saken op igjen og å meddele benådning. *Han* svarte at det var umulig. Jeg trengte ytterligere og så sterkt jeg kunde inn på ham, men forgjeves. Jeg gikk så inn til de pårørende igjen og talte påny med dem, men ord var fattige. Jeg bestemte mig så for å prøve nok en gang og ringte påny op til Terboven. Jeg pekte på forholdet med de to sønner, jeg brukte alle de argumenter jeg kunde mobilisere. Til slutt lovet han mig at han påny skulde se på saken om det skulde være mulig tross alt å gjøre noe. Dette var den eneste trøsten jeg kunde gi de pårørende. Dagen efter fikk jeg beskjed gjennom sjefen for Einsatzstab at Terboven på min inntrængende henstilling hadde benådet de to yngste, nemlig den yngste av de to brødre og en annen ung mann. Dette var såvidt jeg erindrer i 1943 engang.

Fra (1940 eller) 1941 erindrer jeg også saken vedr. Viggo Widerøe. Han var arrestert av tyskerne og hans sak stod etter hvad det ble fremholdt for mig meget darlig, det skulde vistnok være fare for livet. Det var advokat Anne Skotelig, som jeg kjente fra tidligere, som henvendte sig til mig. Widerøes frue søkte mig også i sakens anledning. Jeg tok saken op med S.D. Noe senere meddelte Fra Widerøe mig at saken da syntes å ordne sig.

Fra 1943 erindrer jeg en benådnings-sak. Det galdt tre jernbanefolk som var dømt til døden for å ha begått tyverier fra jernbanevognen med forsyninger til Wehrmacht.

De dømte var

Arne Gunnestad, Arne Jansen og Perleif Krogh.

Jeg rettet en inntrengende henvendelse til Rikskommissaren personlig og henviste spesielt til de fire små barn som Gunnestad hadde. Rikskommissaren avale i en begrunnet skrivelse. Jeg tok da saken op med sjefen for Einsatzstab Wehrmacht - Neuhaus - og ba ham om å undersøke om det dog ikke skulde være mulig med benådning. Han talte vistnok med R. personlig om forholdet, men kunde bare meddele mig at det ikke var noe å gjøre. R.'s bestemmelse var ikke til å røske. (Dok. brev fra Rk. 30/.11.1943)

Ellers husker jeg ihvertfall to andre tilfeller hvor dødsstraff vilde bli ~~gjort~~, men hvor saken ennå ikke var rukket frem til hovedforhandling, og hvor sakene ved foranlediget min henvendelse blev ordnet på den

måten at de blev stillet i bero.

Jeg erindrer brev fra Fehlis hvori han meddeler mig at saken er blitt ordnet på den måten.

Brevene ^ehør i kansellists arkiv. Navn og nærmere omstendigheter husker jeg ikke.

Det har også vært andre saker.

Av frigjørelessaker har det vært en mengde i årenes løp, som jeg rent personlig har tatt meg av, bortsett fra de som i de siste par årene på min foranledning blev behandlet i kanselliet (statsradsekretariatet).

Av tilfeller hvor jeg husker hvor jeg opnådde frigivelse kan jeg nevne følgende :

- 1) Oberstløytnant Günther Haas fra Tromsø. Jeg husker ham spesielt fordi han umiddelbart etter sin frigivelse reiste til Sverige. Dette foranlediget et meget kort brev til mig fra Obersturmbannführer Reinhardt i SD, hvor han sier at de for fremtiden må se med adskillig kritikk på mine henvendelser ang. frigivelser og benåninger. Dette brev nå finnes i generalsekretariatets arkiv og har også av den grunn interesse fordi det fremgår av det at SD tidligere har mottatt en rekke henvendelser fra meg.

- 2) Direktør Gunnar A. Gyldebrandt.

- 3) Professor Fransis Bull,

- 4) Lederstat Rektor.

Disse tre var arrestert som Nationalteatrets direksjon i krigens tid. Kort etter at jeg hadde overført bestyringen av kulturdepartementet, rettet jeg den første henvendelse

til Rikskommisssaren ang. frigivelse av disse tre. Det ble avslått. Senere da Tore Hamsun ble tilsatt som meddirektør i Gyldendal, støttet jeg hans henvendelse til RK om å få Grieg frigitt. Rikskommisssaren gikk med på det. I 1944 rettet jeg påny anmodning ang. Bull og Bødtker på henvendelse fra direktør Bødtker i Aringkastingen. Noen tid senere ble de frigitt.

5, 6, 7, 8 og 9. 16. ungdommer i alderen 16 år og opover, vesentlig bestående av elever ved Oslo Handelsgymnasium, var blitt arrestert idet de hadde dannet en hemmelig organisasjon som bl.a. drev med formidling av meldinger til Sverige etc. Den ble av de tyske myndigheter betegnet som en spionasjeorganisasjon. Navnene var følgende :

Christian Cløersen, 18 år.

Ulf Stockinger, 17 år.

Franz Stockinger, 19 år.

Svend Marthinsen, 20 år.

Eskild Jensen, 18 år.

Helge Norsøth, 18 år.

Bernt Henrik Lund, 18 år.

Jacob Schulze, 17 år.

Ole Morten Smith Hausken, 19 år.

Arne Berck-Hansen, 19 år.

Per Helliesen, 20 år.

Jon Egenes, 17 år.

Tor Bjørnedal, 17 år.

Rolf Grøner Høge, 17 år.

Axel Smith, 18 år.

Hans K. Fleischer, 20 år.

Jeg fikk henvendelse om disse ungdommer fra dir. Hekild Jensen, (De Norske Melkefabriker). Den en av dem var hans sønn. Han ringte meg opp en søndag morgen og ba meg om å ta saken op. De 16 ungdommene hadde inntil da sittet på drini, men hadde så plutselig fått beskjed om at de skulle transporteres til Tyskland. Hekild Jensen var selv en sterk motstander av N.S., men i sin fortvilelse og for å forsøke å hindre dette henvendte han seg til meg. Han hadde vært en barndomsvenn av min far. Selv hadde jeg ikke hatt noen kontakt med ham siden jeg var barn.

De 16 det her dreier seg om skulle imidlertid transporteres sydover den samme dag, så det måtte handles hurtig. Jeg satte meg omgående i forbindelse med Neumann, sjefen for Einsatzstab og med Fehlis og anmodet inntrengende om at de ikke ble transportert østet. Fehlis lovet dette og saken ble utsatt noen dager. Jeg gikk på Rikskommissar for å få dem frigitt. Fehlis sette seg imot dette. Jeg presset videre på. I mellomtiden var to av guttene sendt avgårde, deriblant unge Jensen som var en av de yngste. Jeg oppnådde at resten ikke ble sendt og at noen etterhvert ble frigitt, (i 1943 ialt 5) og løfte om at de som var sendt til Tyskland skulle komme tilbake igjen og eventuelt frigis herhjemme. Jeg arbeidet med saken i resten av 1943 og i 1944 og rettet flere henvendelser til Rikskommissar personlig foruten til Fehlis. Hvordan det videre gikk med saken vet

jeg ikke. Direktør Jensen må kunne bekrefte dette og bør kunne vitne. Jeg sa bl.a. til ham dengang at jeg anså det som min plikt å hjelpe når det dreiet sig om landsmenn. Dette bør han kunne huske.

10. Skuespiller Jörn O r d i n g.

Advokat Jaere Sketelig henvendte sig til mig angående ham. Jeg opnådde også å få ham frigitt, hvorefter han omgående dro til Sverige. Dette virket også skadelig på mine senere henvendelser og gjorde at OD's skepsis overfor mig øket.

11. Banksjef Jensen i en sparebank i Vestfold fikk jeg frigitt. Denne saken husker jeg fordi hustruen sendte et pent brev til mig hvori hun sa at hun henvendte sig til mig fordi det var kjent at jeg hadde hjulpet i en rekke lignende tilfeller. Hun sendte mig også et takkebrev. Dette brevet må finnes i Generalsekretariatets arkiv.

12. På henvendelse fra Fhv. havnefoged Stephensen i Høien fikk jeg i 1944, umiddelbart før jul, frigitt en brukseier et eller annet (navnet husker jeg ikke). Dessuten prøvet jeg å få ut Stephensens gifte datter, men dette gikk ikke. Ved oppringning til Stephensen må navnet kunne bringes på det rene.

13. Før jul 1944 fikk jeg også frigitt bryggerarbeider Henry H a l v o r s e n etter henvendelse fra hans gifte datter, fru Nancy Fredriksen. Halvorsen var satt inn som gissel for sin bror som var flyktet til Sverige.

Skuespiller Per Aabel
— " — Harald Schmeussen.

14. På henvendelse i 1944 til min Far fra fhv. bokhandler Sverdrup, nu bosittende i Egn, fikk jeg frigitt sønnen, bokhandler Georg S v e r d r u p, Hongsberg. Takkebrevet fra gamle Sverdrup til min Far beror hos Far.

15. På henvendelse i 1944 fra Heyn Sverre på Ophus i Østerdalen fikk jeg frigitt en mann fra Ophus. Mannens navn var :

Korrespondansen foreligger i Generalsekretariatet.

16. På henvendelse fra Magnus Dahlström (NS) fikk jeg frigitt hans bror etter først julaften å ha fått utvirket besøkstillatelse.

Magnus Dahlström vil kunne bevitne dette.

17. På henvendelse fra Fru Solveig Østhusel-Nissedal, ca. 10/4-43 fikk jeg utvirket at gullsmed Olav Nilsen, Mandal, ble frigitt. Han var tatt av tyskerne som gissel for sønnen som var reist til England.

18. Jeg husker en student ved tekn. Høyskolen i Trondheim, vistnok i 1942/43. Han var fra Bodø, Nærviå eller noe slikt. Han hadde sammen med noen andre demonstrert mot tyske soldater ombord i hurtigruten nordfra til Trondheim. Hans mor rettet henvendelse til mig.

Av personer som det ble rettet henvendelse om uten at det lyktes, husker jeg :

1. Torgersen-saken.

2. Hjalmar Steensstrup, på anmodning av sønnen Anut (NS). Jeg rettet henvendelse både til Rikskommissar og Rødtess som lovet mig uttrykkelig at han skulde komme fri. Isteden ble

hen sendt til Tyskland. Sønnen Knut vil kunne bevitne dette. Korrespondansen skulde også foreligge i Generalsekretariatet.

3. Fru ingeniør Due m. familie på henvendelse fra byarkitekt Rohde (NS). Fru Due er visstnok en søster av Hans Røne.

4. På anmodning av vår fylkesfører i Agder, Hanner, forsøkte jeg i 1944 å få sønnen, Helge Hanner, som satt i Oranienburg, frigitt. Dette lyktes imidlertid ikke, tross direkte henvendelse til RK.personlig.

Det foreligger mange flere tilfeller

I april 1943, kort etter at jeg hadde overtatt Kulturdepartementet, tok jeg op en aksjon for å få frigitt flest mulig av kunstnere og andre tilhørende kulturlivet. Jeg rettet henvendelse til Noot i SD om å få oppgave over alle de norske kunstnere som var satt fast av tyskerne med nødvendige opplysninger. Jeg tok også saken op muntlig med Fehlis. Mine henvendelser resulterte imidlertid ikke i noe, man ble avvist. Jeg måtte derfor oppgi noen samlet aksjon på dette område og ta mig av det enkelte tilfelle som jeg fikk henvendelse om.

I denne forbindelse kan jeg også nevne eksporteringen av jødene. Den måte dette sajedde på vakte meget indignasjon i NS. Jeg fikk henvendelse fra Finn Alexander ang. hans far Leo Alexander, som var tatt og skulde sendes avgårde. Jeg foranlediget ham frigitt

ved henvendelse til statspolitiet. Dette
ut fra rent menneskelig synspunkt. En ting var
etter min mening spørsmålet om å utelukke
jødene fra riket. En ganske annen var frengangs-
måten i så tilfelle. Den frengangs måte som
tyskerne fulgte i Norge, fant jeg beklagelig
og fant det dessuten beklagelig at hird og
politi hadde medvirket. Jeg kjente dog intet
til saken på forhånd og hadde intet med
det hele å gjøre.